Articol I. Erri de Luca
Secţiune 1.01 Tu – al meu
Vos is main solo antkegn aiere corn
Ce e cântecul meu în faţa corului vostru
(din *Kalikes*, poezie de Itzik Manger)

Peştele e peşte numai după ce l-ai văzut în barcă. Mare greşeală să strigi în gura mare că l-ai prins, când de-abia a muşcat şi îi simţi greutatea cum tresaltă la capătul undiţei. Peştele e peşte doar după ce a fost tras la bord. Trebuie să-l scoţi din adânc trăgând uşurel, cu iuţeală de mână, fără să smuceşti firul. Altfel îl pierzi. Nu te grăbi când îl simţi cum se zbate sub apă, de crezi că e cine ştie ce uriaş, după forţa cu care se zbuciumă să-şi smulgă din trup cârligul şi momeala. Pe mine m-a învăţat să pescuiesc Nicola. Barca nu era a lui, era a lui unchiu-meu. Nicola se folosea peste an de ea, pe urmă începea sezonul şi atunci făcea pe marinarul pentru unchiul duminicile şi în concediul de vară. Noaptea pescuia calmari şi sepii, cu felinare care să-i atragă înspre momeală.

Pregătea barca şi o pornea în larg dis-de-dimineaţă. Insula era încă amuţită şi, coborând desculţ către plajă, orice băiat putea să se simtă neted ca pietrele de sub tălpi, înmiresmat ca adierea de pâine care venea dinspre brutării, adult fiindcă ieşea pe mare şi se îndrepta către larg şi către ape adânci pentru a pune în practică o ştiinţă. Restul băieţilor ajungeau la mare ceva mai târziu, după fete sau ca să se scalde, cei înstăriţi aveau şalupe cu motor şi dădeau roată în bărcile lor de lemn lustruit, cu motoare pline de cai-putere.

Barca unchiului avea un motor diesel leneş, care pârâia la trecerea pe deasupra pânzei calme a mării din zori, făcând să vibreze văzduhul în jurul meu şi să mă mănânce nasul pe toată durata drumului. Ne aşezam pe bord aplecaţi în afară, chiar dacă marea venea împotriva

noastră şi izbea în proră. Nicola stătea în picioare la pupă şi ţinea bara cârmei cu gleznele. Asta era meseria lui, avea picior, niciun val nu-i tulbura echilibrul. Cine e în stare să se ţină drept, mergând împotriva curentului, într-o barcă mică, are picior. Aveam şi eu, câteodată mă lăsa să ţin cârma la întoarcere, în timp ce unchiul dormea, iar Nicola făcea ordine în barcă sau curăţa peştele.

Nu era lucru uşor pentru un băiat de vârsta mea să stea la cârmă. Trebuia să alegi pe ce parte tai valul, să-l faci să treacă uşor pe sub chilă, fără s-o izbească. Fiindcă barca simte loviturile, iar lemnul suferă şi el. Dar dacă marea era liniştită şi nu se zăreau alte bărci, atunci mă ofeream să ţin eu cârma, iar Nicola îşi vedea de treburile rămase.

El m-a învăţat să umblu pe mare, datorită bărcii şi cu voie de la unchiul, care mă poftea să vin cu ei pentru că ştiam să-mi ţin gura, nu încurcam firul undiţei, nu mă agitam când muşca peştele, nu mă plângeam de arşiţă, nu făceam sărituri din barcă, ci doar mă lăsam să alunec în apă scurt, la iuţeală, ca să mă mai răcoresc. Nu ceream niciodată peşte să duc acasă, peştele era al lui, pe urmă venea la rând Nicola. Nu-l întrebam niciodată dacă mă ia şi pe mine, îmi spunea el de seara: vii şi tu.

Nicola m-a învăţat meserie fără să-mi spună: aşa se face. Aşa făcea el, şi chiar aşa trebuia să se facă, nu doar cu precizie, ci şi frumos de privit, niciodată în grabă. Felul de a face al lui Nicola avea mişcarea valurilor, între gesturile lui se stabilea o rimă pe care învăţam s-o înţeleg. Decupa sepia în bucăţele cât o unghie, le tăia şi le împingea apoi cu latul cuţitului, concentrat, în ritm statornic. Bucăţile tăiate se uscau la soare cât timp înaintam spre largul mării. Aşeza momeala drept la mijloc, acoperind cârligul până la capătul firului de nailon. Iar după ce prindea peştele, îi scotea momeala din gură sau

din gât, o mai folosea încă o dată. Şi toate astea aproape fără să privească la ce făcea, mâinile îi lucrau singure. El putea să se uite în altă parte, în depărtare sau nicăieri, lăsându-şi mâinile să lucreze singure. Făptuiau ele totul, erau fruntea, restul trupului le oferea numai un sprijin răbdător.

În barcă nu vorbeau decât bărbaţii, eu le ascultam glasurile, nu vorbele, şi cum îi salutau ei pe ceilalţi pescari: *„are nuost”*, eşti de-ai noştri, strigăt pe care nu l-am auzit decât pe mare.

Câteodată mă duceam după-amiaza pe plaja pescarilor şi, dacă îl găseam pe Nicola singur, făcând pregătiri de pescuit, mă opream lângă el. Printre resturile de peşte scormoneau găini în căutare de vreun cap de hamsie pe care să-l înghită împreună cu grăunţele de nisip. Eram un copil de la oraş, însă peste vară mă sălbăticeam cu totul. Desculţ, cu pielea de pe tălpi întărită ca roşcovele când le mănânci din pom, spălat cu apă de mare, îmbibat de sare ca o scrumbie, cu un pantalon albastru de pânză, duhnind a peşte, cu solzi rătăciţi prin chică şi cu paşii mărunţi, de om care îşi petrece viaţa în barcă. Nici nu trecea bine săptămâna şi îmi pierdeam cu totul oraşul de baştină. Îl desprinsesem de mine odată cu pielea cojită de pe nas şi de pe spinare, locurile în care soarele îţi pătrunde până la carne.

Soarele e o mână de spoială, o foaie de glaspapir cu sticlă pisată, care râcâie vara pământul, îl nivelează, îl şlefuieşte, lăsându-l uscat şi slab, înveşmântat în pulbere. La fel şi cu trupurile. Al meu, bătut de soare până la căderea serii, nu plesnea ca o smochină coaptă decât ici şi colo, pe nas şi pe spate. Nu-mi dădeam cu uleiuri de plajă care apăruseră deja, la jumătatea anilor cincizeci. Era treabă de străini să te dai cu creme, să-ţi ungi trupul ca o sardea dată prin ou, gata de pus la prăjit. *„Piscetiello*

addevantasse / into sciore în avutasse / în afferasse sta manella / me menasseint'a tiella / onn Amalia a Speranzella"[1], cu aceste versuri ale lui Salvatore Di Giacomo îi luă unchiul peste picior pe cei care utilizau unguente. Copiii lui şi cu mine, bărbaţii din familia noastră, eram obişnuiţi să ne ardem în primele zile, apoi ne trecea. Acceptam durerea ca pe o taxă cât se poate de justificată, pusă pe pielea mea fină de orăşean. Pielea cea nouă costa ceva suferinţă, inclusiv cea de pe tălpi, până ajungeai să poţi umbla desculţ, la amiază, pe pietrele încinse de soare.

Nicola făcuse războiul, fusese infanterist în Iugoslavia. Singura lui călătorie, din insulă până la Sarajevo. Cunoscuse acolo o familie. Seara, când ieşea în permisie, mergea în vizită la ei, le ducea nişte paste, cafea, pâine. Îi dădeau în schimb un rachiu de groază. Îl gusta numai, se înţelegeau prin semne. Italienii cu cămăşi negre le împuşcaseră un băiat. Cu prilejul acela se cunoscuseră, când familia venise să ceară corpul fiului lor. Nicola îi ajutase, oamenii îl poftiseră acasă la ei. Văzuse şi un cimitir musulman: „ca al nostru, numai că pe piatră, în loc de cruce, era luna". Auzise bocindu-se cu acelaşi glas ca al femeilor de pe insulă, se simţise acasă. Când scoate marea câte un înecat la ţărm: aşa făceau femeile de acolo cu băiatul împuşcat fiindcă era „partizan".

Îmi povestea toate pe baza unei înţelegeri ferme: că nu trebuia să vorbesc despre lucrurile astea cu nimeni, că el n-avea habar de politică, că nu sunt decât poveşti de pe vremea când era tânăr şi era război. Era război, cum se spune era vânt, secetă, sezon prost la pescuitul de ton. Era un singur verb guverna tot răul şi tot binele care li se întâmpla oamenilor. Războiul se păstrase în câteva

1 Peştişor m-aş face,/ prin făină m-ar tăvăli,/ m-ar lua cu mânuţa ei/ şi m-ar azvârli în tigaie/ doamna Amalia Speranzella (dialect napoletan).

amănunte caraghioase, pe care le tot repeta: o fereastră goală văzută din stradă şi dincolo de fereastră nu mai era nicio casă, nici măcar un acoperiş, se vedea cerul. Iar ferestrele sunt ele făcute să se vadă cerul, dar nu aşa. Şi o piaţă unde crescuse iarba, de când nu mai era nimic de vânzare şi nu se mai ducea nimeni acolo, nici măcar să mai schimbe o vorbă. Iar iarba, câteodată, când a crescut în piaţă printre pietre, e semn de mare năpastă.

Îmi povestea câte ceva pentru că stăruiam eu, iar el începuse să prindă încredere, în vara aceea, în băieţandrul care îi copia gesturile, care venea să-i asculte poveştile tăcând mâlc, fără să întrebe una sau alta. Nu povesteam altora ce auzisem, nu spuneam nici măcar unde îmi petreceam după-amiezile, în vreme ce alţi băieţi de la oraş, veniţi în vacanţă pe insulă, se şi înhăitau cu primele fete. Ai mei nu-mi cereau socoteală, intrase în obiceiul tuturor ca disciplina de la oraş să slăbească aici, în afară de orele de masă.

Căldura dezlega trupurile, libertatea era o schimbare a pielii în sunet de greieri. Plaja era hotarul de unde începea viaţa de bărbat, suprafaţa mereu neschimbată în ochii celui care stă pe ţărm, plină însă de poteci, de curenţi, de intersecţii, de bancuri de nisip. Bărcile erau nave încărcate de pericole, de miracole, în semn de credinţă unele purtau legată la proră câte o ramură sfinţită de măslin.

Nu am căpătat familiaritate cu fundul de mare, nici cu cei care fac scufundări cu puşti subacvatice. Nicola nu ştia să înoate şi mi-a transmis şi mie respectul faţă de fundul mării. De la mare capeţi ce-ţi dă ea, nu ce doreşti tu. Năvoadele, minciogurile, vârşele noastre sunt o rugăminte. Răspunsul nu depinde de noi, de pescari. Cine se duce în adâncuri să-şi ia răspunsul cu mâinile lui se poartă brutal cu marea. Nouă ni se cuvine doar suprafaţa

apei, ce se află dincolo de ea aparţine mării, e viaţa ei. Batem la uşă, dar ne oprim în prag, pe oglinda apei, nu trebuie să intrăm în casa ei în chip de stăpâni.

În barca unchiului nu se suiau niciodată pescari cu puşti şi butelii de oxigen. Unchiul era de acord cu Nicola. Îi plăcea şi lui lupta cu peştele care se ascunde în vizuină cu cârligul în gură şi e nevoie de toată ştiinţa bărcii şi a vâslelor ca să-l scoată de acolo, trăgându-l încotro se află ieşirea bârlogului, istovindu-i împotrivirea furibundă. Şi de multe ori învingea peştele. Iar pe seară mâinile erau pline de răni de la frânghia cu care se trage vârşa, căreia la noi i se spune *coffa*, iar în crestături se aduna sarea. La începutul fiecărui sezon se inaugurau şi stigmatele. Nicola mă învăţase să-mi bătătoresc singur palmele cu o bucată de frânghie.

Războiul îl ascultam, în copilărie. Auzeam în familie poveştile spuse la masă, avioanele încărcate de bombe, sirena care dădea alarma foarte târziu, fuga spre adăpost, zgomotul ce venea din cer, ca un mârâit, apoi cel al exploziilor de la sol. Într-un rând, era iulie, avioanele au trecut neobservate, iar bombele s-au prăvălit din înaltul cerului, smulgând la lumina zilei smocuri vii din existenta lumii. Mama ştia multe poveşti dintr-astea, tata era militar. Ne povestea cum fugeau în adăpost. Plecau de acasă rupând-o la fugă, să ajungă în galeria de sub Piedigrotta, de nenumărate ori, la întrecere cu alte familii, cine ajunge mai repede şi ocupă locurile mai bune. Fiecare trebuia să ia cu el câte ceva, ca să mai salveze din lucruri. Ea mă ducea pe mine, bunicul căra o valiză pe care o ţineau la uşa de intrare, în care era păstrat un serviciu de porţelan. Femeile îşi puneau lucrurile de preţ în câte o geantă de care nu se despărţeau cât stăteau în adăpost. Îşi aducea aminte de o familie foarte săracă: nevasta ţinea strânsă la piept o geantă veche. Copiii se mirau că are şi ea ceva de

valoare. Într-o zi, femeia se împiedică alergând şi comoara i se revărsă pe jos: erau nasturi. Ca să facă şi ea figură bună, îşi luase cu ea o geantă şi o burduşise zdravăn cu ce găsise, să pară cât mai plină. Nici măcar sub bombe, biata de ea nu era dispusă să rămână în urma altora. N-au mai văzut-o niciodată de atunci.

Şi după ce aliaţii îl bumbăciseră zdravăn, oraşul se opintise, îi azvârlise cât colo din spinare pe nemţi, cu o lovitură ca de copită, din acelea care refac demnitatea unui popor. Americanii întârziau să intre în oraş, astfel că pe neaşteptate izbucni o răscoală împotriva nemţilor şi întreaga populaţie se strânse ca un laţ în jurul lor, prefăcându-le retragerea în fugă. Intrară americanii şi fiecare familie îşi luă câte unul de suflet. La noi acasă era Jim, o namilă de negru, vesel şi harnic foc. El ne-a salvat. După nenumăratele bombardamente aliate, venise şi unul nemţesc. Când a sunat sirena, nimeni nu s-a arătat dispus să se mişte din loc, trebuia să fie o greşeală, războiul se terminase doar. Jim se afla în casă şi n-a vrut să audă nimic, „nu, nu”, răcnea cu glasul lui gros, gonindu-i afară pe toţi şi luând-o în braţe pe bunica mamei, care era într-un cărucior cu rotile şi striga după ajutor, văzându-se răpită de uriaş. Şi aşa s-a făcut că bomba nemţească a lovit în plin blocul şi puţinul avut al familiei, ca să fim chit pentru casa tatii, din care nu mai rămăsese nimic. Mama ne istorisea povestea, căutând mereu latura nostimă, nu uita niciodată să spună că ajunseseră în adăpost târziu, printre exploziile bombelor nemţeşti, ţinându-se cu mâinile de burtă de atâta râs, din cauza ţipetelor pe care le scotea de zor bunica din braţele lui Jim. Încă mai râdea de bombele care o aduseseră în sapă de lemn.

Poveşti despre oameni salvaţi miraculos, despre nopţi întrerupte de alarme, copii care nici măcar nu plângeau, ca nişte veritabili soldaţi, şi de jur-împrejur ordinele

nemţilor, scrise pe afişe: poveşti din alte timpuri, care le ţin de urât copiilor. Însă creşteam şi timpul se tot micşora: acele întâmplări nu mai erau îndepărtate, ci recente. Trecutul cu pricina se desfăşurase adineauri, se mai vedeau încă goluri în şirul caselor de pe străzi. Iar când ai mei n-au mai povestit despre asta, am început eu să le pun întrebări şi asta nu le prea venea la socoteală. Trebuie să fi fost în întrebările mele o insistenţă de care nu-mi pot aminti, din moment ce şi-au pierdut răbdarea şi au recurs la bibliotecă: uite aici istoria, citeşte cât pofteşti, dar lasă-ne în pace, nu avem chef să mai răscolim toate suferinţele de atunci. Ne mergea mai bine acum, se vorbea de o casă nouă, a noastră, în care să nu mai fim chiriaşi.

Războiul nu le mai ţinea tovărăşie la masă, unde copiii se maturizau ascultând ce povesteau ei. Vorbeau în schimb de politică, de primari piraţi precum Căpitanul Hook. Erau numai noutăţi meschine, lipsite de măreţia aventurii şi a ridicolului.

Aşa am învăţat istoria lor, cu totul altă materie faţă de cea învăţată la şcoală, după manuale care explicau trecutul şi îl făceau să pară logic, o înaintare lină până în zilele noastre. Acea istorie recentă era o îngrămădire de întâmplări infame, cu puţine bătălii, în schimb cu multe razii, execuţii în masă, dovezi de laşitate, masacre de oameni fără apărare. Era o istorie care nu ducea nicăieri, nu pregătea o urmare, ci ţinea să fie ultima, să fie sfârşitul istoriei. Evreii, am învăţat această denumire din cărţile de pe vremea războiului. La început, erau un popor depărtat, ca fenicienii şi egiptenii. Evrei, dar de ce copiii, femeile şi bătrânii sunt căutaţi pretutindeni, în locurile cele mai mizere din Europa? Ciudat lucru să înveţi geografie ca să cauţi oraşele şi ţinuturile morţilor: Volinia, Bucovina, Podolia, Lituania, un cimitir de câmpii se întinsese în plină Europă, iar un copil din Napoli îl căuta printre naţiunile

cedate Uniunii Sovietice.

Ai mei nu mă întrebau niciodată ce citesc, ca să nu se ciocnească de dorinţa mea de a şti. Întrebările căpătaseră proporţii şi păreau să-i atragă în capcană, cerându-le socoteală. Participaseră la vreo mişcare de rezistenţă, ajutaseră vreun persecutat? Nu, nu făcuseră aşa ceva. Mama era încă o copilă când se văzuse în situaţia de a trebui să-şi salveze familia; rămas sărac lipit de pe urma bombardamentelor, tata se luptase din răsputeri să supravieţuiască. Se alesese însă cu remuşcarea de a nu fi salvat pe nimeni în afară de sine şi de ai săi. Îl apăsa dorinţa fiului care îi pretindea să-şi aducă aminte. Nu mai voia să vorbească despre lucrurile astea cu mine, ca să nu-şi piardă autoritatea în ochii mei. Îi displăcea să-mi respingă întrebările, dar ele deveneau tot mai apăsate şi trebuia să aibă grijă să-mi ţină în frâu aroganţa: „Să nu mai îndrăzneşti să-i vorbeşti aşa lui taică-tău!” Nu prea mai ştiu cum îi vorbeam, dar probabil că eram insolent.

Nicola era singurul care-mi povestea câte ceva despre război. Îi puneam întrebări, iar el, înainte de a-mi răspunde, reacţiona la insistenţele mele zicându-mi: „eşti *capàtico*”. Ce-i drept, eram încăpăţânat, *capàtico*, dar numai şi numai în privinţa asta. Înnoda cu mâinile firul de nailon în jurul unui cârlig, depănând vreun scul de parâmă, nu era nevoie să mă privească în faţă. Vorbea calibrându-şi suflul în funcţie de ceea ce făcea cu mâinile. Apăsa asupra câte unui lucru, în vreme ce rupea cu dinţii vreun fir înnodat, iar subiectul putea fi o noapte când făcuse de santinelă la depozitul de muniţii, ori dădea glas unei istorii despre represaliile organizate de nemţi împotriva unor oameni lipsiţi de apărare în timp ce cosea cu gesturi blânde şi sprintene un năvod zdrenţuit, şi atunci povestirea avea un suflu senin. Asta ajunsese istoria, un fel de a-şi ţine singur de urât în timp ce muncea. În spate se afla

insula, iar în faţa ochilor noştri valurile mărunte de după-amiază, când se liniştea vântul dinspre apus. Acela era prezentul, mai puternic decât toate celelalte, stăpân al timpului, iar glasul lui Nicola se supunea ascultător locului şi lucrului pe care îl făceau mâinile.

Familia aceea din Sarajevo îl salvase pe el după opt septembrie, când nemţii îi arestaseră pe soldaţii italieni ca să-i trimită în lagărele de muncă din Germania. Îl luaseră la ei acasă pe Nicola, îl ţinuseră ascuns, iar după victoria lui Tito îl ajutaseră să se întoarcă acasă.

Eu eram singura persoană interesată de acele poveşti. După război, tăcerea celor rămaşi în viaţă se întărise, ca o bătătură peste stratul de piele moartă care era războiul. Erau dornici să trăiască într-o lume nouă. Nu mai aveam rege. Nemţii nu mai erau decât puhoiul acela de oameni care veneau în vacanţă pe insulă. Nicola n-avea nimic de a face cu ei. Hotelurile şi pensiunile erau departe de plaja pescarilor, unde domnea neabătut mirosul de maţe de peşte uscate la soare. N-avea de ce să se întâlnească el cu nemţii, şi nici nu ţinea să întâlnească vreunul. Îi cunoscuse el, nu mai voia să audă limba aceea, în care se zbierau ordine.

Insula era înţesată de nemţi, oameni bătrâni sau de vârstă mijlocie, oameni care fuseseră tineri în timpul războiului, iar acum, când se îmbogăţiseră, îşi ascundeau aroganţa de pe vremuri sub o jovialitate care suna fals, prefăcându-se că nu sunt decât turişti, că n-au fost altceva niciodată. În grupuri organizate sau adunaţi în cete, cutreierau pe insulă din iunie şi până în septembrie, congestionaţi de şederea la soare, constipaţi de atâta limonadă, unşi cu creme lucioase ca nişte savarine de la barul Calise.

Erau aceiaşi, Nicola îi privea de la distanţă, iar dacă vreunul întreba ceva îi răspundea cu singurele vorbe pe

care apucase să le înveţe: *ich verstehe nicht*, nu înţeleg. Îi văzuse în Iugoslavia şi nu mai voia să-i înţeleagă. Ceilalţi locuitori ai insulei vorbeau în schimb bruma de nemţească utilă negustoriei.

Nicola se aşeza cu spatele la insulă şi cât stătea pe plajă nu-i vedea decât pe cei foarte puţini care îi treceau prin faţă, traversând distanţa de un metru dintre picioarele lui şi mare.

Nici mie nu-mi plăceau nemţii. Erau aceiaşi pe care îi căutasem în cărţile de istorie infamă, care se lăsaseră îmbătaţi şi duşi de râpă de Hitler şi nicio înfrângere nu le putea smulge din suflet acea nebunie orgolioasă. Învinşii erau ceilalţi, care făceau pe servitorii în vacanţele lor pe o insulă din Sud.

Aversiunea mea, crescută orbeşte din cărţi, se manifesta în cazul lui Nicola visceral. Incapabil de ostilitate, reacţiona ca un timid. Într-o zi mi-a povestit cum îl recunoscuse, cu un an mai înainte, pe un soldat neamţ, unul de la Sarajevo. Se priviseră, dar niciunul nu rostise vreo vorbă. El simţise însă muşcătura războiului în pântece. Se făcuse roşu de ruşine, erau în biserică, la slujbă. Ieşise fără să se închine măcar: „*Me se miniso scuorno pe Ddio*”, îi fusese ruşine pentru Dumnezeu. „*Adda tene pacienza pureint’a casa soia*”, îl răbda chiar şi în casa lui. E frumos cum spun napoletanii, *pacienza*, fiindcă aduc ceva din cuvântul pace, atunci când vorbesc de răbdare. L-am întrebat dacă era unul care omorâse oameni. Nu mi-a răspuns. Eram învăţat să nu mă aştept totdeauna la răspunsuri.

Când se încrucişa cu ei pe insulă, Nicola trecea pe celălalt trotuar. Ştiam din povestirile despre ghetoul din Varşovia că nemţii le interziceau evreilor să-i privească în faţă. În vara aceea începusem să-i aţintesc cu ochii, nu în semn de sfidare, ci într-o tentativă de a-i înţelege. Rareori

vreunul băga de seamă.

Era vara când împlineam şaisprezece ani, la picioarele mele se căsca un abis de sentimente. Spre deosebire de alţii de aceeaşi vârstă, nu le dădeam atenţie fetelor de seama mea. Îmi plăceau cele mai mari, o dorinţă imposibilă. Şi totuşi, în vara aceea am izbutit, singurul dintre cei de o vârstă cu mine, să intru în cercul lor.

S-a întâmplat mulţumită lui Daniele, fiul unchiului meu, care era cu patru ani mai mare decât mine. El era sufletul unui grup de tineri de familie bună, dotaţi cu motorete şi, câte unul, chiar cu barcă. Lipsit de asemenea mijloace, el era totuşi liderul pe care şi-l alege în mod firesc orice grup de băieţi. Era oaspete în casa pe care o luaseră ai mei cu chirie, dormeam în aceeaşi odaie. În vara cu pricina a băgat de seamă că exist. Nu pot găsi un motiv anume pentru atenţia pe care mi-a acordat-o, dar aşa a fost. M-a învăţat acorduri la chitară, m-a luat la locul lor de pe plajă, m-a lăsat să stau pe lângă ei. Nu arătam prea grozav la înfăţişare, slab, deşirat fiindcă mă înălţasem de la o zi la alta, cu un puf mai degrabă gălbui decât blond pe obraji, cu ochii mijiţi şi cu fălcile mereu încleştate. Poate că i-am părut mai mare decât eram sau a înţeles că vărul acela era pe cale să adune în el o avalanşă întreagă.

Nu mergeam cu ei când plecau în excursii mai lungi pe insulă, rareori treceam prin preajma lor seara, când improvizau petreceri cu dans. Mă duceam unde făceau ei plajă după ce terminam cu pescuitul. De câţiva ani, Daniele începuse să vină seara târziu şi să se scoale greu dimineaţa. Nu mai ieşea pe mare cu tatăl lui şi cu Nicola. Îi luasem eu locul. Aşa se făcea că, la întoarcerea de la pescuit, mă duceam la el şi mă punea să-i povestesc amănunţit cum decursese ziua.

În vara aceea am primit botezul sângelui datorită unei murene. Fusese trasă în barcă în aceeaşi plasă cu un

peşte *cernia*, iar în vreme ce unchiul şi Nicola vedeau de peştele mai de preţ, eu am încercat să-i scot din gât cârligul. O strângeam lateral de fălci cu mâna stângă, ca să-i ţin gura deschisă. Am reuşit să extrag cârligul şi în clipa aceea s-a zbătut, eu i-am scăpat fălcile din mână şi dinţii ei mi s-au înfipt la rădăcina degetului arătător. Murena nu muşcă şi lasă, ci, când înhaţă prada, nu-i mai dă drumul. Îşi înfige colţii şi nu mai desprinde fălcile. Am reuşit să nu ţip, dar îmi băduseră lacrimile de durere. Când isprăvi cu *cernia* şi unchiul porni să tragă iar de vârşă, Nicola văzu ce păţisem şi cu o singură lovitură de cuţit îi reteză capul murenei. Rupse apoi osul mandibulei şi abia după aceea îmi scoase, unul câte unul, colţii înfipţi în deget. Priveam înspre mare, în vreme ce Nicola săvârşea în linişte o mică operaţie străveche, mâna rănită era departe de gândurile mele, durerea bătea la uşă, dar eu nu-i deschideam. Mi se întâmpla lucrul despre care auzisem povestindu-se. Trecusem deja prin experienţa veninului de dragon-de-mare în talpa piciorului şi al celui de scorpion marin în palmă. Mă aflam în barcă şi sângele acela intra şi el la socoteală. Unchiul zâmbi pe sub mustaţă între două braţe de frânghie, clătinând din cap. „Acu eşti piscar”, rosti Nicola, când isprăvi să-mi spele mâna rănită în mare.

Nu prea înţelegeam eu de ce bărbaţii trebuie să ignore durerea. Vedeam că aşa face toată lumea, încercam să procedez la fel, la rândul meu. Pricepeam că nu însemna un refuz al trupului, ci răbdarea de a-l suporta, ca măgarul pe care uneori o povară exagerată îl poate chiar ucide, dar până ajunge acolo nu se vaită. Trupul era o vită răbdătoare, bărbaţii îl domesticeau cu cruzime. Trupul era ca un ţinut sudic, înverşunat în formulele sale virile. Ţepii aricilor de mare, pe care băieţii învăţau să şi-i scoată singuri, pescarii îi lăsau înfipţi în piele, să se absoarbă

acolo cu încetul. Învăţam de la ei cum să nu mă concentrez asupra durerii.

Când am ajuns la plajă, făcusem febră de atâta efort, străduindu-mă să nu scot niciun sunet, iar la tâmplă mi se zbătea o venă. Daniele mă puse să-i povestesc toată tărăşenia şi le arătă tuturor rana mea glorioasă. Gestul lui de a-mi da importanţă, grija pe care mi-o arăta îmi îndepărtară durerea din ochi. Curiozitatea unei fete pe care n-o mai văzusem niciodată, contactul mâinilor ei cu palmele mele ciuruite îmi luară şi de acolo orice durere. Nu rămăsese decât vena care îmi pulsa îngroşată la tâmplă.

O privii drept în faţă pe fata aceea nou-sosită şi ea scoase un râset limpede, asurzitor ca zăngănitul monedelor când se sparge o puşculiţă. Iar dinţii ei, unul ivindu-se numai pe jumătate, răsunară de albeaţă între buzele pline şi un zbor de şuviţe i se abătu pe jumătate din chip, eu simţind un zvâcnet în adâncul venelor. Pe urmă examenul rănii luă sfârşit şi auzii de la Daniele cum o chema pe fata necunoscută. O chema Caia.

Caraghios nume, femininul lui Caius, şi glasul îi era caraghios: puţin nazal, dar limpede, cu un accent străin aplicat pe o italiană fluentă, o încântare s-o auzi printre cadenţele greoaie ale celor din Sud. Era de-abia sosită, invitată de o fată din grup cu care împărţea, peste an, aceeaşi cameră la un internat din Elveţia. Era de origine română. N-avea părinţi. Daniele îmi vorbi imediat despre ea, dar nu ştia nici el prea multe. La întrebările puse, băieţii primeau câte un surâs distrat, ea le îndepărta cu o ridicare din umeri care reprezenta cam a zecea parte din saltul unui trup, când se desprinde de stâncă şi înoată în larg. Nu să afle ceva despre ea conta, pentru băieţi libertatea ei de orfană reprezenta o atracţie în sine. Niciunul dintre ei nu ştia cum e să nu ai pe nimeni pe

lume. Nu se putea spune ce anume reuşea s-o impresioneze, dar nu erau frumoasele lucruri pe care le posedau cei bogaţi şi nici gălăgioasa prezenţă a unei bărci cu motor, de care dispunea câte unul dintre ei.

Prin intermediul lui Daniele eram admis şi eu în mijlocul lor, dar ca un corp străin. Fetele nu mi se adresau nici măcar pentru a-mi cere servicii neînsemnate, mici prilejuri de galanterie. Dar mie tot îmi plăcea să stau în preajma lor, şi mai mult de când venise Caia. „Te cheamă Catia?" întrebasem, zicându-mi că numele ei trebuie să fie slav. „Nu, Caia", îmi răspunsese cu bruscheţe, întorcându-se în altă parte. Mă hazardasem să mă aşez aproape de ea şi mă vedeam respins, lucru frecvent în cadrul micului grup în care se încălecau minuscule ierarhii. M-am simţit foarte prost, nu credeam că şi ea se poate comporta la fel ca toate celelalte. De ce nu? Mă convingeam singur, în autoapărare, că şi ea e la fel ca toate celelalte, o fată frumoasă şi bine-crescută, nu-i lasă să se apropie de ea decât pe cei care îi plac. Era logic, dar nu-mi era suficient. Greşisem eu, cum de-mi trecuse prin cap că ar chema-o Catia? Nu auzisem oare în nenumărate rânduri că o chema Caia? Ce încercam, mă rog, să ghicesc, să descopăr ceva care le scăpase altora? Cred că da, aici era miezul întrebării cu pricina: numele. Porneam de acolo, de la accidentul care însoţeşte pe viaţă o persoană, mai dihai ca o umbră, fiindcă la întuneric umbra încetează, dar numele rămâne. Şi ţine într-atât să facă parte dintr-o persoană, încât are pretenţia de a o explica, de a o anunţa: „eu sunt…" şi urmează numele, ca şi cum am putea fi un nume, în loc de a avea un nume. Abia mai târziu mi-am dat seama că ea nu spunea „eu sunt Caia", ci „mă cheamă Caia". Ea nu era Caia, un nume, era o persoană ce se numea astfel. Poate că voia să se delimiteze de acel fragment de identitate, ori poate că nu-i plăcea. Iată-mă deci făcând

deja cercetări asupra ei, în căutarea unui adevăr care să-i aparţină. Aşa ne îndrăgostim de cineva, căutând la persoana iubită punctul nedezvăluit nimănui, care se dăruie numai celui care scrutează atent, care ascultă cu iubire. Ne îndrăgostim stând aproape de cineva, dar nu prea mult, ne îndrăgostim dintr-un colţişor mai ferit al unei încăperi, de lângă masă, aşezaţi în grădina unde ceilalţi dansează în ritmul unei mici muzici stupide şi decisive, care lipeşte laolaltă fragmentele unui chip prins apoi în ace pe diafragma propriului piept. Pe dată mă îndrăgosteam în gol de Caia, de o fată mai mare decât mine, cu dinţii împrăştiaţi într-un surâs ca o grindină, care îmi atinsese mâna fără să ţină seama de rană şi îmi devenise apropiată cu acel gest. Mă îndrăgosteam în virtutea unui impuls care se opunea evidenţei: că eram cu mult mai adult, că mie îmi revenea sarcina s-o protejez de pericolele insulei, păzindu-i taina pe care n-o cunoşteam încă, dar care trebuia să existe şi pe care eu aveam s-o aflu, eu singur.

Când, urmându-şi impulsul, alerga pe nepusă masă de la umbrela de soare până la apă, nu mă luam după ea, mişcare expusă ridicolului, dar o urmăream tot timpul cât făcea baie în mare, cu încordarea unui câine legat în lanţ. Dacă erau valuri mari, apărea un sunet ce-mi întretăia răsuflarea, ca un gâlgâit, iar dacă simţeam că nu mai rezist, o porneam într-un târziu, cu un calm prefăcut, înspre mare, ca să n-o pierd printre crestele valurilor. Dacă se scălda împreună cu alţii, mă simţeam liniştit. Nu-mi păsa că într-o zi îi sucea unuia capul, iar în seara următoare altuia. Mie îmi revenea sarcina s-o ocrotesc. Niciunul dintre băieţii aceia n-avea să se apropie vreodată de secretul ei. Poate că nici eu, dar îmi vârâsem în cap că are o taină, că era încarnarea unei revelaţii la care se putea ajunge prin iubire. Nu făceam niciun progres, nu mă

mai hazardam să-i spun vreo vorbă.

În mod firesc, Daniele era candidatul cu cele mai mari şanse la dragostea ei. Mi-l închipuiam cântându-i la chitară seara. Vocea lui avea o tonalitate uşor aspră, voalată, care ştia să coboare până la şoaptă fără să piardă firul melodic. Cântecul lui se revărsa limpede şi simplu, iar cel care asculta simţea nevoia să respire adânc, ţinându-şi un pic răsuflarea. Caia avea să se îndrăgostească de Daniele cel suplu şi dintr-o bucată, cu zâmbetele lui ca o nadă. Nu trebuia să-mi pese, eu nu candidam la iubirea ei şi nu eram deloc gelos. N-am aflat niciodată dacă a fost ori nu ceva între ei. Chiar dacă a fost, n-a ţinut mult. Măcar o seară fiecare dintre băieţi crezuse că el e alesul şi primise de la ea câte un semn că îl preferă. Îi privea pe băieţi de sub şuviţele ei castanii, mătăsoase, cu ochii larg deschişi, cu buzele întredeschise, de pe care părea că stă să-şi ia zborul un cuvânt: nu rostea nicio altă chemare. Pentru ea, băieţii de acolo nu erau decât nişte puiandrii, arătoşi la trup, dar neiscusiţi la vorbe, şi pe urmă era vară, nu trebuia să te aştepţi la prea mult de la cei cu care făceai cunoştinţă.

Daniele se desprinse repede de Caia. Amorul lui propriu nu admitea să se îndrăgostească cineva doar un pic, pe durata câtorva seri. Dar se purtă mai departe afectuos, urmărindu-i cu atenţie glasul în vacarmul de la mesele comune. Nu se gândea, ca mine, la secretele ei, înţelesese însă că exista în faţa aceea o suferinţă impenetrabilă, care lăsa cu greu loc surâsului iubirii. Sigur, era orfană, crescută la internat şi acolo ajunsese, probabil, să se închidă cu îndârjire în sinea ei. Fata la care stătea îi purta afecţiune. Se cunoscuseră în anul acela, când ai ei o trimiseseră la şcoală în străinătate, ca să se deprindă cu limbile străine. Veterană a şcolii, Caia o luase sub aripa ei, uşurându-i adaptarea în locul necunoscut. Se

împrieteniseră, dar nici ea nu ştia prea multe lucruri despre Caia. Nu era tristă, se purta cam cu toane, dar avea o fire veselă.

Se sparse un pahar de cristal şi cioburile strălucitoare răsunară împrăştiindu-se pe jos, iar Caia râse de figura consternată a unui băiat care încerca să repare lucrurile şi râsul ei era ca un ecou al acelor ţăndări. Studiam chimia, aşa se face că m-am trezit spunând, dar nu adresându-mă ei direct, ci mai mult ca o didascalie a acelui râset: „Caia are siliciu în corzile vocale”. Iar ea, întorcându-se către mine, îmi răspunse scurt, dar cu blândeţe: „Tata era chimist”. Iar eu am rămas atât de uluit, încât nici măcar nu m-am întors către ea, am încremenit pe loc, înghiţind în sec. Nu auzise oare nimeni dintre cei din jur? Nimeni nu părea să fi băgat de seamă, atenţia le fusese distrasă de incidentul neaşteptat. Tatăl ei era chimist. Ţinuse să spună asta, mai degrabă prin ricoşeu, decât ca un răspuns ce-mi era adresat. Îi scăpase, poate că nu dorea s-o spună, însă pentru o clipă se luminase ceva din durerea şi din taina ei; şi asta se întâmplase din cauza mea. Eram emoţionat şi dorinţa de a o proteja mi se aprinsese şi mai tare. Nu auzise nimeni. Se petrecuse ceva între ea şi mine, se crease o punte secretă, o înţelegere. Nu mai eram băieţelul care mergea la pescuit, purtând pe mână semnul meseriei şi stând mereu mut ca un peşte. Cine anume eram, dincolo de asta, nu aveam cum să ştiu, dar se crease o spărtură în zidul ce ne despărţea. Caia îmi anulase izolarea dând o veste concisă, care nu se adresa nimănui.

La mesele lor participam totdeauna de pe margine. Dacă mergeau la pizzerie, îmi luam şi eu un scaun, dar nu mâncam cu ei şi nici nu mă pofteau. Puştii de vârsta mea nu luau cina în oraş. Mergeam să-i caut pe Daniele şi pe ceilalţi după ce mâncasem acasă. Stăteam să-i privesc cum

se distrează gălăgioşi, le ascultam râsetele şi reuşeam chiar în acel amestec de glasuri să-l disting dintre celelalte pe al Caiei. Practicam un joc prostesc, îmi băgăm un cub de gheaţă în gură. Îl ţineam până se topea, timp în care terminaţiile nervoase din zonă se prefăceau într-o tufă de spini. Dinţii îmi îngheţau, le simţeam rădăcinile pulsând. Deveniseră clape dintr-o orgă a durerii. Strângând pleoapele, larma se descompunea în auz şi reuşeam să izolez vocea ei, desprinsă din vacarmul general. Nervii din cerul gurii o luau razna o clipă, timbrul sonor al glasului ei îmi parvenea prin intermediul dinţilor îngheţaţi, deveniţi sensibili ca nişte antene. Îi ascultam vocea cu dinţii. Copiii experimentează diverse torturi pentru a-şi provoca momente de extaz. Nu mă băga nimeni în seamă. Dacă plecam, nu era nevoie să-i salut. Îl avertizam din ochi pe Daniele, când îi întâlneam privirea.

Poate că ei îi plăceau bărbaţii adulţi. Am auzit mai târziu vorbindu-se că îşi pierduse capul după unchiul meu. Unchiul trecuse de patruzeci de ani, plăcea femeilor şi ştia să le arate că şi ele îi plac lui. Era opusul craiului de staţiune. Totdeauna sobru, cu gesturi măsurate, precise, mai puţin exuberante decât cele ale unui meridional. De la mama de origine americană moştenise un aer de far-west, de om al preriei, în ochii deschişi la culoare sub fruntea netedă şi o scânteiere de pinteni în zâmbet. Când râdea, îi răsuna în gâtlej galopul unei herghelii. Vara purta un pantalon necălcat şi o cămaşă descheiată, doar înnodată în dreptul taliei, şi umbla desculţ. Toată eleganţa îi stătea în mersul imposibil de imitat. Îl priveam ieşind dintr-o încăpere, deschizând o uşă, ţinând în mână un pahar şi îmi dădeam seama că nimeni nu era în stare să facă gesturile acelea tot aşa de bine. Îşi simţea propriul trup în fiecare clipă. Iar dacă i se întâmpla vreun accident, să se izbească de vreo uşă, să-şi lovească piciorul desculţ, chiar şi în

asemenea împrejurări se mişca elegant, nu era niciodată stângaci. Când s-a apucat la iuţeală să moară, mulţi ani mai târziu, a fost pentru că nu mai reuşea să se menţină în centrul propriului său trup. Dacă a existat ceva, o legătură între el şi Caia, eu unul n-am avut nici cea mai mică bănuială. Şi totuşi, i-am văzut împreună pe ţărm, în casa prietenilor; glumeau, ce-i drept, dar ca să râdă, nu ca atunci când el ştia să trezească în trupul femeilor acel gust de prăjituri delicioase, de biscuit topit în gură, care le silea să înghită privindu-l. Nu l-am văzut recurgând în preajma Caiei la arsenalul cu care ştia să facă dintr-o femeie regina momentului, nici în vorbe şi nici în gesturi de amabilitate.

N-am băgat absolut nimic de seamă, nici măcar atunci când ea şi cu Daniele au ieşit cu noi la pescuit. Lucrul a fost decis pe nepusă masă, astfel încât m-am trezit în plus dis-de-dimineaţă pe plajă. Unchiul a schiţat o strâmbătură, văzând că Daniele nu-mi spusese să rămân acasă. Eu m-am scuzat şi am dat să plec. Dar Caia s-a împotrivit cu o voce poruncitoare, deplasată. S-a vârât între noi luându-ne prin surprindere, pentru că o femeie, o fată nu trebuie să se amestece în treburile bărbaţilor. „E aici şi merge cu noi”, rostise, pe un ton că era mai bine să te faci că n-ai auzit-o. Se luminase de ziuă, marea era liniştită, vorbele ei stârniră un pic de larmă. Unchiul o măsură din priviri, făcu un gest din cap şi eu împinsei barca spre larg, sărind în ea din mers. Caia se înveseli pe dată când văzu că i se împlinise dorinţa. Unchiul îi răspunse cu un zâmbet uşor.

Dacă vrei să dai la peşte dintr-o barcă mică, prea multe fire de undiţă nu se pot arunca, fiindcă nu-i mare lucru să le tragă pe fund curenţii sau peştii, să se amestece şi pe urmă e un chin să le descurci. Ştiam bine asta, nu puteam să dau şi eu la peşte, dar nu-mi păsa. Îmi părea rău în schimb că unchiul era silit să aibă la bord un om în plus.

Nu se stă comod când sunt cinci în barcă, aşa că la dus m-am aşezat la proră, cu picioarele spânzurate în afară, ca să nu-i împiedic. Nicola era la cârmă, unchiul stătea tolănit, Daniele tăia peşte pentru momeală. Caia veni la proră. Se întinse pe fundul bărcii, cu capul lângă genunchiul meu. O vedeam de sus, o şuviţă de păr îi atârna dincolo de bord, legănându-se odată cu barca. Marea strălucea atât de tare dincolo de ea, că trebuia să strâng pleoapele. „Semeni câteodată la gesturi cu cineva care mă iubea mult”. Vorbi încet, fără să acopere zgomotul motorului diesel. Mă înroşii de parcă ar fi strigat la megafon, să audă o lume întreagă. O spusese fără să deschidă ochii. „Îl iubeai şi tu?”, iar Caia îmi făcu din cap un minuscul semn de afirmaţie.

Ne îndreptam spre bancul de nisip de la Capri. Drumul se prelungea, zgomotul motorului o ajuta să vorbească. Eram numai urechi ca să-i disting glasul, aş fi auzit-o şi în mijlocul furtunii. De la pupă nu se putea vedea că stăm de vorbă. Îi răspundeam fără s-o privesc, cu privirea aţintită înainte, rostind vorbe în vânt. Se ridică un val ceva mai mare, îl văzui cum vine şi îmi dădui seama că ea o să se lovească cu ceafa de lemnul bărcii, aşa încât, în momentul când ajunserăm pe creasta lui, îmi strecurai mâna sub capul ei, atenuând şocul. Îmi retrăsei pe dată mâna. Caia mă privi de jos în sus, cu chipul grav al unei fetiţe care stă la fereastră şi aşteaptă întoarcerea cuiva. Vedea ceva în depărtare, dincolo de mine, o mână care îi sprijinea capul, cine ştie cu câţi ani în urmă. Îi simţii ochii aţintiţi asupra mea şi îmi trecu prin gând că mă vedea pe fundalul cerului, fără nimeni altcineva împrejur, fără vreun petic de pământ.

Cred că am vorbit între noi despre religie; mi-a spus că avea o credinţă, că îi plăcea să se adreseze cuiva îndepărtat, dar nu într-o biserică, nu într-un spaţiu închis.

Îi răspundeam că nu ştiu nimic despre Dumnezeu şi despre iubire. Ea credea că există suflete care ne stau în preajmă, care nu ne părăsesc. Eu însă n-aveam vreun suflet sau vreun înger pe care să-l invoc şi nu-mi puteam da seama ce simte ea. Iar ea spunea că sufletele au uneori o mare dorinţă de a fi recunoscute şi atunci intră pentru câteva clipe în trupul unei persoane din preajmă şi fac de acolo un gest sau rostesc o vorbă datorită căreia ea le recunoaşte prezenţa şi totuşi nu reuşeşte să le răspundă destul de prompt, ca să le dea de ştire că a înţeles semnul de recunoaştere. Păţeam oare şi eu la fel? Nu? Niciodată? Nu, cu toate că aş fi vrut să-i spun: da, şi eu la fel, ca şi tine, pretutindeni, da, de acum îi voi recunoaşte chiar şi pe cei pe care nu-i cunosc. Dar nu puteam s-o mint pe Caia, nici măcar pentru a-i face plăcere atunci când îmi vorbea pentru prima oară, zgomotul unui motor diesel acoperind cuvintele.

Daniele o strigă, ea se întoarse la pupă ca să înveţe cum se prinde momeala în cârlig. Când barca atinse bancul de nisip şi motorul se opri, glasurile ajunseră până la mine ca o găleată ce revine din fundul unui puţ, clătinându-se, fărâmate. Aruncai ancora, o fixai şi mă dusei la mijlocul bărcii, în vreme ce Daniele arunca undiţa de la proră. Unchiul era la pupă, Nicola şi Caia aşezaţi fiecare de câte o parte, iar cât dură până când plumbii atinseră fundul se putu auzi foşnetul grăbit al firului de nailon care le trecea prin mâini. Caia fu prima care simţi mişcându-i-se undiţa, o smucitură care o sperie, făcând-o să scoată un strigăt. Şi unchiul îşi simţi undiţa că se leagănă şi reacţionă ţâşnind în picioare şi trăgând iute de fir, cu tot braţul. Pe urmă şi Nicola, şi Daniele. Eram chiar deasupra bancului de peşti. Ca să nu tragem toţi deodată, Nicola mă puse să-i ţin eu undiţa, în timp ce o ajută pe Caia să nu încurce prea rău firul pe care îl adunase în barcă. Simţii peştii prinşi în

cârligele lui Nicola, cel puţin doi, îi ridicai pe distanţă de câţiva metri, ca să îndepărtez zbaterea lor de mijlocul bancului, să nu se sperie ceilalţi. „Auzi-l cum ’ntrâie”, zise Nicola despre primul fir care urca peştele spre barcă; întins de greutatea peştelui agăţat în cârlig, firul de nailon se freca de lemnul bordului, scoţând un ţârâit ca de greier, „ntrr”, „ntrr”, la fiecare întindere de braţ. „ Ntrâie”, spuse din nou Nicola, iar Daniele repetă şi el verbul, explicându-l caiei. Suiră la bord frumoşii peşti lucitori care încă din adânc străluceau de albeaţă pe fondul întunecat al apei; „uite-i cum cesc”, lucesc, rosti Nicola; „da, cesc”, zise şi unchiul despre ai săi. Daniele în schimb trase din apă un dragon-de-mare roşu, înfuriat, cu ţepii zbârliţi, mai ales dorsala cu venin, silindu-te să-l apuci cu mare precauţie ca să-l desprinzi din cârlig. Daniele se mişcă la iuţeală, nu uitase cum se face. Învăţase de la Nicola mai bine decât mine. Nicola, numele sfântului ocrotitor al insulei, câte unul în fiecare familie, nume dat la bărci şi la biserici, până şi muntelui care se iţea dintre pădurile de castani, Nicola. Se întoarse la undiţa pe care mi-o lăsase în grijă. Îi spusei încet că o ridicasem câteva braţe, el dădu din cap în semn că bine făcusem.

Fu o ieşire bună la pescuit, jgheabul de lemn forfotea de peşte. Caia se amuza să tot numere câţi prinsese fiecare. Cum era inevitabil, încurcă până la urmă firul undiţei. Îl trăsese în grabă la bord, lăsându-l să cadă pe jos şi călcând pe el. Când încercă să mai azvârle o dată undiţa, firul nu mai era decât un ghem încâlcit de nailon. Mă apucai să-l descurc, aşezat la picioarele ei, pe scândura bărcii. „S-ar zice că te-ai apucat de cusut”, zise ea despre mişcările ample cu care încercam să scarmăn puţin ghemul, ca să se poată desface singur. Îmi luă cam un sfert de oră, un timp bun, având în vedere cât fusese de încâlcit. Unchiul îi arătă cum să lase firul să i se adune la picioare,

fără să calce pe el. Nu mai părea supărat că suntem prea mulţi, era o zi liniştită, fără vase împrejur, coasta insulei abia se ghicea prin pâclă.

Ne aflam în larg, nu se vedea niciun ţărm în zare şi în barcă nu era nicio umbră. Trebuie să fi fost ceasul amiezii. Numai curentul ne împingea cu prova spre ancoră şi izbea plescăind la pupă, îndreptând-o spre sud-est. Mistralul sufla abia simţit.

Unchiul sări în apă, urmat de Caia şi de Daniele. Nicola şi cu mine ţineam de undiţe. Îmi udam la răstimpuri capul cu apă de mare, fără să fac baie. Nicola nu-i adresă Caiei niciun cuvânt. Dacă era după el, n-ar fi luat niciodată o femeie la pescuit, nu exista obiceiul. Nu îl supăra prezenţa ei, dar se arăta timorat. „Stau smirnă”, zicea.

Pe drumul de întoarcere, Daniele trecu el la cârmă, unchiul lăsă la apă un fir agăţat la pupă, iar Nicola se apucă de curăţat peştele. Mă dusei la proră şi Caia veni după mine. „Dacă vezi vreun val mai mare, să mă ţii de cap”. Mi-aş fi dat şi sângele pentru o mare cât de cât agitată, dar mergeam în sensul curentului, valurile ne împingeau de la spate, iar Daniele se pricepea să găsească unghiul cel mai bun şi să coboare lin de pe creasta lor. Nu se ivi prilejul să-i ocrotesc ceafa, în chip de pernă. Caia aţipi. Aş fi vrut să-i ud părul ca să nu se încingă prea tare, dar însemna s-o trezesc. Izbutii să mă aşez în aşa fel încât să-i ţin cel puţin capul în umbră. Dormea cu buzele întredeschise. Mi-ar fi plăcut să-i ating răsuflarea cu urechea şi s-o ascult. Nu era doar răsuflare, trebuiau să fie şi vorbe în somnul acela, cine ştie, poate într-o limbă pe care n-aş fi înţeles-o. Aş fi vrut să-i ating răsuflarea cu nasul, să i-o adulmec cum pornea din străfundul pieptului şi se înmiresma, ajunsă în gâtlej, amestecându-se cu izul de tămâie al salivei, aş fi tras pe nas sângeriul branhiilor ei de peşte de râu, condensul pădurilor elveţiene. N-aş fi vrut

să-i ating cu gura mea răsuflarea: gura mea n-ar fi priceput nimic din ceea ce exalau buzele ei, ar fi supt doar orbeşte, ca o hoaţă fără ruşine, aerul respiraţiei sale. Trupul meu aşezat într-o poziţie chinuită îi făcea umbră, îndeplinindu-şi misiunea de veghe.

Nu există întoarcere, mă gândeam, călătoria asta nu e simetrică, e toată numai dus.

Dacă între Caia, unchiul şi Daniele a existat o complicitate amoroasă, atunci, în ziua aceea, Caia a izbutit să afle linia de mijloc între ei doi numai la proră. Când s-a trezit, făcea haz de mirosul de peşte care i se impregnase în mâini. Abia târziu am aflat că încordarea ei din zori, când pretinsese să urc şi eu la bord, era pentru a contrabalansa o altă ieşire pe mare, când nu reuşise să ia pe cineva şi acela rămăsese la ţărm.

Verile petrecute de noi pe insulă durau luni în şir. Suficient timp ca să ne obişnuim cu dorinţa de a trăi acolo pentru totdeauna. Plecarea conţinea întotdeauna un grăunte de exil. Într-un an izbucni o epidemie de poliomielită în oraş, iar noi rămaserăm pe insulă până în noiembrie. După trecerea verii insula era ca o scoică goală, numai încăperi friguroase, tăcere de greieri în desişul de pini. Eram copil pe atunci şi vedeam că insula era ca un scut, răul venea de pe continent şi se dădea bătut în faţa mării.

Daniele scria cântece, unele chiar frumoase, cu siguranţă mai frumoase decât cele de pe discuri. În vara aceea aveam chitara cu mine, el o lua cu împrumut în toate serile şi cânta mereu câte ceva, chiar şi când mergea la culcare. Născocise o muzică a lui pentru „Tatăl nostru” şi pentru „Ave, Maria”. Îi ieşiseră bine melodiile, mi le cânta cu voce joasă, fără cuvinte. Nu ştiam să mă rog, nu ştiam nici măcar cum să mă adresez oamenilor.

E bine că poveştile din cărţi sunt fără sunet, altfel aş

încerca să cânt melodiile acelea chiar aici, în mijlocul paginilor. Coborau în străfunduri de emoţii, fără solemnitate, nu căutau orga, cel mult o vioară. Aşa era el, dar mai era şi dur, şi dispreţuitor. Poziţia lui îl aşeza în mod firesc în frunte, asemeni celor care, aflaţi în mijlocul unei mulţimi, iau cuvântul şi îi trag după ei pe toţi ceilalţi. El n-a făcut aşa ceva niciodată, dar eu aveam să cunosc apoi astfel de oameni şi de multe ori mi s-a întâmplat să-mi dau seama cât de mult îi lipsea fiecăruia dintre ei pentru a putea fi Daniele.

Se întâmpla ca ceilalţi băieţi să-i imite glumele, farsele, până şi umbletul. Nu eram capabil de atâta îndemânare. Îmi plăcea să-l ascult, îi învăţam melodiile, acordurile, dar vreo replică de a lui n-aş fi fost în stare să repet. Îi aparţinea, în gura altuia suna stângaci. Caia îl asculta cântând, îl privea cu aerul unei mămici mândre foc, îi zâmbea aprobându-l uşor din cap. Nu puteai decât să te bucuri văzându-i cât de bine se înţeleg.

Nu se mai ivise alt prilej de a sta în apropierea ei. Mă întorceam la cele rostite de ea în barcă, îi aminteam de cineva, fără să-mi spună de cine, nici n-aş fi întrebat-o vreodată. Mă bucuram de un dram de încredere din partea ei, furată din zbor, dar de taina ei nu mă puteam apropia. Rămâneam la suprafaţă, aşteptând ca vreo ştire despre ea să-mi iasă în cale. Eram prea copil ca să-i forţez tăcerea şi neputinţa mă apăsa. Nu era nimeni cu care să pot vorbi despre ea fără să mă trădez.

Îmi treceam zilele una după alta: dimineaţa la pescuit, apoi pe plajă, o vizită lui Nicola, dacă îl găseam în faţa casei. Căutam grupul lui Daniele după-amiaza târziu. Zilele se duceau fără să fac progrese, seara vedeam cum soarele apune prea repede. Cu Daniele nu vorbeam, dacă nu spunea el ceva. Caia îi plăcea, dar mai erau şi alte fete. Era atrăgătoare, nu importantă. Dacă i-aş fi vorbit despre

Caia, m-ar fi luat sigur peste picior.

Într-o după-masă l-am întrebat pe Nicola dacă o ţinea minte pe fata care fusese cu noi la pescuit. A dat din cap că da. Ca să-l fac să vorbească, am născocit că se logodise cu Daniele. Nicola a rămas mut, continuând să aranjeze frânghia vârşei. A oftat uşor, clătinând capul. Lucrul nu-i era oare pe plac? „Nu e treaba mea, dar e mai bine să-ţi iei femeie din neamul tău”. Să fi avut ceva împotriva românilor? Nicola nu se interesa de aşa ceva, nu vorbea despre lucruri dintr-astea. Caia era româncă, ştia? Nicola n-avea idee unde vine România. Rămase tăcut o clipă, se opri din depănatul frânghiei, mă gândii că îl ţin din treabă. Mă pregăteam să-i cer iertare, când, cu mare greutate, rosti: „Fata nu-i din neamul ăla de care zici tu”. De unde naiba putea să ştie el aşa ceva? Mi se urcă sângele la cap din două pricini: de mânie şi de ruşine. O dată reuşeam şi eu să vorbesc despre ea şi iată că mă alegeam cu bănuiala abuzivă a cuiva care o văzuse o singură dată şi nici măcar nu-i adresase vreun cuvânt. Dădeam să mă ridic în picioare, când Nicola spuse cu asprime, coborând glasul: „Fata-i ovreică”, apăsând pe rostirea dialectală. Îl scrutai mijindu-mi ochii, între noi se interpusese o distanţă, o ciocnire, o palmă, o trădare: cum? De unde ştii: nu izbutii să rostesc întrebarea, o ancoră mi se înţepenise în gât. „Are nume ovreiesc. La Sarajevo erau multe femei ovreice şi pe toate le chema Sara sau Caia. Nu Caia, cum spunem noi, Haia, cu h, ca un horcăit, Haia. Fetiţelor le zic Hàiele, Sòrele, la început mi se părea că zic Neapole. Erau multe, pe urmă le-au dus. Întâi le închideau, pe urmă le suiau în trenuri, nu în vagoane, în trenuri de marfă. Bărbaţi nu mai erau când am ajuns eu. Ziceau că îi omorâseră nemţii pe toţi. Nu mai erau decât femei, copii şi câte un moş”.

Mâinile îi erau tot nemişcate, iar fruntea aplecată peste ele. Pe urmă, ca să le pună din nou la treabă, adăugă

în chip de încheiere: „Mă copile, războiu-i tare urât, să ştii de la mine”. De ce război vorbeşti, Nicola, cel dus împotriva femeilor şi pruncilor, care ţi-a fost războiul? „Ce-oi fi vrând să ştii, tu ai apărut când nu mai era nimic, nici nemţi, nici ovrei, doar americani ai văzut şi tu, contrabandă, marfă la negru, negoţ cu dolari. Şi dacă stau eu până mâine să-ţi povestesc, tu, despre cum a fost războiul pe care l-am văzut eu, tot n-ai cum să ştii nimic. Ca să ajungi să ştii, trebuie să vezi cu ochii tăi, să-ţi fie frică, să stai cu burta goală, nu să afli după ureche, din cărţi. Aveam douăzeci de ani, ne-au călcat în picioare ca pe măsline şi noi ca măslinele am tăcut mâlc. Erau ovreice, ne rugau să le scăpăm copiii, ni-i puneau în braţe nouă, soldaţi italieni care eram duşmanii, iar noi nu puteam să facem nimic”. Nicola se poticni rostind ultimele cuvinte şi nu mai reuşi să spună altceva.

Nimic: tu singur, Nicola, reuşeai să rosteşti vorba aceasta rupând-o din coaja neputinţei şi a terorii; nimic, există un nimic pe care nu-l mai poţi uita. De fiecare dată când aud spunându-se nimic, îmi zic nu e adevărat cuvântul ăsta, nu ştiu să-l spună. Nu ştiu ce înseamnă nimic, tu ştii, şi o ştiu şi femeile acelea care îşi ofereau copiii unor duşmani necunoscuţi. Nu puteam să-ţi răspund, eram un băieţandru care nu pricepea nici lucruri limpezi ca lumina soarelui: Caia era evreică. Roşeam că nu-mi dăduse prin minte, cu pretenţiile mele de a-i descoperi taina, cu frânturile de încredere pe care mi le acordase. De ce anume mă credeam altfel decât ceilalţi băieţi de la oraş veniţi în vacanţă pe insulă, sociabili din fire, din obişnuinţă trândavă, lipsiţi de dorinţa autentică de a-l întâmpina şi de a-l cunoaşte pe oaspete? Caia nu era pentru noi decât un nume caraghios. Întâmplarea făcuse ca un pescar din sud să fie trimis la război în Iugoslavia şi să ne aducă vestea cea mai simplă dintre toate. Aparţinea unui popor care

fusese lichidat casă cu casă, îi fuseseră ucişi părinţii. Viaţa ei depindea de un act de salvare, era altfel decât a noastră, expusă cel mult la pericolul bolilor meridionale. Poate că era unul dintre copiii puşi în braţele unui necunoscut, ca s-o scape.

L-am rugat pe Nicola să-mi mai spună o dată numele, aşa cum şi-l amintea, şi să-mi mai spună diminutivul acela. Haia. Hàiele, Haia, Hàiele, Haia, Hàiele: un sunet aspru, cum nu mai auzisem, urmat de vocalele ce alcătuiau împreună un mic ţipăt. Îi aflam taina pronunţând un nume. Mi se făcu frică să nu mai ştie şi altcineva. Nicola nu vorbise însă despre aşa ceva nici măcar cu unchiul, ba chiar nici nu voia deloc să vorbească, numai fiindcă îl tot întrebam despre război îi venise să-mi spună toate astea, dar se căia că mi-a spus şi îmi puse în vedere să nu mai povestesc la nimeni lucrul acela. Nu se cuvenea să se bage omul în treburile altcuiva. I-am promis fără greutate, simţindu-mă uşurat. I-am mai spus că nu înţelesesem, că nu mă dusese mintea să pricep singur. În graiul lui repezit, Nicola îmi spuse: „Nici io nu pricep neam marea. Nu şi de ce barca pluteşte, de ce când îi vânt şi furtună pe mare vin valuri, da’ pe uscat se ridică prafu’. Trăiesc de pe urma mării de când mă ştiu, da’ io tot n-o pricep. Şi ce-i, mă rog, de priceput? îi numa doar mare, apă şi cu sare, da’ de adâncă, îi adâncă tare”. Iar apoi mă încurcă şi mai abitir cu presupunerea că poate fata nici nu ştia nimic despre originea ei. În cazul ăsta secretul era numai al meu, n-aveam cum să-l împart, nici măcar cu ea.

Mă ridicai de pe nisipul plajei pescarilor zguduit, cuprins de ameţeală, cu măruntaiele înnodate de ruşine. Fără Nicola, maestru în toate cele, n-aş fi ştiut nimic despre adevărul la care năzuiam cu ardoare. Secretul Caiei îmi fusese oferit în dar, fiindcă de unul singur n-aş fi ajuns niciodată la el. O pornii înspre fortăreaţa aragoneză,

trecând podul istmului care o leagă de ţărm. Coborâi printre stânci, simţind nevoia să nu mai zăresc nimic în faţa ochilor, mă oprii într-un loc de unde nu vedeam, până la orizont, altceva decât apă. Se făcea seară. Năucit cum eram, aţipii. Când mă deşteptai, era noapte: capul înfrigurat, o învălmăşeală de stele în înaltul cerului, primii paşi la început noduroşi, apoi îşi dau drumul, dorinţa nebună de a alerga şi o fugă zdravănă pe străzile golite de lume, însoţit în răstimpuri de câini de vânătoare lăsaţi să umble liberi pe insulă. O fericire fără ţintă anume, pietre călduţe sub tălpi, un vânticel pe la urechi, o ofensivă a setei, întoarcerea acasă pe furiş, spălatul pe fugă, Daniele care dormea şuierând pe nas şi cu chitara aşezată peste sandale. O ridicai de jos şi o agăţai în cui, cutia ei de rezonanţă scoase un mic sunet „la”, iar în minte îmi reveni numele: Haia, Hàiele; aşa aflai ce mă făcea atât de fericit. Îi rostii în şoaptă numele, până mă cuprinse somnul.

Dimineaţa mă întâmpinară protestele mamei şi întrebările lui Daniele. Adormisem pe plajă, mă dusesem să văd cum se pescuieşte cu felinare şi mă luase somnul pe nisipul cald. Îmi ieşi destul de bine acea minciună pe jumătate. Nu spuneam niciodată minciuni. Daniele zise că aşa ceva îşi închipuise şi el şi că se oferise să meargă să mă caute chiar acolo, pe plajă. N-avea să se mai întâmple, promisei. La noi acasă nu era voie să juri. Exista o listă de expresii solemne, era suficient să rosteşti cu convingere: promit să…

Haia, Hàiele, devenise melodia mea, o purtam mereu în minte, o repetam de cum mă sculam dimineaţa, îmi încheiam cu ea şirul gândurilor la ora de culcare. Îndrăgostiţii se roagă rostind un singur cuvânt, un nume. Nu-l scriam, nu-l pronunţam, nu trebuia să-i compromit taina lăsând urme.

Într-o seară stăteam şi eu cu grupul lor într-o grădină

din apropiere de mare, era o petrecere. Un băiat punea discuri cu muzică de dans, ritmuri îndrăcite, pe care se puteau face salturi şi piruete. Caia ricoşa dintre braţe şi cămăşi de băieţi, aşa se vedea din locul unde mă aflam. Când simţi nevoia să facă o pauză, veni şi se aşeză lângă mine, un gest drăguţ, nici nu-mi dădusem seama că mă văzuse. Îşi şterse un văl de sudoare cu dosul mâinii şi, în glumă, îşi trecu mâna pe obrazul meu. Zâmbii văzându-mă cu transpiraţie de împrumut, nu mă ştersei pe obraz. Muzica începea din nou, nu se mai întoarse în mijlocul celorlalţi, promiţându-le băieţilor care strigau după ea că va veni mai târziu. Daniele tocmai se îndepărta către un colţ al grădinii, împreună cu o fată. Caia întoarse spatele petrecerii şi se postă cu faţa la mare, astfel încât ajunserăm să stăm unul lângă altul, privind în direcţii opuse. Spuse: „Uneori văd lumea răsturnată. Când eram mică, mă uitam la un râu cu pomi pe margine: îl răsturnam şi vedeam pomii ţinând râul, podurile ca nişte hamacuri în care să te întinzi la umbra curentului. Şi acum văd cerul ca pe o podea”.

Glasul ei nu făcea eforturi ca să poată fi auzit, vorbea foarte încet, ştia că o ascultam. Nu-mi schimbai locul de pe banca de piatră, mă lăsai puţin pe spate, sprijinindu-mă în mâini. „Eu văd dansul ăsta ca pe o alergare în care toţi se grăbesc să fie ajunşi din urmă”. Inventai acest gând ca să nu tac după cuvintele ei, ca să-i demonstrez că am auzit-o, că o s-o aud totdeauna. „Atunci nu dansezi, ca să nu fii ajuns din urmă”, zise ea prompt, zâmbind, „dar acum am pus eu mâna pe tine” şi se ridică în picioare, trăgându-mă de braţ. Încercai să mă opun, or să râdă de tine, nu ştiu nici măcar să fac un pas. „Dacă poţi să stai în picioare într-o barcă, poţi să şi dansezi”. N-am mai încercat să-i spun că era exact contrariul, că pe mare echilibrul însemna să rezişti la oscilaţii, să nu-ţi pierzi piciorul. Îi adresai o

ultimă rugăminte: „Toţi vor să danseze cu tine, dacă ne văd dansând împreună, or să-mi poarte toţi pică. E destul că suportă un puşti printre ei”. „Tu nu eşti puşti, eşti bătrân, străvechi, eşti din altă generaţie. Te numesc cavalerul meu din vechime” şi mă trase cu atâta putere, încât nu mă puteam opune, dacă nu voiam s-o doară braţul. Se duse la pick-up şi puse un disc cu muzică lentă. Mă luă de mână, pe cealaltă îmi arătă cum să i-o pun pe spate şi mă duse în centrul ringului de dans. Ceilalţi profitară pentru a face şi ei acelaşi lucru. „De ce ai zis că sunt bătrân?” o întrebai şi băgai de seamă că din gât îmi ieşise un sunet grav. „Ai îmbătrânit cât ai clipi, într-un fel minunat, eşti un om venit de departe, ca şi mine, un om care a debarcat pe un ţărm nou, are părul alb şi se gândeşte cum o să se descurce”. Muşcătura murenei îmi lăsase întipărit pe mână un desen alcătuit din multe găuri, ca o literă deschisă la culoare pe o piele înnegrită. Îşi ţinea mâna chiar peste locul acela şi era gestul cel mai intim pe care îl făcuse vreodată o femeie faţă de mine. Atingea suprafaţa unei dureri şi o putea rechema sau domoli. Sunt aici, spunea mâna ei aşezată pe rană, cât ţine muzica te însoţesc în depărtări şi îţi ţin durerea în mâna mea.

Eu îi urmam voinţa care strângea de locul muşcăturii şi abia mă legănam, nici cât o barcă pe înserat. Mă ţinea în braţe fără să mă strângă, cu un mic gest hotărât. Mă supuneam şi în sinea mea se perinda o altă vârstă, îndepărtată, de dincolo de ani. Deveneam aşa cum mă vedea şi mă voia ea. Haia, Hàiele, în capul meu numele ei se sprijinea pe muzică, pe tălpile care se atingeau dând roată şi îmi ajungea la urechi zgomotul valurilor care se izbeau de ţărmul stâncos. Numele cădea totdeauna pe ropotul valurilor. Răsuflarea ei trecea peste gulerul meu boţit. Nu mai eram un puşti pe lângă ea. Haia, Hàiele, chiar respiraţia lucrurilor din jurul nostru purta acel nume,

mi-l repetam în minte ca pe o regulă, ca să nu mă clatin, Haia, Hàiele.

„Ce spui?” se întrerupse, se opri în loc, se propti pe călcâie şi se desprinse de mine. „Ce spui?”, nimic, nu cred că am zis ceva, ba nu, ai zis, cum mi-ai spus? Rămăsei mut. Stătea în faţa mea cu glasul încordat de mânie, dar cu ochii plini de spaimă. Nu se putea să-i fi rostit numele, nu se putea. Unul dintre băieţi puse alt disc, gălăgios, dezlănţuit. Caia mă trase de braţ în afara ringului şi îmi porunci cu furie: „Să nu-mi mai spui aşa niciodată, niciodată!”, iar vocea i se întretăie la fiecare cuvânt. Probabil că m-am uitat la ea ca picat din lună, ca un nevinovat, ca un bătrân, ea şi-a muşcat buzele, a înghiţit în sec şi a spus: „Du-te să-mi aduci ceva de băut, ba nu, mă duc singură”; şi m-a lăsat acolo.

M-am întors pe bancă, am mai stat puţin, apoi am plecat înspre stânci, înspre casă. Muzica se îndepărta tot mai mult, în cele din urmă fu acoperită de vuietul mării şi atunci putui să rostesc iar, doar pentru mine, „Haia, Hàiele”. Glasul meu îi rostea din nou numele, nu glasul acela sumbru, pe care îl luasem când eram lângă ea. Glasul meu nu putea să-i fi trădat taina rostindu-i numele, îl spuneam pentru prima oară acolo, lângă mare. Să mă fi tulburat într-atât braţele ei, încât să nu mai ştiu dacă vorbeam sau tăceam? Haia, Hàiele, avea dreptate Nicola, numai în privinţa îndoielii că ar fi conştientă nu; Caia ştia prea bine cine e, ştia cine îi fuseseră părinţii.

Timp de câteva zile nu m-am mai ţinut după Daniele şi nu prea m-am dus nici la pescuit. Unchiul avea musafiri pe care îi plimba cu barca. După-masa stăteam ceva mai mult la Nicola, să aud de la el cum le mersese în ziua respectivă, ce pescuiseră. Era perioada de concediu a unchiului şi Nicola se ducea în fiecare noapte să aşeze pe fundul mării vârşele cu momeală. Se întorcea acasă să

doarmă câteva ceasuri, pe urmă trecea să-l ia pe unchiul, ca să meargă împreună să scoată vârşele. Se prindea rar câte o *cernia*, mai mult ţipari de mare şi murene, câte un dragon-de-mare, stele de mare, ba chiar şi pescăruşi care veneau şi noaptea după bărcile pescarilor şi se repezeau să înghită momeala, rămânând prinşi în cârlig şi traşi la fund. Într-un rând pescuiră o ţestoasă, iar unchiul o azvârlise la loc în mare, după ce se înţelesese din priviri cu Nicola. Am văzut-o cum cobora spre fund, înotând cu mişcări lente, fără s-o ia la fugă.

Era frumos în septembrie când se ieşea cu năvoadele după ton, după arici-de-mare şi ace-de-mare şi nu mai aveai atâta bătaie de cap cu vârşele. Mă aşezam lângă el ca să fac ce era mai uşor, să aşez cârligele înfigându-le în marginea de plută, în vreme ce el depăna firul şi îl aşeza colac în coş. În părţile noastre acestei trebi i se spune „să tiveşti” vârşa. Şi ajungeam stând de vorbă chiar la punctul în care ne întrerupseserăm ultima oară. În jurul nostru, ceilalţi pescari făceau acelaşi lucru, ajutaţi de câte un băiat. Copiii lui Nicola erau încă mici. Casele satului dădeau pe plajă, în dreptul bărcilor trase pe uscat. Pescarii se ajutau între ei să le scoată la mal sau să le pună pe apă, nu era nevoie să rogi pe cineva. Se auzeau peste tot ţipete de copii, se simţea un miros greu, de hazna, dres de câte un iz puternic de smoală şi de puţină motorină scursă din motoarele hârbuite. Viaţa de pescar nu înseamnă natură, e nevoie de dulgher, de mecanic, de ac şi de aţă şi abia la urmă vin peştii şi sculele cu care să-i prinzi.

Aveam mereu treabă de făcut şi ne apuca seara pe plajă, unul lângă altul, cu faţa la mare, în vreme ce lumina scădea şi ni se stingea între mâini. Cătunul pescarilor se bucura de ultimele raze de soare. Eu îi spuneam că avea dreptate, că el îi cunoscuse pe nemţi, iar eu pe americani, el războiul, iar eu lenta dezmeticire în urma căreia mă

dumirisem că m-am născut într-un oraş vândut. Americanii erau stăpâni aici, nu erau tiranii criminali pe care îi văzuse el, erau doar stăpâni. Primarul era un purtător de cuvânt al lor, portul era al lor, golful era înţesat de escadre de nave, portavioane, submarine, crucişătoare, iar oraşul era teritoriul unde ieşeau în permisie mii de marinari străini, soldaţi care puseseră stăpânire peste tot. Oraşul ajunsese cel mai mare bordel al Mediteranei. Urinau peste tot şi pentru mine aceea era pecetea pusă de ei asupra pământului nostru.

Când coborau la ţărm, poliţia noastră nu mai conta. Aveau o *police* a lor, îşi aveau cartierele, prăvăliile, maşinile şi cinematografele lor. Nicola mă asculta fără să înţeleagă de ce mi-era ruşine de prezenţa Americii la noi acasă. Erau acolo fiindcă ne eliberaseră. Ne-au eliberat ei, dar uite că la Napoli nu ne mai isprăviseră de eliberat. În restul Italiei nu se găseau oraşe ocupate de americani. Napoli devenise capitala de război a mărilor Sudului. Comandau ei, noi eram unul dintre numeroasele porturi militare care trebuiau menţinute din motive strategice. Mă încerca pe neaşteptate, în anul acela, ruşinea pentru oraşul care se vânduse. „Da’ tu pe americani îi urăşti?” Nu, Nicola, îşi fac şi ei meseria, le cam put ăştia ca noi, latinii, umblă cu toţii creanga, care buimac, care bănuitor, iar dacă le vezi altă expresie pe chip, e rezultatul alcoolului consumat. Pe nemţi îi urăsc fără să-i fi văzut în uniformele pe care le cunoşti tu şi-i mai urăsc pe cei care guvernează oraşul meu, oraşul care îşi desface picioarele în faţa marinarilor. Nicola recunoaşte că i-a urât pe nemţi, dar acum nu-i mai urăşte: „Azi nu mai îs decât turişti, chiar dacă nu pot io să le sufăr vorba. Mi se tot pare că aud cum strigă comenzi şi la urmă se dă ordin de foc, «foier». Cin poa’ să le uite, ţipetele şi împuşcăturile. De-aia azi, dacă văd un neamţ de vârsta mea sau mai mare, nici nu mă uit

înspre el. Da' de urât, nu-i urăsc. Numai atunci, în Iugoslavia i-am urât, le-am dorit moartea la toţi".

Eu n-am cum să nu mă uit înspre americani, dar nu sunt duşmanii mei. „Tu mai ai şi sânge de-al lor – îmi spunea Nicola –, nu ţi-ar ierta-o bunică-ta". Ce-i drept, e vreun sfert de sânge american în mine, dar nu l-am simţit niciodată dându-mi ghes. S-a dizolvat de tot în poşirca napoletană. „Da' şi tu eşti un pic american – îi dădea el mai departe –, ştii să nu zici nici pâs, curat ca un străin. Noi ăştia, şi când tăcem din gură, se vede pe faţa noastră ce zicem. Tu taci din gură şi se vede că eşti pe altă lume, că eşti cu mine la familia din Sarajevo, Domnu' să-i aibă în pază, pe unde or fi, familia aia de nu reuşeam să le spun pe nume, că era prea greu, ca toate vorbele în limba aia a lor". Se vede treaba, Nicola, că ştiu să tac pe americăneşte.

Într-una din acele după-amiezi avurăm parte de un spectacol rar. *Andrea Doria*, transatlanticul care parcurgea ruta spre continentul american cu escală la Napoli, trecu prin dreptul plajei pescarilor. În porţiunea scurtă de mare dintre insulă şi stâncile de la Vivara îşi făcu apariţia o proră gigantică, tăindu-le drumul vaselor cu aburi care făceau naveta spre continent. Întreaga insulă amuţi. În mod obişnuit defila în largul mării, îl puteai vedea în depărtare, însă de data aceea nava îşi schimbă ruta şi o luă prin canalul dintre insule. Fui primul care o zării şi îl întrebai pe Nicola: „Dar ce fac?" Nicola ţâşni în picioare, îmi porunci să duc vârşele acasă şi îi strigă pe ceilalţi. Se stârni mare vânzoleală pe plaja pescarilor, ieşiră cu toţii din case. Nu pricepeam de ce se agitau aşa. Cei care aveau bărcile la ancoră în dreptul plajei dădură fuga să se suie în ele şi să vâslească spre larg. Cei care aveau bărcile la mal se strigau între ei şi le trăgeau din răsputeri cât mai departe, pe uscat. Între timp, vaporul ajunsese la gura

canalului, tăind cu prora valurile înspumate. Căpitănia portului puse să se tragă sirenele, în semn de salut, iar nava răspunse cu un muget de balaur. Traversă canalul şi totul deveni deodată mărunt în faţa ei, chiar şi fortăreaţa. Până şi coşul îi era cât un palat. Bărcile care izbutiseră să iasă pe mare fură ajunse de primele valuri de siaj, le văzurăm săltând pe nişte creste enorme, iar pescarii erau ca nişte călăreţi de rodeo pe spinarea unor animale ce se înălţau cu pupa spre cer. Dacă valul le-ar fi ajuns dintr-o parte, le răsturna cu siguranţă. Iată primejdia la care nu mă dusese mintea: valurile. Care năvăliră pe uscat făcând prăpăd, smulgând bărcile, cele câteva rămase ancorate, pe care le dădură de-a azvârlită pe ţărm, iar spuma iscată din valuri ajunse până în pragul caselor. Fu o rafală de şase talazuri gigantice, urmată de altele ceva mai mici. Vacarmul de pe plajă acoperi ultimele sirene de salut. Pescarii ţipau mai departe unii la alţii, dându-şi ajutor, eu nu mai văzusem niciodată ceva atât de înfricoşător şi de minunat aşa de aproape de mine. Talazurile ajunseră la bărcile trase pe uscat şi luară cu ele vreo două. Mare noroc că nu s-au ciocnit de cele azvârlite pe ţărm şi n-au fost pagube. Restul după-amiezii pescarii îşi dădură ajutor unul altuia, ca să înlăture urmările năpastei. Luai parte şi eu. Nicola îmi mulţumi că văzusem vaporul la vreme, fiindcă un minut de întârziere ar fi fost o mare nenorocire. Alţii veneau să-i mulţumească lui Nicola, el arăta spre mine şi oamenii au ţinut să mă cinstească cu un păhărel de lichior.

Mă tulbura gândul că spectacolul acela magnific era atât de primejdios pentru cei care trăiau acolo şi îşi duceau zilele din pescuit. Se mai întâmplase şi altă dată, uneori câte un transatlantic o lua printre insule ca să le arate turiştilor de la bord priveliştea, iar unda pe care o provoca trecerea lui devenea pentru câteva minute o

furtună în stare să scufunde toate bărcile.

Pescarii nu erau mânioşi. Şi vapoarele ţineau tot de mare, de tornade, de furtuni şi de restul vitregiilor naturii, pe care omul le avea de înfruntat. Le citeai răbdarea pe buze, după ce treceau valurile şi aşezau la loc lucrurile de pe plajă, pescarii fumau şi zâmbeau, bucuroşi că ştiuseră să se apere şi data asta.

Daniele şi prietenii lui erau pe plajă şi, când apăruse *Andrea Doria*, înotaseră iute până la şalupa unuia dintre ei, ca să-i iasă în întâmpinare. Riscaseră să fie răsturnaţi de valuri, dar apoi merseseră pe dâra de siaj a navei, ca pe un covor. Cei aflaţi la pupă încercaseră o senzaţie ameţitoare, ca şi cum ar fi fost pe buza unei prăpăstii. Erau impresiile descrise de Caia, mereu înclinată spre viziuni şi răsturnări de perspectivă. Zgomotul elicelor făcea să clocotească în faţa lor marea, ca un tunet care nu se mai isprăvea, iar ţipătul asurzitor al sirenei de răspuns de pe navă era ca sunetul unui corn auzit de ea în copilărie, într-o zi de sărbătoare.

Se petrecu chiar în seara aceea, după trecerea navei. Ne întâlnisem din întâmplare, prima oară după ce se supărase atunci, în grădină, pe mine din pricina numelui. Cobora înspre mare, spre casa unde era musafiră, iar eu urcam venind dinspre plaja pescarilor, murdar de nisip, de ulei, de catran, ca bărcile după trecerea prăpădului. O văzui venind, iar ea, când mă zări, se apropie în fugă, voioasă, cu pletele în vânt şi cu sandalele alunecându-i pe drumul neted. Îmi istorisi fericită întreaga aventură, veselia de nedescris şi strigătele de spaimă de la bordul şalupei cocoţate vertiginos pe talazuri, dezamăgirea că valurile încetaseră şi miracolul imensului spaţiu plat de apă creat de pupa vaporului, în fine tot restul, până la cornul de berbec. Zăbovi asupra acelei amintiri din copilărie, pe care eu n-o puteam înţelege atunci, sunetul

unui corn *shofar* la sinagogă, într-o zi de *kippur*. Nu cunoşteam acele sărbători. Se opri în loc, cum făcuse în mijlocul dansului din grădină, îşi aminti desigur de ieşirea şi de răceala ei de atunci, dar mă privi în alt fel, ca o fetiţă care se află dinaintea unui bătrân. Până şi vocea ei îşi pierdu tonul învăluitor şi sigur, prefăcându-se într-un tril copilăresc. Văzu cât eram de murdar, mă certă că nu ştiu să mă bucur de vacanţă, că prea mă ţin numai de pescuit. N-am vrut să-i povestesc despre urgia de pe plaja pescarilor şi să-i stric bucuria adusă de vapor, trezindu-i spaime. Recunoscui dând din cap, îmi dădeam seama cât de jalnic arătam în ochii ei. Încercai să-mi dreg glasul, schiţai un gest cu palmele deschise spre îmbrăcămintea mea şi îi spusei pe un ton ciudat de grav: „Îmi pare rău”. Ea, cu voce joasă, aproape fără să-şi descleşteze buzele, îmi zise: „Mai spune-mi o dată pe nume”. O privii, nu în ochi, ci ceva mai deasupra, în locul de unde îi începea părul pe frunte, unde se distingea cel mai tare netezimea şuviţelor ei ca de roşcovă şi unde mi-ar fi plăcut s-o sărut. „Hàiele”, spusei cu un glas ce nu era al meu. „Mai spune-mi”. „Hàiele”. Închise ochii strângând pleoapele, apoi îi deschise larg şi rosti: „Încearcă să nu pronunţi l-ul, lasă-l să ţi se topească în gură ca o caramea” şi îmi arătă cum. Îi repetai numele. „Aşa, mă chema aşa cum ai spus tu acum. Nu vreau să aflu de unde ştii. Nu vreau să-ţi povestesc nimic. Nu-mi mai spune aşa în faţa altora. Pentru ei toţi sunt Caia. Numai pentru tine sunt Hàiele. Ai să fii în stare?” De data asta eu am fost cel care închise ochii, nu-i mai văzui punctul acela de pe frunte, îi răspunsei că da, cu glasul acela ciudat de grav, pe un ton profund care îmi pornea din trahee, ca un bas de chitară. Mă sărută pe obraz când nu deschisesem încă ochii. „Te iubesc, Hàiele”, „Ştiu” şi se îndepărtă cu un pas. Îşi schimbă tonul, redeveni Caia, spunându-mi: „Mai fă-ţi şi tu apariţia şi vezi

de te mai ţesală un pic”.

Ajuns acasă, îi povestit lui Daniele despre viitura care năvălise peste plaja pescarilor, cât de priceput se arătase Nicola şi cum se ajutaseră oamenii între ei. Nu-i spusei nimic despre cursa de şalupă în urma vaporului, poate că el nu luase parte. Era îmbrăcat în ţinută de tenis, abia venit de la o partidă. Amândoi eram murdari de vacanţă pe insulă, fiecare asudat în felul său. În seara aceea m-am spălat bine cu apă dulce şi cu săpun, când am ieşit din baie nu mai rămăsese niciun grăunte de sare pe mine. I-am spus lui Daniele că aş fi avut nevoie de o baie în mare. Era seară, iar el mi-a răspuns: „Bună idee, să încerc să-i conving şi pe ceilalţi să facem o baie noaptea”. M-aş fi dus, numai ca să mi se şteargă amintirea săpunului intrat în piele. A intervenit mama, care l-a întrebat pe Daniele dacă nu crede că fiecare trebuie să umble cu cei de vârsta lui. Ce să caut eu printre cei mari? Daniele îi răspunse că eram destul de copt pentru vârsta mea şi că mă simţeam mai bine printre cei mari. „Dar voi îl băgaţi în seamă?” continuă ea să pună întrebări. „Îl ştii doar cum face, tanti, stă de vorbă cu câte cineva sau stă şi se uită, iar când s-a plictisit, pleacă, nu zice nici măcar la revedere”, zise, schiţând un reproş. Se prefăcea că mă ceartă, dar o făcea în glumă. Era vară şi, în ciuda anilor grei prin care treceam după război, lunile petrecute pe insulă erau un fel de zonă liberă. Ni se îngăduiau libertăţi neimaginate şi fiecare dintre noi avea ocazia să-şi manifeste şi să-şi aprofundeze caracterul. Noi, cei care am devenit adulţi după război, suntem mai degrabă rod al unei insule decât al continentului.

Am plecat de acasă în seara aceea ducând prosopul pe care mă obligase mama să-l iau cu mine şi un pulover. Pe plajă era întuneric, luminau doar nişte felinare pe apă, lăsând o dâră. Daniele se afla deja acolo, cu toată ceata, şi

mă trimise să-i aduc de acasă chitara. Era genul de servicii care se pretind ultimului din grup, era firesc să mă trimită pe mine, dar el m-a rugat cât se poate de frumos. Ceva se întâmpla cu mine în vara aceea, deveneam altcineva în ochii celorlalţi şi nu prea înţelegeam cine anume. Când m-am întors, se cânta deja şi apăruse şi vinul. Nu-mi plăcea să beau vin, dar primii şi eu un pahar, ca răsplată că le adusesem chitara. Mă aşezai în afara cercului lor, sorbind băutura cu înghiţituri mici. Noaptea era liniştită. Marea aproape că nu se clintea. Când e aşa, nici nu mai e mare, pare un cer. Deasupra capetelor noastre luceau, ca o grindină deasă, stelele ascunse tiptil printre pini.

Daniele cânta un cântec de-al său pe care ceilalţi îl ştiau şi îşi uneau cu toţii vocile într-un cor, când se ajungea la refren. Caia stătea alături de un băiat pe care nu-l mai văzusem până atunci. Când terminai de băut vinul, mă dezbrăcai şi intrai în apa încremenită. Mă mişcam încet, ca să n-o tulbur, fiecare lovitură cu picioarele mă făcea să înaintez iute, fără să întâmpin rezistenţă. Îmi veni chef să înot în larg. Cu ochii deschişi sub apă, văzui ceva lucind. Când înţelesei ce anume era, mă aflam chiar în mijlocul bancului de meduze. Simţii arsura pe mâini, mă întorsei dintr-un salt şi începui să înot din răsputeri. Reuşii să scap, dar eram băşicat tot. Ceilalţi erau în apă, îl avertizai pe Daniele că sunt meduze, că se îndreaptă spre plajă. Pe mal îmi pipăii trupul, eram ca după o tăvăleală prin urzici, mă frigea toată pielea, cu excepţia obrajilor. Mă ştersei, ca să mă pot îmbrăca, abia suportam hainele pe mine.

Între timp, luminescenţa ajunsese aproape de mal şi se întoarseră cu toţii. Caia ieşi din apă ţinându-l pe un băiat de mână. Când mă zări, se apropie şi îmi spuse, încet şi aplecându-se asupra mea: „Să nu mă judeci, sunt doar o fată şi e vară”. Sigur că nu te judec, Hàiele, sunt de partea ta, sunt fundalul, decorul desenat în spatele tău, sunt cel

mai slab dansator al tău, cel care veghează asupra ta. Din tot ceea ce îmi trecea prin minte în chip de răspuns, nu mi-a ieşit din gură decât: „Să nu răceşti, Hàiele”, spus în aşa fel încât să mă poată auzi numai ea, în vreme ce-i întindeam prosopul meu. Iar ea, cu o şoaptă tandră, îmi răspunse „Tu, al meu” şi se întoarse către băiatul acela, strângându-şi prosopul pe umeri. Umerii mei erau străbătuţi de mii de spini, stelele formau un roi de meduze pe cer şi văzându-le îmi creştea pesemne febra.

Mă dusei acasă ca să mă vâr gol-puşcă în pat. Îl auzii pe Daniele întorcându-se abia în toiul nopţii. Se miră că mai eram încă treaz. Aprinse lumina şi îmi văzu urmele roşii. „Am nimerit drept în mijloc”, zisei. „Meduze? De ce naiba n-ai spus imediat, cu ce te-ai dat?” „Cu nimic”. Se duse la baie şi luă o cremă, o încercă pe o porţiune mică. Era ceva mai bine. Îmi făcea plăcere să-l văd că are grijă de mine. Adormii pe o frază de a lui: „Încă o zi dintr-asta şi te duc în oraş cu ambulanţa”.

A doua zi îmi spuse că vorbisem prin somn. Nu izbutii să mă prefac că nu-mi pasă, mă alarmai. Vrui să aflu ce zisesem. Nu voia să-mi spună, mă lua peste picior. Pe urmă, râzând cu gura până la urechi, recunoscu că nu pricepuse o iotă. Vorbisem într-o limbă necunoscută. „Parcă erai ucrainean”, îmi spuse, trântind primul nume caraghios care îi venise în minte. „Aveai şi altă voce, mai groasă, m-a bătut gândul să nu fi răcit”.

Dimineaţa ploua. Nori joşi deversau ropote de ploaie, se agăţau în mrejele pinilor, apoi se îndreptau spre larg. Drumurile de pe insulă străluceau, vegetaţia mirosea a pământ reavăn. Răşina arborilor se lipea de văzduh, îţi venea chef să faci planuri, să urci pe munte, să străbaţi pădurea de castani, să te duci până la izvoarele termale. Insula era plină de izvoare fierbinţi, chiar şi pe ţărm, în apropiere de mare. Ploaia dădea de ştire că vara îşi

începea coborâşul. „Îi august şi gata şi iarna”, zicea Nicola.

Mă dusei pe plaja pescarilor. Puţini ieşiseră pe mare, cei mai mulţi stăteau în faţa caselor, printre bărcile aduse la ţărm. Le trăseseră pe toate pe uscat. Mă întâlnii cu unchiul, venit să se tocmească pentru un motor nou. Rar se întâmpla să pot sta pe lângă el. După ce terminarăm tratativele, ne duserăm să-l salutăm pe Nicola. Îl însoţii pe unchiul până acasă. Moştenisem acelaşi nume, o povară destul de greu de dus. Era cazul să măsor distanţa dintre împlinirea lui de bărbat şi cruzimea vârstei mele, agravată de mutisme. Îşi spunea pesemne că nepotul nu-i onora prea mult numele. Supunerea care mă apuca pe timpuri în preajma lui îşi luase o vacanţă în ziua aceea. Stăturăm un pic de vorbă despre pescuit, despre ton şi ţiparii de mare, care se capturau cu năvoade trase de bărci şi cu care se încheia sezonul. Ziua se scurgea încet, simţeam că are chef de vorbă şi încercai să-l fac să-mi povestească despre vremea războiului.

Mai întâi, îmi spuse că să aştepţi răspunsuri de la alţii e ca şi cum ai încerca să te încalţi cu un pantof străin, că fiecare trebuie să-şi afle propriile răspunsuri, pe măsura lui. Pantofii altora n-au cum să-ţi vină bine. Nu i se părea sănătoasă fixaţia mea în legătură cu anii aceia. „Ţi i-aş fi dat pe toţi bucuros, aş fi făcut schimb cu tine şi, în locul tău, nici n-aş mai vrea să ştiu nimic despre ei. Pentru mine au fost un chin”.

Îi repugna să tot zică „Am înţeles, să trăiţi!”, îi era ruşine să umble în uniformă şi o lepăda chiar cu riscul să ajungă la carceră. Ziua de opt septembrie a fost pentru el o mare uşurare. Fascismul fusese pentru el o sperietoare dată prin catran, ca să fie opusă roşului. Până când începuse nenorocirea cu războiul, i se păruse că e doar o imitare deşănţată a istoriei romane. Pe urmă fascismul

comisese eroarea de a se lua în serios şi de a se crede capabil să poarte războaie.

„Mama, bunica ta Ruby Hammond din Birmingham, Alabama, mi-a transmis gustul libertăţii, al valorii individuale, al drumului pe care ţi-l croieşti singur. Nu puteam să mă nasc într-o vreme mai nepotrivită. Toate uniformele alea, adunările, înscrierile erau ca un banc prost povestit de zece ori pe zi. Le-am evitat cât am putut, ducându-mă în Franţa, în Elveţia. Mama ne învăţase pe toţi engleza ei şi franţuzeasca celor de familie bună. Era o raritate pe vremea aceea, un avantaj formidabil".

Până şi la Paris îi făcuse necazuri fascismul. Un agent voia să se servească de el ca informator, dat fiind că frecventa cercuri italiene. De dezgust, plecase din Paris, mutându-şi afacerile în Elveţia.

Apoi veni războiul, mobilizarea, încercă tot felul de scuze şi de tertipuri, dar până la urmă tot fu silit să îmbrace uniforma atât de nesuferită. „N-am văzut niciun inamic şi n-am tras în nimeni. Ştiu că pentru tine nu e destul, dar mie mi-a ajuns". Unchiul reuşise să-şi păstreze o anume detaşare faţă de vremurile de care avusese parte, să le trateze cu un dispreţ pur, lipsit de motivaţii politice, numai dintr-o aversiune firească. Reuşise să nu sufere de izolare, boala celor care se ridică împotriva propriilor vremuri. Era imposibil să ţi-l iei drept exemplu. Eleganţa sa era o eleganţă de metis, care nu străluceşte decât pe parcursul unei singure generaţii. Noi, copiii, nepoţii acelei bunici, nu mai purtam decât urme vagi ale încrucişării reuşite dintre o americancă şi un napoletan.

Unchiul reuşise să evite conformismul celor de vârsta lui pentru că aşa îi era firea. Sabotase fascismul acolo unde se arăta el mai sensibil şi mai neghiob, în domeniul virilităţii, culcându-se cu soţii şi amante ale unor personaje importante, faimoase chiar. Lucrurile astea nu mi le

povestea, erau ştiute, se transmiteau de la o generaţie la alta. Îl întrebai dacă avusese vreodată duşmani. Existaseră unii care îi purtau pică, le pusese coarne, spunea, ar fi vrut să-l împuşte şi amintea o scenă de operă bufă petrecută într-un hotel, cu o prietenă a lui care se vârâse în pat în locul alteia, în vreme ce amantul dădea buzna în cameră. El unul nu duşmănise pe nimeni. Îl urâse însă pe unchiul lui, cel care după moartea timpurie a tatălui său pusese mâna pe afacerea familiei, umilindu-l şi silindu-l să plece în lume. Îl urâse. Era tânăr pe atunci, şi aşa se şi cuvenea să simtă. Pe urmă nu mai avusese sentimente de duşmănie. „Nici faţă de nemţi?” Nu, nici faţă de ei. Da, ştia ce se petrecuse în timpul războiului şi era de părere că meritaseră şi împărţirea Germaniei, şi procesul de la Nürnberg. Dar el fusese unul dintre puţinii soldaţi ai acelui război care nu avusese de-a face cu ei. Şi deci nu putea să le poarte pică. Ca să-i stârnească în suflet nişte sentimente, trebuia să fie o experienţă personală, nu istorie.

„Să urăşti pe cineva din motive politice, să urăşti în mod abstract nu pot înţelege, nu pot să-mi imaginez cum e”. Vorbea calm, străbătând străduţele insulei, ocolind băltoacele. În ziua aceea purtam, în mod excepţional, pantofi, din pricina ploii. Picioarele noastre erau întemniţate prima oară după multe săptămâni de umblat desculţi şi cereau aer, ţărână şi mare.

„Dar se poate şti din ce motiv te interesează aşa de mult războiul?” N-aveam la îndemână niciun răspuns scurt şi firesc, cum găsea el totdeauna. Îi spusei doar atât: „Fiindcă asta e istoria voastră, singura care se învaţă din viu grai, nu din cărţi”. Aş fi vrut să mai adaug că era şi singura căreia îi puteam cere socoteală, fiindcă mai existau încă martori, victime care reuşiseră să scape şi călăi sănătoşi tun. Şi puteau fi întâlniţi în chip de turişti veniţi

să năpârlească la soare sau sub forma unei fete străine de care să te îndrăgosteşti şi niciunul dintre adulţi nu te învăţa să-i recunoşti pe acei trecători, să ştii pe ce lume te afli. Iar eu trebuia să-i întreb şi iar să-i întreb pe cei care nu mai voiau să-mi răspundă, iar între timp istoria alunga praful odată cu cenuşa celor arşi, peste gropile comune creşteau păduri şi viaţa întreagă te împingea înainte, ascunzând totul la spate. Iar eu mă răzvrăteam ca un catâr, fără motiv, fiindcă ei se răzvrătesc de povara prea grea, iar eu unul nu purtam nimic în spate. Iar dacă nu aveam niciun motiv, atunci de ce mă tot încăpăţânam? Iubire, da, dar şi un scâncet de durere şi puţină furie proaspătă, născută ca o spumă din faptul că peste vară crescusem la iuţeală.

Unchiul îmi spunea că duşmanii sunt incomozi, că pretind de la tine prea multă atenţie şi prea multe sentimente. N-are decât să se obosească altul să-ţi fie duşman, să-şi implânte el ura în trup. Şi făcea gestul celui aşezat pe closet, un pic în râs, căci îi plăcea să râdă şi să zâmbească pe seama lucrurilor caraghioase pe care le fac oamenii atunci când se iau în serios. „Eşti încă prea tânăr ca să ai duşmani. Câţi ani ai, şaisprezece? Trebuie să-ţi găseşti o fată, Daniele mi-a spus că umbli cu grupul lui, dar fetele alea nu se uită la tine. Sunt cu ochii după cei mai mari decât ele. Mai bine stai printre cei de vârsta ta, până nu se isprăveşte vara”. Vorbea din nou cu un puşti, se întorsese în larg, unde stau adulţii. Nu aveam cum să-l aduc înapoi la tonul celălalt şi totuşi mă încerca o dorinţă nebună să-i vorbesc despre Caia, să-l întreb despre ea.

Ajunsesem la poarta casei unde stătea, peste vară, o mică locuinţă răcoroasă. Vara se detaşa cu totul de familie. Munca îl făcea să umble, peste an, în toate părţile, cu Napoli ca punct de plecare, iar concediul şi-l ţinea numai pentru sine. Soţia lui era la munte cu ceilalţi copii.

Daniele, care prefera să vină pe insulă, stătea la noi. Dacă i-aş fi vorbit despre Caia, despre o fată, ar mai fi stat cu mine, mi-ar fi dat sfaturi de expert, m-ar fi luat în serios, fiindcă iubirea o lua totdeauna în serios. Sigur că i-ar fi spus după aceea lui Daniele. Trebuia să renunţ la singura persoană care ar fi putut să-mi mai liniştească înfierbântarea şi să-mi explice ce se întâmpla cu mine. Se uită pe cer, unde mistralul destrăma norii, scoţând la iveală petice albastre, îmi spuse, în chip de rămas-bun: „Ne vedem mâine la pescuit” şi îmi întinse mâna, gest important, pe care nu-l mai făcuse niciodată. Şi în ochii lui mă transformam, nu înţelegeam în ce anume, nu numai din perspectiva acelei iubiri caraghioase şi unilaterale.

Căpătasem pe neaşteptate o voce gravă, care apărea şi dispărea. Îmi venea să fac un gest nou, să-mi vâr mâinile la subsuoară şi să încremenesc aşa, ca şi cum aş fi vrut să le încălzesc. Îmi venea să mă frec cu degetul arătător pe sub nas, fără să mă mănânce. Când mă gândeam la altceva mi se întâmpla să fac mişcări stranii, inutile. Aveam impresia că aud în depărtare vocea Caiei, dar nu vorbea în italiană, şi cu toate astea mi se părea că înţeleg ce spune. Mă prostisem sau ce naiba? Dacă era aşa, nu-mi părea rău, mă stăpânea o iubire generică, nu eram avid de trupul Caiei, ci de apropierea ei, doream să-i fiu în preajmă, să-i dau sprijin şi bucurie. Îmi creştea în trup o atitudine de om mare, care făcea să mi se nască gânduri cum ar fi: poţi să contezi pe mine, nu te voi abandona.

Dar ce puteam oare să fac eu pentru ea, ce idei zănatece îmi mai treceau şi mie prin minte. Mă luptam cu ele, dar se făceau tot mai obraznice şi mai tari. Simţeam cum mă apasă un amar de ani, un sentiment acut de intimitate trăită făcea să nu-mi pot desprinde gândurile de Caia. Mişcările îmi deveniseră mai lente, răsuflarea îmi rămânea liniştită când eram în prezenţa ei şi devenea

agitată când eram departe. Îmi ţineam palmele încrucişate pe genunchi, cum făcea unchiul, îmi priveam desenul lăsat de dinţii murenei. Era un tatuaj, o literă stacojie necunoscută.

Mă transformam din cauza ei, Caia făcea din mine altceva decât fusesem şi nu era doar iubirea la mijloc. Vorbele pe care le tot repetam în mintea mea, „Hàiele, Hàiele”, îmi trezeau o tandreţe de tată care are o fetiţă de crescut, de dus la culcare lăsând lumina aprinsă pe coridor.

Trupul îmi rămăsese crud, viaţa dinăuntrul lui făcea însă un salt înainte, la o comandă venită din afară, de departe. Începeam să fiu cuprins de o furie rece, învelită într-un calm care n-o micşora, ci, dimpotrivă, o ţinea trează, ca nervii dinţilor atunci când sugeam cuburi de gheaţă.

Într-o noapte mi s-a dat voie să merg cu Nicola să aşezăm vârşele. O noapte întreagă pe mare: Daniele fusese şi el odată şi nu mă sfătuia. Era muncă multă, întuneric beznă şi linişte. „Nu-ţi vine să spui nicio vorbă şi nici nu e pescuit, în nocturnă, ca atunci când dai la sepii sau ieşi cu felinare. Nu faci decât să tot pregăteşti toată noaptea pescuitul de a doua zi”. Era activitatea din spatele frontului şi voiam să iau şi eu parte la ea, măcar o dată. Şi pe urmă, speram să adun o grămadă de impresii şi să i le povestesc Caiei. Nicola pleca seara la zece şi se întorcea în preajma zorilor, să-l ia pe unchiul şi să pornească din nou, de cum se lumina de ziuă. În intervalul acela, peştii urmau să se prindă în cârligele aşezate pe firul cel lung, desfăşurat pe fundul apei.

Pornirăm pe o mare absolut liniştită, cum e în toate serile de vară. Prora bărcii nu se abătea de la linia dreaptă la capătul căreia se afla bancul de nisip de la Forio, de partea cealaltă a insulei. Am ţinut eu cârma de-a lungul

coastei, cât timp Nicola curăţa momeala, pe urmă a trecut el la bară. Căuta pe întuneric punctele de reper a căror aliniere indica direcţia bancului. Un far, luminile unei biserici, profilul celor două piscuri ale muntelui Epomeo: aceste repere trebuiau să se întâlnească în unghi drept, la trei mile în largul insulei. Pescarii văd marea sub o grilă de linii, îi bat potecile fără busolă.

Noaptea nu încuraja schimbul de cuvinte. Nicola tăcea mâlc, scotocind întunericul din ochi. Încă nu ieşise luna, marea era pustie, cerul plin de stele. Ne întâlnirăm în larg cu doi pescari care trăgeau la vâsle. Nicola se apropie de ei: aveau o pană la motor. Aprinseră un felinar cu gaz şi Nicola trecu în barca lor, ca să-i ajute. Era cel mai bun specialist în motoare de pe toată plaja. Eu lăsai lopeţile la apă şi mă ţinui lângă bord. Le auzeam vorbăria printre plescăitul de vâsle, frânturi de cuvinte, fiindcă pe mare oamenii se înţeleg rostind numai silaba principală, cea care poartă accentul, un fel de stenografie pe care le-a predat-o chiar vântul, care ia cu el restul sunetelor. Mă gândeam ce fac în seara aceea la ţărm Daniele şi Caia, fără să simt dorinţa de a mă întoarce cu faţa spre insulă. Pe mare nu simţeam distanţele. Se ivi un pătrar de lună, care îşi împrăştie coaja roşie pe caldarâmul apei încremenite. Mirosul puternic de momeală umplea în jur văzduhul, acum că stăteam pe loc. Stropeam coşurile cu apă luată în pumni. Lemnul vâslei se potrivea perfect în căuşul palmelor, picioarele desfăcute, unul în faţă, celălalt sprijinit înapoi, ca să poată susţine trupul care făcea efort; iată, reuşeam să mă pliez la uzanţe, la cerinţele meseriei, la ceasul nocturn, era şi pentru mine loc în largul mării, un loc în care să-mi proptesc mâinile şi picioarele şi să fac ce aveam de făcut. Caia reprezenta ţărmul, istoria femeie a unui secol care mă înhăţa de guler, stârnindu-mi iubire şi furie, dar nu în locul acela, nu pe mare. Acolo mă aflam în

mijlocul nopţilor comune ale nenumăratelor veri pământeşti, eram de aceeaşi vârstă cu planeta, făceam parte din aceeaşi specie care nu cunoaşte somnul.

Trecu un ceas până să-i reuşească lui Nicola o reparaţie provizorie. Trăsei lopeţile în barcă şi pornirăm mai departe spre larg, în timp ce barca cealaltă făcea cale întoarsă. Abia dacă bărbaţii schimbară între ei un salut la despărţire.

Ajunserăm în dreptul bancului cu un pic de vânt din pupă. După ce stinse motorul, Nicola începu să-şi facă de lucru cu firul şi cu nadele, luna era mică, dar lumina puternic. Aruncă pluta de semnalizare cu o cârpă albă legată de un băţ, eu eram deja la vâsle, gata să trag în direcţia pe care mi-o indica el. Barca înainta, iar Nicola, de la pupă, cobora iute firul cu nadele prinse deja în cârlige. La fiecare început de scul rostea cu voce înceată urarea ca dimineaţa să găsească prins acolo peşte de preţ, *dentice*, *orata* sau *cernia*. Mergea bine treaba, ne şi răcorea un vânticel. Trebuia să-mi forţez un pic încheietura mâinii ca să scot vâsla din apă, fiindcă se porniseră nişte valuri.

Când ajunsesem pe la jumătate, luna se acoperi de nori şi vântul se zburli. Nicola nu fuma, nu era deloc semn bun. Eu îi urmam glasul: „la dreapta”, „la stânga”, marea îmi acoperea răsuflarea îngreunată, de care mi-era ruşine. Când Nicola puse pe apă pluta de la urmă, cu steguleţul, vântul o ţinea dreaptă, valurile se înteţeau şi eu eram sleit de puteri. Pornirăm motorul, era ora două şi valurile ne udaseră leoarcă.

Marea urca la proră, rafale de vânt smulgeau crestele valurilor. Îmi luasem un pulover subţire, care era deja ud. Nicola zise să mi-l pun, că tot îmi ţine ceva. Nu mai rostirăm apoi nicio vorbă. Scoteam din când în când cu ghiordelul apa care intrase la bord. Bezna făcea să pară mai mari talazurile şi furia apei. Marea în furtună nu mai e

o câmpie, e un povârniş de munte plin de gropi. Insula se făcuse nevăzută în spatele vântului.

Se petrecea o despărţire între impresiile pe care mi-ar fi plăcut să le relatez Caiei şi cruzimea experienţei, care asurzeşte simţurile şi scoate la iveală instinctul de rezistentă. Nu mai umblam după licurici, ca să-i pot arăta în pumnul strâns unei fete, mă aflam strivit sub povara unei sarcini care trebuia dusă la capăt cu orice preţ. Scotoceam în desaga puterilor mele, sperând să mai găsesc pe acolo câte ceva. Trupul meu deşirat şi costeliv se înfăşura ca o zdreanţă pe vârşele goale. Nicola se ţinea drept la cârmă şi era o parte a bărcii, mai degrabă catarg decât om.

Pe creasta unui val lung, Nicola zări barca cu cei doi pescari de dinainte. Era în derivă. Cei doi lăsaseră lopeţile, cu care nu se puteau împotrivi vântului, iar motorul reparat provizoriu nu rezistase la zgâlţâială. Se refugiaseră amândoi sub minuscula covertă de la proră, unde stau sculele de pescuit. Nicola îi acostă din direcţia vântului, strigându-le să iasă de acolo şi să fie gata să se agaţe de parâmă. M-am gândit imediat că dacă îi mai trăgeam şi pe ei nu vom mai reuşi să ne clintim din loc pe asemenea valuri, oricum abia ne mişcam. Pescarii n-or să vrea să-şi abandoneze barca şi nu era posibil să ne transbordăm. În gesturile lor era înscris deja mersul lucrurilor. Nicola trebuia să încerce să-i remorcheze, iar ei aveau să taie parâma, dacă barca noastră nu făcea faţă. Nu-şi spuseră altceva, răsună numai strigătul: „Prinde!” Parâma căzu în apă şi abia izbutiră s-o prindă cu o cange.

Aşa că ne trezirăm cu prora în vânt, uzi leoarcă şi asurziţi de şuieratul vântului, eu nu mă dumiream deloc dacă mai înaintam ori nu. Pe urmă, Nicola mă întrebă dacă mai aveam chef să trag, nu-l întrebai ce anume, da, mai aveam, ca să mă lupt cu frigul. Atunci el viră de la rută,

ajunserăm cu prora ceva mai puţin piezişă pe valuri şi începurăm să ne umplem cu apă. Pricepui că Nicola încerca să ajungă la adăpostul coastelor insulei, renunţând la ruta de întoarcere, în speranţa să dea de o porţiune de mare mai puţin bătută de vânt. Pe moment, efectul era că aveam flancul expus la furtună. Scoteam cu găleata toată marea din barcă, cel puţin mă mai încălzeam. La fel făceau şi pescarii din cealaltă barcă. Îmi pierdeam echilibrul tot timpul. Prin bezna dezlănţuită a nopţii îmi răsunară în spate silabele seci rostite de Nicola: „*né paù*”, care sunt ce mai rămâne din graiul articulat când cineva spune în dialect: „Nu-ţi fie frică!” Fără să mă întorc spre el, îi făcui semn din cap că nu-mi era.

Până atunci nici nu mă gândisem măcar. Dacă i-ar fi fost lui frică, mie mi-ar fi fost şi mai tare, dar atâta timp cât el stătea la bară şi hotăra pe unde o luăm, nu mi se făcea frică. Nu mai trecusem prin furtuni, nu realizam dimensiunile pericolului, dar cu siguranţă că existau altele şi mai grele. Încasam izbiturile valurilor, găleata îmi smucea de fiecare dată spinarea şi nu ştiam câtă putere să reziste mai avea barca. Eram alături de cei mai buni meseriaşi, mă aflam pe drumurile lor, într-o noapte a lor. Departe de mine gândul şi spaima că ne-am putea îneca.

Un val ne aduse apa în barcă până dincolo de glezne. Nicola îndreptă la loc prora contra vântului, ca să-mi dea timp să golesc barca, pe urmă se întoarse iar să primească lovituri dintr-o parte. Şi tot aşa, de nenumărate ori. Cât a ţinut furtuna: cât m-au ţinut pe mine puterile, abia numărate ca să pot ajunge la un scor egal.

Băgai de seamă că înspre răsărit cerul începea să se albească, când ajunserăm la adăpostul coastei. O mireasmă de praf, de pini, de grădină se ridică dinspre uscat spre largul mării, mai puternică decât aroma de cafea ce vine dinspre o bucătărie. Insula era ca o ceaşcă

întunecată şi îşi revărsa mirosul pe mare. Îmi îndreptai spatele, auzii din nou, de data asta cu voce stinsă, *„né paù”* şi mă întorsei să-i fac semn că nu din cap, să-l privesc în faţă. Cât ţinuse furtuna nici nu-l văzusem. Era ud leoarcă şi cenuşiu la chip, ca zorile.

Ieşi în cele din urmă soarele, iar muntele Epomeo, cu cei opt sute de metri ai săi, învinse vântul, oprindu-l şi netezind din nou marea în faţa noastră. Ajunserăm în golful de la Sant’ Angelo, iar primul sunet care se auzi de pe uscat fu dangătul de clopot cu care lumea era chemată la slujba din biserică. Pipăindu-mi coastele, simţii mândria de a fi lucrat în plină furtună. Nici vorbă de aşa ceva pe feţele pescarilor: pentru ei noaptea fusese doar muncă, drum făcut ca să-şi agonisească o pâine şi tare greu o mai plăteau pâinea asta, greu de tot. Îmi alungai aerul de mândrie de pe chip, trecându-mi palma de sus în jos, peste ochi şi peste gură, ascunzându-mi pornirea de a vorbi despre toate acelea, despre noaptea care trecuse. Pescarii schimbară între ei vorbe pe care nu mai stătui să le ascult. Desfăcură parâma de remorcare şi scoaseră lopeţile din barcă. Abia atunci văzui ramura de măslin din vârful prorei. Rămăsese la locul ei.

Noi debarcarăm pe micul chei ca să-i trimitem vorbă unchiului, tocmai de cealaltă parte a insulei, că nu se putea ajunge până la el. Coborât pe uscat, cu tălpile proptite de piatra întunecată şi caldă, mă întorsei către partea de insulă unde dormea, la ora aceea, Caia. N-aveam să-i povestesc despre mica mea furtună de puştan.

Cei de vârsta mea nu mă mai salutau. Era însă printre ei o fată de cincisprezece ani care mă urmărea din priviri când mă întâlneam cu grupul lor. Nu mai departe de vara trecută aş fi făcut tumbe în piaţă pentru un semn de atenţie din partea ei. Îmi părea rău că intervenise acea eroare de timp, care descompunea dorinţele, fără să le

aducă la un punct de întâlnire. Aş fi vrut să avem o explicaţie, dar nu simţeam impulsul să iniţiez o apropiere. Îi răspundeam cu aceleaşi priviri, când ne întâlneam pe insulă prin locurile pe unde trecea toată lumea.

Într-o după-amiază o văzui trecând singură pe plaja pescarilor. Era un loc în afara traseelor de plimbare, unde veneai anume. Stăteam cu spatele la mare în faţa lui Nicola şi am văzut-o venind către noi şi privind în jur. Avea o rochie ţărănească, sandale bărbăteşti în picioare şi o claie de păr deschis la culoare, proaspăt spălat, ca un nor în jurul capului. Îi făcui un semn, iar ea mă salută, oprindu-se ceva mai încolo. Nu ştiam ce să fac, aşa că mă ridicai în picioare, iar ea veni către mine. I-l prezentai pe Nicola, „Mă bucur, Eliana", Nicola se scuză că nu putea să-i dea mâna fiindcă era murdar, ea i-o apucă totuşi de dosul palmei şi se văzu limpede că eram stingheriţi toţi trei. O întrebai unde se duce, ridică din umeri, ca să-mi arate că nu mergea nicăieri anume şi, mai înainte să apuc să-i urez plimbare plăcută, mă şi rugase s-o însoţesc. „Până acolo?", întrebai eu, imitându-i gestul. Surâse zicând un „da". Îl salutarăm pe Nicola şi o pornirăm spre fortăreaţa unde se termină toate drumurile insulei.

Parcurserăm străduţele înguste, eu desculţ şi ciufulit, iar ea curată şi cu părul lins. Îi explicai cât de mult îmi doream să deprind pescuitul. Îi povestit că anul acela umblam cu băieţii mai mari, fiindcă era şi vărul meu Daniele, dar că nici printre ei, la fel ca printre cei de vârsta mea, nu mă simţeam în largul meu. Într-o clipă mă şi luă de mână. „Nu sunt bun să te ţin de mână, vezi că te murdăresc. M-am schimbat, nu prea înţeleg nici eu în ce fel. Îmi trec prin minte gânduri de bărbat: să am copii, să lucrez, să mă las de învăţătură. Simt un neastâmpăr care mă împinge să merg să studiez undeva departe, nu pot veni să te iau de la şcoală cu o motoretă pe care nici n-o

am, nici n-o doresc. Nu pot să te duc la petreceri sâmbăta, să trec în ochii părinţilor tăi drept prietenul tău, să-i aud cum zic, da, e băiat bun. Nu sunt băiat bun. Numai că acum o vreme nu ştiam nici eu foarte bine că nu sunt”. Privea drept înainte, concentrată asupra unui gând care îi aduna la un loc sprâncenele şi îi încrunta fruntea. Mai făcu doi paşi în tăcere, apoi îmi răspunse că nu ştie ce se întâmplă cu ea. Mă cunoştea dinainte, dar nu-i stătea gândul la mine, nici la alţi băieţi. Îmi spuse că nu mai suporta viaţa de grup a celor de vârsta ei, mereu alte declaraţii de amor care se înmulţeau datorită contaminării şi concurenţei. Începuse să se uite după mine din nevoia de a mai privi şi alte persoane şi pe urmă cei de vârsta noastră mă acuzau că îmi place să mă dau mare, alegând să stau cu prietenii vărului meu. Apoi vocea îi deveni mai aspră, dispăru cantilena aceea care stăruie în felul de a înşira vorbe al puştilor: „Vreau să încerc să fiu cu tine. Vreau să cred că e posibil, chiar dacă nu acum, chiar dacă de la distanţă. Am nevoie să aştept pe cineva care să nu semene cu nimeni şi tu eşti acela”.

Dintr-o bucătărie cu uşa deschisă venea miros de raci fripţi, luând cu el, în trecere, şi parfumul unui coş cu smochine aflat pe balcon: aspiram totul pe nas, inclusiv glasul ei. Îmi lăsai în palma ei mâna pe care o retrăsesem adineauri. Mă aducea înapoi, la timpurile potrivite vârstei mele, venind să mă caute cu deruta pe care o putea născoci în sinea ei o fată cuminte din anii ’50. Ne plimbarăm tăcuţi până la intrarea în cetate, unde insula înaintează în mare ca printr-o rocadă. „Te-am mânjit cu catran în palmă, să încerc să ţi-o curăţ”. Printre stâncile istmului se găseau şi bucăţi de piatră ponce, coborâi să iau una. Îi frecai încet palma, i se umeziră ochii. „Te doare?” „Nu”. „Atunci nu fii nefericită”. „Nu sunt nefericită”, picurară primele două lacrimi, care vin totdeauna în cuplu

şi de la ele au învăţat poeţii rimele. Le adunai cu piatra ponce şi îi curăţai negreala de pe mână. „Ura, am reuşit!” glumii, ca s-o fac să râdă, şi ea râse, trăgându-şi uşor nasul.

Rămaserăm aşa, cu mâinile strânse şi cu o bucată de piatră ponce între ele. Mă invita într-o vârstă care îmi pierise din trup şi din gânduri. Îmi spuse să nu-i dau niciun răspuns. Ce-i drept, în tăcerea aceea mă gândeam la un răspuns. Îmi spuse să-i dau voie să treacă prin părţile mele, s-o las să aştepte. Băgase de seamă că îi plăcea gândul să aştepte. Nu mai era o copilă, atunci când spunea anumite lucruri şi nici nu se mai adresa unui copilandru. S-ar fi zis că între noi doi se interpusese cineva, iar noi ne trimiteam scrisori şi exista un poştaş care ducea în grabă corespondenţa. Îi spusei asta, în căutarea unei poveşti care să ne servească de explicaţie. Îmi spuse că poştaşul era insula, pe care o învăţasem de mici, umblând pe jos din casă în casă şi dintr-odată, într-o singură vară, devenise o insulă necunoscută. Nu eram decât noi pe fâşia îngustă de pământ, ne pierdusem şi oraşul şi vârsta, ieşeam din coaja cea verde, cum fac în septembrie nucile. Şi nu mai ştiu dacă erau chiar vorbele ei sau dacă răsunau doar în spaţiul dintre urechea internă şi creier. Apoi, cu privirea pierdută undeva dincolo de mine, mai spuse: „N-am mai fost niciodată în cătunul pescarilor”.

Iar eu nu mă mai plimbasem niciodată cu o fată. Zării un punct alb pe buza ei şi i-l arătai. „Prin părţile astea se zice despre fete că sunt ca smochinele când încep să se coacă şi picură un pic de sevă. Se zice că «lucesc», adică picură lapte”. Atingerea lacrimilor ei mă dusese cu gândul la seva de smochine. Erau pline de forţă de creştere, purtau în ele impulsul de a deveni femeie. Mă bucuram că le adunasem. Ea se ridică prima. „Mi-a făcut bine să vin aici şi să-ţi vorbesc. Acum mă simt mai puternică. Înainte

eram împiedicată rău”. Privi în jur cu o cutezanţă proaspătă, porni cu pas sigur şi nu mă mai luă de mână, ci de braţ. Sandalele ei scoteau un zgomot de piele nouă, mistralul îi sufla părul în faţă, acoperindu-i obrazul. Nu mai spunea o vorbă. Mergeam în acelaşi pas, bucuroşi că eram pe drumul de întoarcere. „Azi mi-ai fost prieten. Eu sunt un elefant şi n-o să uit asta”.

N-a mai venit niciodată. Pe stradă mă saluta făcându-mi cu mâna şi îmi adresa un surâs numai dinţi.

Zilele deveneau dense, plecări iminente, ocazii de întâlnire dorite cu furie. Nu voiam să socotesc timpul, dar mai rămăsese puţin. Aşa că o căutam pe Caia, în nădejdea că o s-o găsesc singură. Iar atunci aveau loc întâlnirile. Se întorcea de la mare cu sandalele în mână, cu picioarele pline de nisip. Dădu cu ochii de mine, iar mie îmi veni să fac o mişcare bruscă, cu braţul întins, ca atunci când vrei să opreşti un autobuz într-o staţie. Nu era un salut, era o izbucnire necugetată, un gest nelalocul lui. Ne trezirăm unul lângă altul, ea mă scrută cu o privire gravă şi îmi vorbi de parcă am fi continuat o conversaţie începută mai demult. „Îi spuneam tatălui me*tate*. În limba noastră de acasă, în idiş, înseamnă tată. Ai făcut adineauri un gest pe care îl făcea el când autobuzul şcolii mă aducea acasă. Eu stăteam la fereastră, ca să-l văd, şi era totdeauna acolo, mă aştepta. Era primul meu an de şcoală. Tu ai făcut acelaşi gest şi pe mine m-au trecut fiori pe spinare. Uite, mi s-a făcut pielea de găină. Nu e prima oară când văd în tine ceva din tata”. Rămăsei nemişcat, străduindu-mă să nu schiţez niciun gest, rezistând ispitei de a da frâu liber impulsurilor nervoase de care mă simţeam răscolit. Nu voiam să cedez în faţa tentaţiei de a reproduce orbeşte gesturi necunoscute. Îmi trăsei răsuflarea şi îmi trecui dosul arătătorului pe sub nări, ca să-mi scarpin nasul care nu mă mânca deloc. „Ăsta era un tic al lui, când se enerva.

Se freca cu degetul, cum ai făcut tu acum, strângându-şi pleoapele. Ce faci cu mine?” „Nu ştiu, Caia”, mă forţai să-i rostesc numele public, să păstrez distanţa, să n-o îmbrăţişez şi nici să nu încep să plâng. Era soare, eram bucuros că o găsisem, că puteam s-o conduc până acasă, să-i povestesc de pescuit, să-i cer adresa, ca să-i scriu după ce trece vara, de ce naiba simţeam dorinţa să plâng, s-o iau în braţe, să fac scene în mijlocul străzii?

Mă văzu tulburat, cum îmi împleteam mâinile la spate ca să nu fac alte gesturi, mă văzu rămânând fără aer şi atunci îmi surâse şi trecu alături de mine. Îmi apucă braţul şi glăsui, cu o vibraţie emotivă care îi făcea vocea metalică: „De ce la tine? Ştiu că există clipe când cineva pe care l-am pierdut vine în preajmă şi ia forma unei persoane necunoscute, o clipă doar, ca să mă salute dintr-un trup, cu o mişcare sau cu un cuvânt care nu te pot înşela, îţi face doar un semn, atât. Eu ştiu de multă vreme că nu m-a părăsit. N-ai decât să zici că sunt închipuiri, că e nevoia mea de a crede, poate că ai dreptate. Dar eu mă simt protejată de această mulţime de semnale mărunte. Şi până acum nimeni n-a adunat în el atâtea semnale. Vin de la tatăl meu care nu mai este şi nu vreau să vorbesc cu nimeni despre el, nici măcar cu tine. Vin de la tatăl meu şi tu începi să te prefaci într-un fel de manechin al lui, îmi vine să-i spun să înceteze, să te lase în pace”. „Nu, Hàiele, nu vreau să mă laşi tu în pace. Nu ştiu ce se întâmplă cu mine de când te cunosc, dar e o împlinire. Nu e numai iubire de băieţandru dezorientat, e mânie faţă de un rău pe care nu-l cunosc, despre care nu ştiu decât nişte nume, e faptul că te văd aşa de singură, că ai nevoie de cineva care să vegheze asupra ta, eu sunt acela, un băiat oarecare, apăsat de toate vârstele lumii numai pentru că se află înaintea ta. N-am cum să-ţi spun că te iubesc, fiindcă singurul loc pe care aş vrea să ţi-l sărut e cel de unde îţi

porneşte fruntea, cel ascuns sub păr”. „Hai, sărută-mă, nici nu mai trebuie să-ţi spun că acolo mă săruta el”.

Atunci ne-am oprit din mers, mi-am aşezat palmele pe tâmplele ei, am sărutat-o la rădăcina frunţii şi am început să plâng cu o voce care nu era a mea, bolborosind în gol nişte vorbe: „De câtă vreme, Hàiele, de câtă vreme”. Ca un bătrân dinaintea unui tren, aşa plângeam, lin, fără suspine, ca ploaia care bate în geamuri, lacrimile îmi şiroiau pe obraji picurând asupra ei, iar ea spunea: „Sunt eu, *tate*, sunt eu, Hàiele a ta, ştiu că nu m-ai părăsit, ştiu, nu plânge, vino cu mine, lasă-l pe băiatul acesta, lasă-l să-şi trăiască vârsta lui, noi suntem altceva, el n-are cum să ştie, şi totuşi s-a deschis către noi amândoi. Ştiu, atunci, la tren, m-ai lăsat singură, dar eu n-am plâns şi nici acum nu plâng, fiindcă ştiam că ai să vii după mine şi aşa a fost. Ai venit ascunzându-te sub mii de chipuri şi eu te-am cunoscut totdeauna”. Apoi începu să vorbească într-o limbă pe care eu n-o mai auzisem, o revărsare de cuvinte bune pentru un cântec de leagăn. Mă oprii din plâns şi îmi îndepărtai buzele de fruntea ei, mâinile de pe tâmple. O luai de braţ şi o dusei până în pragul casei, o văzui urcând scările şi întorcându-se să mă salute cu mâna, apoi mai făcu şi gestul care oprea în loc autobuzul. Mie îmi rămâneau ochii limpeziţi, senzaţia de calm în mâna cu care îi atinsesem bătaia venelor şi sunetul acelui cuvânt, *tate*, cea mai profundă tandreţe pe care o încercasem vreodată.

Nu mă mai certa că-i pătrunsesem taina. Îmi încredinţase un cuvânt, o parte din moştenirea ei. Îi depusesem un sărut pe frunte şi ea îl primise. Nu se supărase ca atunci, în seara din grădină, când i se păruse că mă aude rostindu-i numele secret. Uitasem să-i cer adresa, dar nu conta, chiar şi fără scrisori aveam acum un loc al meu şi un nume, *tate*, un nume care venea dinaintea naşterii mele şi care mă aşteptase pe o insulă, ca să fie

rostit. Cât timp eram lângă ea, îmi păreau toate lucruri fireşti, de la distanţă însă nu pricepeam cele petrecute între Caia şi tatăl ei. Îmi dădeam seama doar că aveam norocul să fiu pentru ea un punct de legătură cu copilăria. Simţeam cu câtă nădejde se rezema de punctul acela şi de mine. Iar în felul meu de a vorbi se aduna o asprime, cu care binecuvântam viaţa şi rosteam totodată blesteme împotriva suferinţelor aduse vieţii, se aduna liniştea, dar şi pornirea de a lovi tare cu pumnul în masă.

Aşa se face că ceea ce se petrecu fu urmarea obligatorie a copilăriei ei şi a vârstei mele care dăduse năvală spre întâlnirea cu Caia. Trebuia neapărat să se petreacă în seara aceea, la pizzeria unde îşi luau rămas-bun cei din grupul lui Daniele, înainte ca acesta să se destrame în seria plecărilor iminente. Şi trebuia să fiu şi eu acolo.

Era o seară de veselie comprimată, care exploda în răstimpuri, nu corală şi amplificată, ci nervoasă şi poticnită: unii râdeau cu lacrimi, alţii beau câte un pahar prea mult, alţii se străduiau să nimerească tonul potrivit pentru a-şi lua rămas-bun de la insulă, de la ceilalţi. Se propuneau toasturi în onoarea fiecărei specii de peşti. Nu erau prea mulţi clienţi în pizzerie la sosirea grupului de turişti. Proprietarul îi instală pe terasa unde ne aflam noi. Probabil că mâncaseră deja, nu comandară decât de băut.

Nimeni dintre noi nu le dădu atenţie, în afară de mine. Erau nemţi de vârstă mijlocie, bărbaţi şi femei, vreo cincisprezece cu toţii. Cina noastră era în toi şi făceam mare gălăgie. Se discuta unde să mergem după aceea şi se făceau cele mai nebuneşti propuneri, care aţâţau şi mai tare vacarmul. Dinspre masa nemţilor începu să se audă vorbărie şi clinchet de pahare. Caia nu le dădea atenţie comesenilor şi privea în direcţia mării. O mai striga câte cineva, să-i ceară părerea unde să meargă după aceea, iar

ea redevenea prezentă pentru o clipă, dând un răspuns. Era cu gândul în altă parte, poate la plecarea apropiată, la vara care urma să se destrame în atâtea întoarceri.

De la masa de alături, cineva începu în surdină un cântec. Pe Caia o vedeam cum se crispa, privind în zare, peste capetele celorlalţi. Cântecul se isprăvi şi începură altul, ca un fel de marş. Daniele băgă de seamă încordarea Caiei, o întrebă ceva, nici nu schiţă bine un gest de apropiere, că ea şi ţâşni de pe scaun, pornindu-se să zbiere pe nemţeşte la cei de la masa vecină. Glasul îi era limpede şi puternic, astupa cântecul. Daniele şi ceilalţi amuţiră de uimire, se auzea doar glasul ei, dezlănţuit asupra acelor necunoscuţi. Nu pricepeau ce se întâmplă. Fata luase foc, nu înţelegea nimeni acest incendiu neaşteptat. Se opinti într-un strigăt final de furie dureroasă, care trebuie să fi conţinut şi o injurie violentă, deoarece corul de la masa cealaltă încetă cu totul să mai cânte şi reacţionă cu strigăte, unii se sculară în zgomot de scaune, iar Daniele, fără să înţeleagă deocamdată nimic, se ridică şi el brusc, trântind scaunul şi se repezi cât ai zice peşte la unul dintre ei. Se mişcase din instinct, cu precizie, dezlănţuit, doborându-şi pe dată la pământ adversarul, iar eu sării asupra altuia, care era pe punctul să intervină, lovindu-l prin surprindere, din lateral şi trântindu-l pe masă. Se făcu mare învălmăşeală. Încercară, şi unii şi alţii, să ne despartă, dădură fuga spre noi proprietarul şi nişte oameni care treceau pe stradă. Nu ţinu mai mult de un minut, se dovedi mai mare gălăgia decât bătaia. Caia rămăsese ţintuită de strigătul ei din urmă, stătea împietrită, absentă. În învălmăşeala creată, ceilalţi ajunseră la uşă şi începură să se strecoare afară. Băieţii încercau să aşeze lucrurile la loc, Daniele explica de zor că nemţii ne insultaseră, proprietarul nu mai chemă poliţia când îi văzu băieţi de treabă şi clienţi buni. În fond, nu se întâmplase nimic.

Caia nu izbutea să le răspundă celor care o întrebau despre ce insulte era vorba. Stătea cu ochii închişi. Câte cineva începea deja să glumească, zicând că la asta nu se gândiseră şi că puteau să facă turul pizzeriilor cu sistemul acela nou. Daniele îşi aranjase cămaşa descheiată şi îşi cojise pielea julită de pe încheieturile degetelor, toţi îi spuneau că bine le făcuse, el se duse înspre Caia şi ea se destinse în fine şi îi zâmbi. El nu-i spuse nimic, dar o luă de braţ şi o conduse afară. Pe plajă mergeam să facem un foc pe plajă şi m-o fi căutat să-mi ceară să-i aduc chitara, dar eu nu mai eram acolo.

Mă cuprinsese o furie nemaiîncercată vreodată, simţeam în nări un suflu fierbinte, mânia care mă împinsese să sar la bătaie alături de Daniele şi care nu se domolise încă. Creştea şi mă invada cu putere. Strigătul Caiei îmi aţâţase nervii, ca o lovitură de bici peste şira spinării, declanşându-mi un impuls mai degrabă de reptilă decât uman. Nu fusesem atât de iute în viaţa mea. Apoi făcui în linişte un lucru îngrozitor: mă luai după nemţi. Îi urmării de la distanţă. Îmi zumzăia în urechi bâzâitul insectelor adunate la polen, într-un pom înflorit.

Se opriră într-un bar, mai băură vreun ceas, fără să cânte. Îi aşteptai să iasă şi îi urmării mai departe, până la o pensiune cam lăturalnică. Nu ştiam de ce fac asta, îmi urmam fierbinţeala răsuflării calm, atent să nu fiu zărit. Mă întorsei la grupul de pe plajă. Cântau aşezaţi în cerc, în jurul focului, le răguşiseră deja vocile. Mă observară atunci pentru prima dată. I se povestise lui Daniele că sărisem şi eu la bătaie. Mă primiră sărbătoreşte, cineva spuse că eram în formaţie completă şi puteam să mergem să ne mai luăm la harţă pe undeva. Caia era din nou veselă, fredona. M-a chemat să stau lângă ea. În timp ce alţii cântau o melodie, mi-a spus, privindu-mă în faţă: „Ai fost viteaz că mi-ai luat apărarea. Nimeni nu mi-a mai luat,

de atâta vreme, apărarea şi ştiu că te-am silit să faci asta. Când mi-am ieşit din fire, aveam în mine certitudinea că eşti acolo. Cântau imnul SS-ului, tu n-ai de unde să-l ştii, eu da, l-am ascultat prima oară în braţele tatii, mă strângea din răsputeri, când au venit primii nemţi. Nu l-am mai auzit de când eram mică. Nu pot să spun că-mi pare rău de ce s-a întâmplat, fiindcă sunt fericită că s-a întâmplat aşa”. Muzica îi acoperea vorbele, Daniele îşi cânta cântecul cel mai reuşit, dibuind acordurile cu degetele julite. Îmbujorat din pricină că mă privea în faţă, îi răspunsei calm: „Nu ştiu ce le-ai strigat, dar vocea ta părea să vină din înălţimi, dintr-un loc de deasupra capetelor noastre. Am avut halucinaţia că te văd în mijlocul unei case în flăcări şi că strigai împotriva cerului, nu a pământului. N-am făcut decât să mă iau după Daniele, care a sărit primul să te apere”. „Am văzut şi eu, dar nu-i adevărat ce spui, tu te-ai ridicat primul şi l-ai împins pe cel care se repezea la mine, pe urmă a intervenit Daniele”.

Accidentele unei încăierări au totdeauna parte de versiuni diferite, nu ştiu dacă era mai exactă amintirea ei sau a mea. Îmi veni să-i spun, în vreme ce cântecul intonat de ceilalţi ajungea la refren: „Hàiele, eu eram gata de asta de multă vreme. Am aşteptat toată viaţa mea să ajung să te apăr”. Când te-ai ridicat în picioare, eu te priveam deja, te vedeam cum te crispezi şi, fără să ştiu de ce, te ascultam şi mă crispam la rândul meu. Când le-ai vorbit în nemţeşte, eram cu totul în mâinile tale. Te adresai lor, dar o făceai trecând prin trupul meu. Îţi rosteai vorbele şi mă azvârleai pe mine înspre ei. Dar aceste lucruri din urmă nu i le puteam spune.

„N-am aflat cum a murit tatăl meu, dar astă-seară am privit pe furiş într-o încăpere din trecut. Poate mi-ai arătat tu cum a murit, sărind să-şi apere soţia, cum ai făcut tu cu mine. Multe lucruri am văzut astă-seară şi m-am temut

pentru tine. Şi acum mă mai tem”. Fui pe punctul de a face gestul să-mi frec nasul cu degetul arătător, dar mă oprii la timp. Îmi spusei singur „nu, nu”, iar Caia îşi aduse aminte de o vorbă a lor, din familie. „Nu, nu, până şi pe asta o ştii, tu, al meu”.

„Ah, Hàiele, n-o să ne mai vedem!” „Nu, *tate*, o să ne vedem iar şi iar, fără băiatul acesta care ne-a servit de punte şi s-a aplecat, ca un arc, peste vârstele noastre”.

Cântecul celor din jur mai dura încă, deşi Daniele nu mai cânta la chitară. Rămăsese miezul aprins, o tufă de jăratic care se reflecta pe mâini şi în priviri. Unii aţipiseră, alţii stăteau de vorbă între ei, câte doi, câte trei, Caia cu Daniele. Urmau să plece la oraş împreună, apoi el avea s-o conducă la tren. Am plecat de lângă ei. Pentru prima oară i-am salutat pe toţi, unul câte unul, strângând mâini şi schimbând săruturi. Unii plecau a doua zi. Daniele şi Caia – la scurt timp după aceea. Urma să mai rămân câteva zile, singur. Mă dusei la pensiunea unde stăteau nemţii. Era târziu, se făcuse linişte, strada era pustie.

Mă uitai în grădina de peste gard. Chiar în faţă stătea o maşină cu număr nemţesc. Mă gândii cum să le dau o lovitură, mi se îngrămădeau în faţa ochilor tot felul de stupidităţi şi de crime, la care renunţam pe rând, din lipsa mijloacelor. Stătui în loc vreo douăzeci de minute şi nu trecu nimeni care să întrerupă bezna cu o lanternă. Puţine străzi de pe insulă erau luminate. Mă întorsei acasă şi adormii liniştit, rumegând cele mai cumplite gânduri care îmi trecuseră vreodată prin minte.

Nu-l auzii pe Daniele când se întoarse.

Dimineaţa găsii un bilet: „Scoală-mă şi pe mine, vin cu voi la pescuit”. Nu fu lucru uşor să-l trezesc din somnul început, pesemne, doar de puţină vreme. Se ridică bufnind, gâfâind de efortul de a înţelege că veniseră zorii, că mergeam la pescuit şi că el îmi spusese să-l scol. O

porniräm desculţi peste pietrele ude de rouă. Venise fiindcă trebuia să-mi spună ceva, nu mai putea să rabde: „Tu ştiai că e evreică?” Scosei un nu sec, ca atunci când nu îţi intră carte şi n-ai nimic de etalat. „Mi-a spus ea aseară, de fapt azi-noapte, adineauri, fiindcă m-am întors pe la trei. De asta s-a luat de nemţi. Cântau un cântec nazist. N-am mai văzut-o aşa de încordată, de dură. Mi-a plăcut, să ştii, s-o văd cum se ridică de una singură împotriva lor. Eu am crezut că ne insultau şi că ea ne lua apărarea, pe urmă am auzit zgomot în spate şi m-am trezit cu unul peste mine. Am aflat că şi tu te-ai repezit la o namilă. Abia azi-noapte, stând de vorbă cu ea, am înţeles de ce s-a iscat toată tevatura. Eu nu ştiam nimic despre familia ei. Se pare că şi-a pierdut părinţii în timpul războiului”. Daniele era dornic să-mi împărtăşească surpriza lui şi îmi părea cam rău să nu mă deschid către el, să mă ascund, în timp ce el îmi făcea din tot sufletul confidenţe. Nu puteam să-i spun însă nimic despre ce se petrecea cu mine şi cu Caia, despre ceea ce îmi clocotea în cap. Nu voiam nici să mă arăt rece faţă de el şi, ca să mă revanşez, îi mărturisii că eram îndrăgostit de ea. „Să ştii că înţelesesem asta şi mi se părea absurd să-ţi faci speranţe. Pe urmă am văzut că stăteaţi de vorbă. Nu ţi-a spus nici ţie nimic de familia ei, înseamnă că nu v-aţi apropiat prea tare. Oricum, n-am de gând să le spun celorlalţi nimic. Îţi povestesc ţie, fiindcă mi se pare că ai dreptul să ştii. A venit aici, printre noi, vara asta, le-a sucit la toţi capul, chiar şi unor adulţi. Măcar ţie putea să-ţi spună, ţi-ai riscat pielea pentru ea aseară. Dar nu, n-a scos o vorbă”.

Vorbele lui conţineau un reproş şi nu era bine ca Daniele să ajungă să-i impute aşa ceva. „Caia a vrut să ne cruţe. A trecut prin lucruri care nu se pot povesti în cuvinte, n-a vrut să ni le spună nouă, care nu suntem decât nişte băieţi în vacanţă, pe o insulă, şi nu ştim nimic despre

evrei şi despre nemţi. Eram prea mici. Mică era şi ea, numai că ei i s-a luat totul. Noi toţi, nu numai eu, chiar şi adulţii erau mici pentru ea. A învăţat că nu trebuie să vorbească. Ţi-a spus ţie azi-noapte, fiindcă ai sărit s-o aperi, ai încurajat-o şi i-ai dat dreptate. Ţi-a mulţumit istorisindu-ţi ce hău adânc era sub izbucnirea ei de furie. Nu e drept să-i facem reproşuri”. Daniele nu era de acord. O vară întreagă o privise ca pe o fată frumoasă şi plină de capricii, care dansase şi se sărutase cu mulţi, însă ea ducea cu sine o durere imensă şi o taină şi numai datorită unei întâmplări, din pricina încăierării aceleia, îşi deschisese inima în faţa cuiva. „Mai bine nu-mi spunea nimic”.

Chiar aşa să fie oare, Daniele, să fi fost mai bine să nu aflăm până la sfârşit pe cine întâlnisem? Ştim să recunoaştem peştii din mare, stelele de pe cer, ar trebui oare să nu ştim nimic despre fiinţele de pe pământ? „Nu, nici vorbă, îi sunt chiar recunoscător că mi-a spus”. Daniele se dovedea încă o dată generos, ştia să se corecteze în favoarea cuiva. „M-a făcut să mă simt mai în vârstă, mi-a făcut o onoare, pot spune. Dar ce fetişcană afurisită, prea dură pentru mine, care sunt obişnuit cu insula asta frumoasă, cu bărcile de pescuit, cu chitara şi cu vacanţa! Şi uite că din senin, într-un loc binecuvântat şi somnolent, dă năvală cineva care pare la fel ca noi şi are un trecut plin de răni”. „Aşa e, Daniele, pare la fel ca noi şi viaţa nu şi-o poate nici măcar povesti”.

Se isprăvi sub tălpile noastre piatra şi începu plaja. Urcarăm în barcă şi Daniele se trânti pe scândura tare şi adormi tun, ca la el în pat, de obosit ce era. Unchiul începu să protesteze, la ce naiba mai veniţi, dacă vă apucă somnul, toată noaptea ce-oţi fi făcut? Pluralul mă includea şi pe mine, care eram treaz şi mă apucasem de pregătit momeala. Îi displăcea că nu se poate adresa fiului, care cu

somnul lui dovedea lipsă de respect. Mă asocia acestuia în reproşuri, pe bună dreptate. Îi povestit că fusese o seară de adio, că multă lume pleca astăzi, dar nu-l putui îmbuna. „Staţi acasă atunci, în culcuş. Pe mare se vine la pescuit”.

Erau multe vârşe de tras, era nevoie de braţe de lucru şi de multe mâini. Unchiul băgă de seamă pumnii juliţi ai lui Daniele. „Te-ai bătut cu cineva azi-noapte?” „Cu nişte nemţi beţi, dar n-a durat mult şi nu s-a rănit nimeni”, răspunse Daniele, ca să încheie orice discuţie. Numai că unchiul nu era dispus la indulgenţă: „Dar tu nu ştii, om în toată firea ce eşti, că să te iei la bătaie e o faptă penală şi că poţi să te alegi cu cazier de pe urma unei încăierări pe stradă?” Se înfuriase rău. Ne impută viaţa dusă pe insulă, că ajunsesem nişte sălbatici, că dura prea multă vreme vacanţa, că ne stricam de tot cu atâta libertate. „Dacă trecea un poliţist pe acolo, te nenoroceai”. Îşi vărsă toată proasta dispoziţie asupra noastră. Între timp, Nicola dăduse zor să recupereze geamandura de pornire a plaselor şi i-o puse unchiului în mână, ştiind că asta o să-l domolească.

Tăcu şi începu să tragă de frânghie, curând simţi peştele în fundul vârşei, îl simţi cum se împotrivea şi începu bătălia pentru scoaterea cerniei din vizuină. Iar când peştele fu adus la bord, dispăruseră toate grijile şi nu mai eram atenţi decât la mare, la cârlige, la recuperarea lentă a cablului de pe fundul apei. Daniele sângera puţin, trebuie să-l fi usturat apa sărată, în bătaia soarelui, peste juliturile acelea, dar nu zicea nici pâs, cu siguranţă îl usturau şi mai mult palmele neînvăţate să tragă de cablu.

Se dovedi o zi bună, Nicola putu să ducă acasă, la copii, o cernie frumoasă, buna dispoziţie revenise printre noi. Unchiul îi mai ceru lui Daniele câteva detalii cu privire la încăierare şi păru mulţumit că n-o căutasem noi cu lumânarea. Daniele nu spuse niciun cuvânt despre Caia.

În timp ce unchiul ne certa, amintindu-ne ce riscam luându-ne la bătaie, eu mă aflam în altă parte. Mă întorceam la pensiunea aceea, la nevoia de a găsi repede o modalitate de atac. Ce puteam face oare? Să dau cu pietre în maşină, să-i tai cauciucurile, să sparg nişte geamuri – erau toate copilării. Mă zvârcoleam în neputinţa mea, privindu-mi mâinile care lucrau de zor la pescuit, ştiind că n-aveam decât puţin timp, nemţii puteau să plece oricând. Trebuia să hotărăsc ceva până la sfârşitul zilei. Nu-mi venea în minte nimic, îmi făceam singur reproşuri, pe urmă îmi răspundeam, tot singur, că nu mă gândisem niciodată cum să fac rău cuiva şi porneam din nou la ofensivă. Marea se liniştise de tot, la fel şi sufletul meu, o suprafaţă plană dedesubtul căreia se încreţeau valuri. Pe drumul de întoarcere, Nicola zise că vântul începea să semene a scirocco.

Traserăm la ţărm, în timp ce pe cer explodau artificiile de la sărbătoarea vreunui sfânt. Insula dădea de ştire că e hramul unuia dintre ocrotitorii săi mai degrabă cu bubuituri decât cu dangăt de clopot. Rachete trase în aer care explodau la înălţime cu o singură pocnitură puternică. În semn de mulţumire, de ziua noastră onomastică tragem în ei cu o întreagă baterie antiaeriană. În chip de salut, ce-i drept, dar tot se cheamă că tragem contra cerului.

Îmi trecu prin minte închipuirea, mai mult decât gândul, unei grămezi de petarde care să explodeze în faţa pensiunii. Îmi imaginai explozia, fuga, sosirea pompierilor. Mă cam zgudui gândul la pompieri. Ajunserăm la plajă, sării jos din barcă. Găsisem metoda de a-i lovi. Focul, *feuer*, mai bine zis *foier*, cum se pronunţă, vorba aceea pe care Nicola o mai ţinea încă minte, *foier*, focul e simplu şi violent. Găsisem. Nerăbdarea de a acţiona îmi acceleră gândurile şi le ordonă într-un program. Ştiam că trebuie

să-mi procur întâi şi întâi un tub de cauciuc. Îl tăiai, nu mai mare de un metru, din furtunul aflat în grădină. Trecui din nou pe dinaintea pensiunii, maşina cu număr străin nu mai era acolo, dar era normal să nu fie, era ora prânzului. Avui neobrăzarea să întreb dacă erau camere libere. Nu erau. Urmau să se elibereze în trei zile. Aveam timp berechet.

Din momentul când am luat hotărârea, mi-a pierit din minte orice fel de obiecţie. Singurul lucru la care mă gândeam era să reuşesc. Nu-mi păsa nici de gravitatea consecinţelor, nici că puteam să fiu descoperit. Mă transformasem într-un paznic, supravegheam inamicul. Nu mai eram un puştan. Făcui rost de o mică damigeană. Aveam s-o umplu cu benzină trasă peste noapte din rezervorul de la maşina tatălui meu, care venise şi el în concediu. Îl văzusem pe Nicola sugând benzina, în barcă. Când trecui la acţiune, îmi reuşi de la prima încercare, fără să ajung măcar să gust din benzină. Executam pe rând gesturile cuprinse într-un plan, îmi venea uşor să le fac. Ştiam că s-ar putea să nu ajungă un singur chibrit ca să dau foc benzinei şi pusei deoparte o cutie întreagă şi un ziar. Acum puteam să dau oricând lovitura, puteam să aleg ziua. Mă hotărâsem s-o fac după plecarea lui Daniele şi a Caiei, ca să nu-i implic nici măcar tangenţial. Aveam nevoie să fiu singur în cameră peste noapte, când urma să plec cu focul în buzunar. Nu trebuia să afle nimeni. Era un lucru care-mi aparţinea exclusiv, care luase naştere în trupul meu de băiat într-o vară brutală, de iubire şi de furie.

Era sărbătoare pe insulă în ziua aceea, era şi ultima seară pe care o petrecea aici Caia. Urma să mergem să facem împreună un tur printre tarabele de la iarmaroc.

Trecui mai întâi pe la plaja pescarilor. Nicola aranja barca pentru noaptea următoare. Pentru el nu existau sărbători, avea să se odihnească la iarnă, când marea avea

zile în care nu răbda pe nimeni la suprafaţa ei. Mă apucai să-i dau ajutor, plaja era goală, ceilalţi pescari cutreierau prin iarmaroc, îmbrăcaţi cu cămăşi curate, singurul lor costum de sărbătoare. Părea dispus să stea de vorbă cu mine, alegându-şi cuvintele ba din dialect, ba din limba tuturor. „Ai crescut, te-ai făcut bărbat peste vară. Am auzit cum spuneaţi în barcă de Daniele că i-a snopit pe unii. Erai şi tu de faţă?” Îi răspunsei că da. „Bun lucru să ştii cum să ţii lumea la respect, să nu-i laşi să te-njure. Io unu nu prea sar la bătaie. Când eram flăcău, dădeam şi io, da’ de la război încoace nu mai…” Îl întrebai dacă avusese vreodată duşmani. „Io am fost într-un loc unde noi eram duşmanii. Eram duşmanii unora care nu ne făcuseră nimic şi veniserăm noi înarmaţi să le ocupăm lor pământurile. Noi eram aliaţi cu nemţii contra oamenilor de acolo şi rău făceam că ne duseserăm peste ei. Mi-era ruşine, îmi venea să intru ’n pământ că trebuia să facem război cu oamenii ăia. Când s-a isprăvit şi l-am pierdut, război, mi-a trecut la loc toată ruşinea. Aliaţi cu mine au fost familia aia care m-a ospeţit şi m-a ascuns, binecuvântaţi ei pe unde or fi acum. N-am priceput ioc cum vine cu duşmanii”.

Dar pe vremea aia avusese duşmani, le dorise moartea? „Când au început nemţii să piardă şi i-am văzut cum mureau, cum fugeau, când vedeam câte un duşman omorât, nu mai era duşmanu, nu mai era nimic. Când murim, suntem toţi o apă şi-un pământ, şi duşmanu tot după ajutor strigă când moare. Şi pe ei îi doboară tot dintr-un foc şi atuncea ura, oricât ai ţinut-o în tine, o vezi cum se duce. Io am văzut duşmani morţi şi n-am mai simţit nimic. Nimeni nu e duşman, asta-i greşeală, aşa bagi de seamă după ce-i vezi că-s morţi”. Glasul îi era calm, confesiunea lui mă onora. Şi eu eram calm, vorbele îmi ieşeau din gură bine cântărite. Decizia de a pune focul îmi consolida nervii.

Nicola văzuse duşmani murind şi se trezise înaintea

lor cu trupul golit de ură. Înţelegeam că el ajunsese la o certitudine, dar nu putea să mi-o transmită. Experienţa lui nu era de ajuns, nu mi-era de folos, experienţa mea proprie nu putea fi nici cruţată, nici înlăturată. Nu dispuneam de argumente, nu puteam să-i arăt cu degetul înspre duşmani pe care îi cunoscuse înaintea mea şi mai bine decât mine, înspre oameni care participaseră la masacrarea celor lipsiţi de apărare şi erau sănătoşi şi teferi, petreceau în vacanţă fără să sufere deloc consecinţe. Erau veştile de care dispuneam eu, premisele mele. Pe el îl munceau consecinţele. Cuvintele lui puteau doar să-mi dea de ştire cum mă voi simţi după aceea, dar nu mă puteau opri.

Vrusesem să pătrund cu forţa secretul Caiei, iar el mă lovise în plin. Îmi luasem doliul ei drept steag. Străbătusem toate treptele iubirii, de la puştanul îndrăgostit de o fată mai mare până la tatăl revenit s-o ocrotească. Din toată închipuirea aceea a Caiei în legătură cu tatăl ei singurul lucru pe care îl înţelegeam era că mă simţeam într-adevăr astfel, un tată care se întoarce să-şi afle după mulţi ani copila, un emigrant care poate să-şi strângă iar fiica în braţe. Dintre coincidenţele pe care le descoperea ea între tatăl ei şi mine nu recunoşteam decât acel sentiment amplu, matur şi acum posomorât, de mânie.

Pe cer explodau artificiile sfinţilor, Nicola îşi lăsa capul între umeri, ascultând de o pornire pe care n-o putea domina. Ridica iute capul, dar la bubuitura următoare gâtul i se răsucea iar. Eu rămâneam cu capul sus, nu ştiam nimic despre explozii, despre cum te simţi după cele adevărate. Mânia mea socotea de bun augur artileria pirotehnică festivă. Mânia mea era arogantă în faţa gâtului lui Nicola, aplecat sub reculul salvelor, purtând amintirea de ordin fizic a loviturilor căzute peste tinereţea lui expusă unui cer plin de bombe.

„Nu erau oameni ca noi, fiecare se credea o bucată

dintr-un trup mare. Erau mândri de trupul ăsta, ascultau de el cum ascultă degetul de creier. Nu erau oameni după înţelesul nostru, erau oameni ca nişte piese de schimb. Se simţeau bine numai în uniformă. Le ziceau bucăţi la prizonieri, când îi numărau. Toate popoarele erau trupuri mai proaste faţă de al lor, şi noi, italienii. Am fost în slujba lor, dar nişte porcării tot n-au izbutit ei să ne facă pe noi să le facem. Noi am rămas oameni, soldaţi de nevoie, care de-abia aşteptau să se dezbrace, să termine cu armata şi să-şi vadă de meseria lor. Eu mă tot gândeam la năvodul care mă costase munca pe un an şi era încă nou. Şi mă apuca o durere ca de gelozie la gândul că putea să mi-l ia cineva, că nevasta putea să-l vândă pe mâncare. Nu l-a vândut. Când aveam liber, pescuiam cu undiţa de trestie la râu şi aşa eram de abătut, că nu mi-a mai trebuit de atunci încoace undiţă din aceea. Le duceam lor peştele, la familia mea de-a doua, binecuvântaţi să fie ei cu toţii, pe unde or fi”. Ţinea să se explice, îşi căuta cuvintele italieneşti, traducând din graiul napoletan. Clătina din cap de efort. Primeam de la el moştenire aceste cuvinte, le îngrămădeam claie peste grămadă în vălmăşeala propriilor mele gânduri şi în zarva dorinţei imperioase de a răspunde.

Ca să-l îndepărtez de acele vorbe, îl întrebai dacă vine la serbare, eu aveam să mă duc ceva mai târziu, cu Daniele. „Şi io, ceva mai încolo-şa, îmi duc tot neamu’”.

Grupul ultimilor rămaşi pe insulă îşi dădu întâlnire şi pătrunse compact în aglomeraţia serbării. Locuitorii veniseră cu toţii să se plimbe pe câteva străzi. Era seara dintâi, decoraţiile luminoase întinse de-a curmezişul străzilor făceau să pălească nuanţa cerului. Caia veni să mă ia de braţ şi mă felicită pentru cămaşa curată. „Sunt şi încălţat”, îi arătai eu în glumă sandalele. Zării ivindu-se acel dinte incomplet, care îi amplifica zâmbetul.

Înghesuiala făcu să se dezmembreze grupul. Ne ţineam strâns de braţ, ca să nu ne pierdem. Mă rugă să-i cumpăr un ghem de vată de zahăr. Ca să poată domina vacarmul din jur, ridica vocea, adăugându-i un tril copilăresc. Apucă beţişorul, îşi înfundă obrazul în norul de vată şi-l isprăvi la iuţeală. Îi adunai fire de zahăr de pe obraji. Era veselă, cum poţi să fii numai când o pornire infantilă se strecoară într-un trup ajuns la maturitate, când un neastâmpăr copilăresc pune stăpânire pe picioarele tale şi le face să ţopăie. Mă trăgea de braţ, ar fi vrut să alerge prin mulţimea care se călca în picioare. Mă prefăceam că şchiopătez, răsuflam din greu şi îmi ştergeam fruntea cu palma dreaptă, din dreptul tâmplelor şi până la ceafă. La un moment dat, ea clătină din cap şi-mi spuse la ureche: „*Tate*, ştiu că eşti aici, nu-i nevoie de gesturi”.

Îmi veni să râd de jocul acela şi din gâtlej îmi ieşi un râs pe care nu-l mai avusesem niciodată. Cald, lent, cu icnituri scurte. Îl simţeam înăuntrul meu dens, plin de iubire pentru Hàiele a mea de acolo, din miezul sărbătorii. Mă ascultă cum râd şi îşi puse din mers capul pe umărul meu. Pe sus exploziile începură din nou, un zgomot atenuat de prezenţa mulţimii din stradă, nu mai puternic decât cel al unor sticle destupate în înaltul cerului.

Trase la ţintă cu puşca cu aer comprimat în balonaşele închise într-o cuşcă, pe urmă îşi dori o păpuşă cât palma, iar eu îmi amintii să cumpăr un dop de plută pentru damigeană. Ne încrucişarăm cu Nicola şi familia lui, îl salutai de la distanţă, dar el nu mă văzu. Apoi dădurăm peste tatăl meu care, distrat şi fără ochelari, o salută numai pe Caia. Ea râse, fiindcă nici măcar tata nu mă mai recunoştea, fiindcă mă transformasem şi nimeni nu mai ştia cine sunt. „Numai eu singură ştiu cine eşti în seara asta”. „Sun*tate* al tău?” „Da”. „Bine, sun*tate*, sunt tatăl tău astă-seară şi tu eşti Hàiele a mea, iar eu ştiu să-ţi

spun numele cum ţi-l spunea el, Hàiele”. „Sigur, *ieşitate*. Un peşte ţi-a scris şi litera *t* pe mână, cu dinţii, litera *t* în idiş”.

Mergeam ţinându-ne strâns de braţ, ea se cam atârna de mine, iar eu eram puţin ameţit de serbare, de prezenţa Caiei, de jocul care îşi urma neabătut cursul între noi doi. Mâna ei mi-o strângea pe a mea în dreptul muşcăturii de murenă. Mă simţeam obosit şi mă apucă frica să nu cumva să fac febră, să nu rămân fără puteri şi să nu mai ajung până la foc. Îl mai văzui şi pe unul dintre nemţii de la pizzerie, care nici nu ne observă, îmi pipăii în buzunar dopul de plută şi nu, nu eram obosit. Caia se rezema de braţul meu, îşi lăsa toată greutatea pe mine, era uşoară şi mergea în paşi de dans, de marş, făcându-mă să-mi pierd direcţia. Şi îi purtam greutatea, mă clătinam în ritmul sărbătorii ei, erau ultimele clipe dinainte de plecare, dinainte să n-o mai văd. Şi mă simţeam împins s-o iau în braţe, s-o urc pe umerii mei, în vreme ce dinspre căluşei muzica repeta întruna: „N-am să te uit vreodată, frumoasă piemonteză, şi ochii tăi de stele vor străluci în veci”. Şi aş fi putut s-o ridic în braţe, pentru că ea devenise uşoară ca un fulg, iar eu greu ca piatra.

Cât timp stătui în mulţime, nicio persoană din cele întâlnite nu mă observă. Unii o salutau doar pe Caia. Se creau busculade şi în unele locuri erai silit să te opreşti din mers. Ea profita atunci ca să mă sărute uşor pe obraz, iar eu îmi simţeam pielea aspră sub buzele ei. Şi îi dădeam în schimb un sărut pe frunte, iar sub palmele aşezate pe tâmplele ei simţeam pulsând viaţa ei lăuntrică. Nu, nu, sângele tău pulsează în mâinile mele, în această mulţime sunt al tău, sunt atât de mult al tău, Hàiele, că nu voi mai putea fi al nimănui. „Tu – al meu”, îmi spunea, „Tu – al meu”, apoi mă antrena în altă direcţie, spunându-mi „vino”, fiindcă descoperise ceva care o atrăgea într-acolo.

Daniele se apucase să stea de vorbă cu două fete străine, pe care le făcea să râdă, chiar în apropierea căluşeilor. Caia avea părul plin de confetti şi devenise o fetiţă. Mie mi se învârtea capul şi îmi veneau mii de gânduri ca acestea: „De când aştept o sărbătoare, Hàiele, ca să te pot plimba, să te simt aproape de mine! Mi se pare că sunt al tău de un amar de vreme şi că nu suntem întâia dată împreună. Ţi se întâmplă oare şi ţie, când eşti în culmea fericirii, să-ţi dai seama că se mai întâmplase şi altă dată şi că nu e decât o întoarcere?” Nu-i spuneam toate astea, nu voiam s-o distrag de la starea de copilărie, ci s-o urmez până la cea din urmă volută a zborului ei uşor, până ce avea să-mi cadă în braţe adormită.

Ne apropiam de piaţeta care dădea pe chei, de unde începe podul care duce spre cetate. Pe un piedestal era aşezată statuia unei sfinte. De veşmintele ei fuseseră prinse cu ace bancnote şi bileţele de hârtie. Caia mă duse către statuia de ipsos plină de hârtiuţe, cum era ea de confetti, şi îmi spuse, privind-o cu atenţie: „Nu semăn cu ea, *tate*, nu semăn cu ea?” „Doar aşa cum seamănă cu un manechin o fiinţă plină de viaţă. Tu eşti vie, Hàiele, eşti vie în mijlocul sărbătorii, iar aici nu e decât o machetă care îţi imită prost frumuseţea. Tu eşti vie, Hàiele, şi sunt şi eu viu astă-seară, pentru că stau aproape de tine”. Era o voce plină şi sumbră, îmi ieşea dintr-un gâtlej lemnos, dintr-o cutie de chitară. Chiar dacă îmi dregeam glasul, nu-mi căpătam înapoi vocea de toate zilele. „Da, da, *tatele*, sunt vie, de asta mă cheamă Haia, numele meu înseamnă viaţă. Tu mi l-ai dat”. Citeam frazele scrise pe foile albe prinse cu ace de gămălie de veşmântul statuii. Erau cuvinte de mulţumire pentru harurile primite. Una dintre foi conţinea nişte vorbe din Biblie: „Aşa vor pieri toţi vrăjmaşii tăi, Doamne, iar cei care te iubesc sunt ca soarele care răsare în înaltul cerului”, din cartea Judecătorilor, vorbe din

cântecul Deborei. Vor pieri toţi vrăjmaşii tăi, Hàiele, vor pieri, îmi spuneam pipăind dopul de plută din buzunar. Citi şi ea biletul şi mă întrebă cu o voce de copil: „Dar tu o să mă iubeşti totdeauna?”, îndepărtându-mă de gândul la foc şi silindu-mă să-i răspund: „Ca soarele care răsare în înaltul cerului”, iar ea râse din nou, cu dintele ei ciobit. Închisei ochii, simţii că îmi pierd puterile şi mă sprijinii de ea.

„Adio, *tate*”, o auzii spunând, mă deşteptai brusc şi întorsei capul, Haia era tot acolo, atârnată de braţul meu. Ajunşi dincolo de statuie, reuşii să-mi dezmorţesc vocea. Îmi reveni glasul meu băieţesc, mi se topi oboseala. Mă simţeam restituit mie însumi, o uşurare amestecată cu o senzaţie de gol. Eram din nou un băiat, neîmpovărat de ani, din nou nesigur în preajma Caiei, nume care înseamnă viaţă şi până adineauri ştiam, acum eram iarăşi uimit, totul mă uimea. Greutatea cu care trupul ei îmi apăsa braţul, plinătatea copilăriei ei sprijinite pe mine se desprinseseră. Caia redevenise o persoană adultă, mi-a mulţumit ca de la mare depărtare. Golul pe care îl simţeam sub braţ mă avertiză că eram iarăşi eu însumi. Îi ajunserăm din urmă pe ceilalţi, care stăteau la marginea podului. Mâncau felii de pepene, dând sâmburii pe jos. Daniele ni le prezentă tuturor pe două fete nemţoaice, care vorbeau o engleză caraghioasă. Caia se arătă foarte amabilă cu ele, li se adresă în nemţeşte şi făcu pe interpreta restul serii. Era plăcut s-o vezi sucind cuvinte dintr-o limbă în alta, ca într-un triaj de fraze care vin şi pleacă. Îi spusei că semăna a şef de gară şi că o să-i fac cadou un fluier. Îmi răspunse că trenurile erau pasiunea ei în copilărie şi că îl făcea să râdă pe tatăl ei, declarând că vrea să se facă feroviar. „Acum pui să călătorească limbile”, îi spusei. „Da, limbile altora”. I se iţea din buzunar o păpuşică fără îmbrăcăminte.

Daniele voia să încerce o mişcare cu una dintre fete,

aşa că făcu propunerea să mergem să vedem un film în aer liber, în păduricea de pini. Pe insulă nu existau cinematografe. Rareori se întâmpla să alegem filmul, apărea totdeauna câte ceva mai interesant, însă Daniele nu era dispus să încheie sezonul cu încă o seară pe plajă. Caia se străduia de zor să traducă. Germana ei era o cantilenă, se topea în gură în mii de silabe, crocante la întâlnirea consoanelor. Devenea o limbă capabilă de glume, de modulaţii. Vocea Caiei reuşea s-o vindece pentru auzul meu. Ea ştia cum să mângâie rănile.

Daniele se prefăcuse într-un ghid oficial şi le prezenta celor două fete insula: câinii vagabonzi, oleandrii, solemnele grămăjoare de balegă de cal rămase după trecerea trăsurilor, barul cu cea mai bună îngheţată, seminţele de pin sparte şi oferite în palma întinsă, degetele unei fete din altă ţară culegând încet miezul parfumat, pentru a prelungi cu o secundă atingerea. Serbarea rămânea în urmă, se pierdea într-un vacarm nedesluşit, grupul de tineri urca pe drumul dintre pini, despărţirea apropiată îi unea, nu-i împingea să se destrame. Daniele era mare meşter la glume, râsetele se prăvăleau din cer laolaltă cu luminile ultimelor roiuri de stele. Pinii falnici nu lăsau să se întrevadă decât o fâşie îngustă de înalt. Umblam pe mijlocul drumului, din dorinţa de a sta sub cerul liber.

Ajunserăm la arenă, aşa i se spunea luminişului dintre pini, cu scaune pliante de lemn şi cu un ecran de pânză pe care îl umfla vântul, făcând să vălurească uşor chipurile actorilor. Rula *Pentru cine bat clopotele*. Daniele se aşeză alături de preferata lui, eu nu mai găsii loc alături de Caia, ci abia pe rândul din spate. Ea se întoarse spre mine şi îmi făcu semn că mă puteam sprijini de spătarul scaunului pe care stătea. Îmi rezemai braţele, ea îşi sprijini capul de ele, iar eu urmării tot filmul în cea mai incomodă

şi mai suavă poziţie de care am avut parte vreodată. Mirosul părului ei, mânjit de vecinătatea mulţimii petrecăreţe şi de zgomot, degetele mele murdare de răşină de pin, noaptea deschisă larg înspre înaltul cerului, care cobora pe pământ aducând o adiere călduţă: miros şi adiere pe care să le aspiri cu nesaţ, fără să le mai dai afară din pieptul tău. O trăgeam în mine pe nări, zăgăzuindu-mi toate celelalte simţuri. Îmi amintesc prea puţin filmul, nimic altceva decât frumuseţea unei iubiri cu sufletul la gură, în plin război.

Caia se sprijinea de braţele mele, iar eu mă găseam atât de aproape de ea, încât o distanţă nu mai mare de o palmă îmi despărţea ochii de părul ei. Ea se uita la film, ridicându-şi din când în când privirile spre cerul înstelat, boltit în chip de plafon deasupra noastră. Se mai rupea de poveste, dându-şi capul pe spate, apropiindu-l de mine. Atunci îmi aplecam fruntea, şi în vreme ce ea deschidea ochii mari în întunericul nopţii, eu mi-i închideam sub ceafa ei. Îmi ascultam zvâcnirea unei vene de la încheietura mâinii cu care îi sprijineam capul. Percepeam golul din jurul nostru, amândoi eram ca un ciorchine îndesat, gata să fie desprins de pe viţă. Însă ciorchinele tremură la sosirea culegătorilor, spicul vibrează de durere la apropierea coasei, noi nu, stăteam neclintiţi şi încordaţi, aşteptând să vină o mână şi să ne culeagă de pe ramul acelei veri.

Iar când, la final, nemţoaica lui Daniele dădea să plângă şi multă lume prin jur îşi trăgea nasul, căutându-se de batiste, mie îmi venea să le spun că nu era de plâns, cei doi avuseseră parte de iubire şi era o greşeală să-i plângi, fiindcă aşa era drept să se întâmple. Caia se ridică de pe scaun, iar eu îmi simţii braţele dezgolite, dar şi libere să se mişte, eliberate de sarcina de a-i fi reazem. Grupul se despărţi după ce se rostiră ultimele saluturi, printre

căscaturi şi replici sprinţare. „Eşti bun de pernuţă”, „Şi tu de păturică”. „Daniele, vezi că tu stai în direcţia cealaltă”, îi strigă cineva, în timp ce el cobora înspre mare la braţul nemţoaicei. Iar înainte de a rupe rândurile acelei veri, izbutii totuşi să-i spun, fără a mai coborî glasul: „Noapte bună, Hàiele”.

Mă trezii singur. În braţele mele amorţite se deştepta o forţă până atunci comprimată, muşchii din dreptul stomacului erau încordaţi şi puteam să-i număr pe degete. Eram gata.

Cu ajutorul tubului de cauciuc am supt în noaptea aceea benzină din rezervorul tatii, umplând damigeana de cinci litri. Am astupat-o cu dopul de plută şi am ascuns-o. Nu m-am mai dus să fac o ultimă recunoaştere la pensiune, ca să nu risc să se întoarcă Daniele înaintea mea. Era ultima noapte a Caiei pe insulă. Ne despărţisem dându-ne întâlnire a doua zi. Urma să-i car valiza până în port, aveam să mai facem câţiva paşi împreună.

Daniele se întoarse târziu, răvăşit tot. Avusese noroc cu una din nemţoaice, avea chef de povestit. „Ca să vezi, aseară ne încăierarăm cu nemţii, a doua zi fac amor cu o nemţoaică nostimă şi simpatică. Ce popor nebun mai sunt şi ăştia!” „Poate că tinerii nu-s ca părinţii lor – îi răspunsei –, dar, după cum arăţi, s-ar zice că ai încasat-o mai rău astă-seară. Fata şi-a răzbunat neamul, ce mai!” „Şi încă cum, şi l-a răzbunat rău de tot, abia mă mai ţin pe picioare şi sunt plin de muşcături pe gât. Îmi venea să şi râd, când mă gândeam la ieri-seară. Am încercat să-i povestesc că ne-am certat cu nişte nazisti. Când am rostit vorba asta, s-a strâmbat şi a zis *Scheiss*, adică căcat, aşa mi-a spus Caia. Apropo, v-aţi făcut nevăzuţi de la serbare. M-am gândit că v-aţi tras la o parte să aveţi o întâlnire de adio”. Brusc, mi s-a părut deplasată confidenţa. „Nici vorbă, eram în mulţime, am colindat printre tarabe. Dar tu cum le-ai

cunoscut pe fetele alea două?” mă interesai, ca să abat discuţia de la Caia. Nu mai voiam să vorbească nimeni despre ea. Aş fi vrut s-o şterg din memoria tuturor, ca s-o pun la adăpost de amintirile confuze ale verii. Voiam să fiu singurul care îi păstrează numele. „Simplu, nu reuşeau să se înţeleagă la preţ pentru o perie. Am făcut pe translatorul. Tipul încerca să le fraierească. Pe urmă le-am oferit pepene şi, în fine, când aţi apărut tu şi Caia, am avut şi interpret oficial”. Îmi lăsă din nou un gust amar să-i aud numele, aş fi vrut să-l corectez, să-i spun că o chema Haia, Hàiele pentru mine, şi, că el, Daniele, trecuse pe lângă ea fără s-o cunoască. Încercai o altă diversiune: „Dar ce, erau singure, nu mai era nimeni cu ele?” „Singure de tot, ajunseseră tocmai la ţanc, să prindă serbarea. Vin de la Köln, un oraş plin încă de moloz, mult mai distrus decât al nostru. Se pare că după război n-au mai rămas pe acolo decât Domul şi Rinul. Au crescut jucându-se de-a v-aţi ascunselea printre dărâmături, sunt simpatice. Marion nu se mai sătura de sărutări. Păcat că plec mâine”. Da, pleci, călătoreşti împreună cu ea, ai s-o conduci la tren, s-o pui la adăpost. Ceea ce se va petrece aici nu va putea s-o atingă, s-o ajungă din urmă. Ea va fi departe, va dormi, în vreme ce un băiat va ieşi noaptea din casă şi va aprinde un foc. Focul va fi departe de ea, de morţii ei, va fi un foc care n-o va despăgubi de niciun doliu, nu-i va îndepărta niciun spin măcar. Focul tatălui ei. Hàiele, tu m-ai vrut astfel, mi-ai dat alt nume, mi-ai trezit în trup gesturi neştiute şi o legătură de sânge cu tine. Te încredinţez lui Daniele, el te va pune la adăpost înainte să izbucnească focul.

Gânduri, gânduri ferme, bine înfipte în moalele capului, eu aşezat pe pat, fără să-l mai ascult pe băiatul mai mare ce-şi povestea isprăvile. Noapte bună, am crescut de pe urma durerii tale, dar până să te întâlnesc, am petrecut un an încheiat punând întrebări cărţilor, ca să

ştiu în ce secol mă aflu şi pe ce pământ calc cu picioarele. Întâlnirea cu tine a fost ca soarele care face să plesnească pielea, ca asprimea pietrei care îţi bătătoreşte tălpile. Ai făcut să-mi crească o coajă nouă peste vechea mea piele, mi-ai dat intrarea în lume numindu-mă al tău. Când vei fi plecat, voi răspunde de mine cu focul. Nu e al meu, l-am primit moştenire. Ţi-am moştenit doliul, împreună cu gestul pe care un alt tată nu l-a făcut la vremea lui. Tu, Hàiele, mi-ai spus tată, iată, primesc, mâine noapte voi fi tatăl tău şi îi voi arde de vii pe călăi. E târziu ca să-i mai pot opri, dar eu nu sunt viu decât acum.

„Noapte bună, hai să dormim”, „Da, noapte bună, Daniele”.

Şi s-a făcut ziuă, vânt dinspre sud care îţi spulbera ţărâna în ochi. I-am lăsat un bilet lui Daniele, „Ne vedem în port”, şi n-am mai reuşit să scriu „şi cu Caia”. Ajunsei la ea cât ai clipi, rămăsei foarte mirat că era gata. Îşi luă rămas-bun de la gazdele ei, de la prietena care îi oferise o vară pe insulă în schimbul primirii de care avusese parte la internat. Îi lăsase un cadou la plecare. Abia atunci îmi dădui seama că trebuia să aibă destui bani. Încasai câteva aluzii glumeţe la rolul meu de cavaler în slujba unei doamne, mă păstrai rezervat, cum se cuvine să facă un chelner priceput. Pornirăm la drum, între saluturi care nu se mai isprăveau, şi eu îmi exprimai mirarea că n-avea decât o singură valiză. „Am lăsat tot aici, n-am nevoie de lucruri de vară. Nu cred într-o altă vară la mare. După vara asta, e imposibil să mai doresc încă una”. Vorbea atât de încet, încât nu-mi puteam da seama dacă o spune cu uşurare sau cu durere. Ca să se apere de vânt, îşi pusese un batic de mătase şi ochelari întunecaţi. Trecurăm de-a lungul mai multor plaje. Umbrelele erau strânse, doar câteva şezlonguri întinse şi foarte puţină lume în apă.

Marea era agitată. „Nu va fi o traversare prea bună”,

îi spusei. „Mai bine aşa: am să mă gândesc mai mult la mare şi mai puţin la pământul pe care îl las în urmă. Când am venit, aveam chef să mă joc de-a libertatea. Am terminat şcoala, o să merg la universitate. M-am distrat aici, în acest ţinut sudic primitor şi distrat, unde un sărut nu contează nici cât un salt în apă. Dar n-am avut parte, nu se putea să-mi meargă fără probleme. Ai apărut tu, cu gesturile tatii, mi-ai descoperit originea, suferinţa mea de copil. Tu, un puştan căruia nici nu i-a dat încă barba, murdar de sare şi de peşte, ce naiba poţi avea tu cu tatăl meu? Şi totuşi, el pe tine te-a ales ca să te apropii de mine atât de tare şi de statornic. Iar de la venirea lui, eu m-a transformat într-o fetiţă. Asta ţi-o datorez ţie. Ieri-seară am fost aşa de fericită să fiu fetiţa ta. Ai răscumpărat absenţa atâtor zile ca aceea de ieri. În mijlocul mulţimii aceleia în sărbătoare, mi-am străbătut jumătate din viaţa pierdută departe de el. Nu ştiu ce ţi-am făcut ţie, băiete, nu vreau să ştiu. Mi-ai ieşit în cale şi eu ţi-am spus că eşti al meu, fiindcă tatăl meu era cu tine şi în tine. Nu ştiu ce am putut să-ţi facem. Te-am înhăţat ca pe singura mână care ni le putea uni pe ale noastre. Te-am asediat cu nevoia noastră de a ne regăsi pentru ultima dată. Nu pot nici măcar să-ţi cer să ne ierţi, pentru mine a fost o binecuvântare”.

„Chiar dacă toate astea sunt adevărate şi n-am fost decât un loc de întâlnire ridicol, eu am cunoscut iubirea, Haia, o iubire vastă, o încălcare a regulii anilor, am încercat gustul tuturor vârstelor, până la o afecţiune şi o tandreţe de adult faţă de propria lui fetiţă. Tatăl tău şi cu tine mi-aţi dat o misiune de îndeplinit pe lumea aceasta mie, un băiat care nu-şi aflase rostul, pe care asprimile îl reduceau la tăcere. Tu mi-ai spu*tate*, *tatele*, m-ai chemat cu numele pe care l-ai iubit mai mult decât orice pe lume. Ce-mi pasă că n-am avut parte de sărutările tale care ţin cât un salt în apă? Eram lângă tine ca să-ţi sărut fruntea,

să-ţi dau braţul, să-ţi cumpăr vată de zahăr, să-ţi car valiza. Acum eu vreau ca tu să pleci, să uiţi, să trăieşti în deplină siguranţă undeva, în lumea largă. Nu-ţi cer o adresă la care să-ţi scriu, nu ţi-o las pe a mea. Drumul nostru se opreşte aici, nu ne vom mai vedea niciodată. Eu trebuie să-mi închei acum vara aceasta, care mi-a schimbat trăsăturile distinctive. În curând voi pleca de acasă, din oraş, voi abandona studiile, mă voi apuca de o meserie oarecare. În vara asta tu m-ai eliberat. Reuşesc să-mi privesc de la înălţime viaţa abia astăzi, când te pierd şi când vântul de sud nu lasă să se vadă nici măcar insula din faţa noastră. Mă zăresc pe mine într-un loc depărtat, în mijlocul unei mulţimi care nu va fi în sărbătoare. Mă văd acolo singur. Prind contur expresii de revoltă, care mă orbesc şi mai tare decât suflul de scirocco.

Aici, pe această insulă, am învăţat libertatea care se opunea vieţii închise de la oraş, sărmana libertate a unui trup ieşit în sfârşit la aer liber. Mi-aţi implantat în carne iubirea şi mă azvârliţi cât colo prin lume. În iubire e conţinută şi mânia, pornirea impulsivă de a sări de pe scaun, cum mi-ai arătat chiar tu. M-ai chemat să ies, Haia. Numai tu puteai să faci asta, numai tu, care te numeşti viaţă”.

Vântul îmi răpea cuvintele, nu ştiu dacă ea le auzea, dacă voia să le audă. Îmi luă braţul fără valiză şi-l strânse pe lângă ea. Înaintam încet, contra vântului care venea dinspre mare. Trupul meu subţire nu reuşea să-i ţină destul adăpost. „Chiar că n-ai băgat nimic în valiza asta”. Se opri în loc o secundă, apoi cu un ecou de metale, cu un fir de argint în glas, îşi duse fraza la capăt: „Cred că suntem curajoşi că nu plângem”.

Tu epuizaseşi şi ultima picătură, eu aşteptam focul din noaptea plecării tale. Nici măcar vântul de sud care ne înroşea ochii nu ne mai putea stoarce vreo lacrimă.

Mergeam liniştiţi spre plecare, strânşi unul într-altul, cu coapsele atingându-ni-se. Ea hotăra ritmul, eu îmi potriveam paşii desculţi după pantofii ei închişi, de oraş. Aş fi putut merge aşa la nesfârşit: insula nu mi-ar fi ajuns, nici ziua, nici tot timpul din lume nu mi-ar fi ajuns. Sângele se supunea şi el cadenţei paşilor, răsuflarea se sprijinea pe bătăile inimii. Îi atinsei uşor baticul cu capul; „Mergem bine aşa?”, mă întrebă, „Bine, inima porunceşte şi picioarele o ascultă. Până în port suntem una”.

Iar curba golfului apăru dincolo de un cot al drumului, eu povestindu-i că era un mic lac vulcanic în care Bourbonii operaseră o deschidere spre mare şi că insula bolborosea toată de magmă fierbinte, vindeca boli şi lăsa trupurile pline de recunoştinţă. La vederea vaporului, îmi ieşiră din gură fraze de ghid turistic, recomandări contra răului de mare şi mă oprii din sporovăit abia când ne ajunse pe neaşteptate din urmă Daniele. „Din spate arătaţi ca un soldat cu patru picioare, aliniat, în pas de defilare”.

Ne oprirăm zâmbind în faţa lui, luaţi prin surprindere, iar el adăugă imediat, în glumă: „Pe loc repaus!”, aşa că ne îndepărtarăm unul de altul, rupând rândul cel mai mic cu putinţă, pe care îl alcătuiam până atunci.

Se duse să cumpere bilete. Caia îşi scoase ochelarii şi îşi desfăcu baticul. Avea ochii înroşiţi şi la fel de uscaţi că ai mei. Îmi luă mâinile şi le duse la tâmple. „Când m-am despărţit de tata ultima oară, în faţa unui tren, mi-era frică. Şi acum mi-e frică, pentru tine”. Îi depusei un sărut la rădăcina frunţii, mâinile îmi frigeau de energie. „Cu bine, *tate*!, „Adio, Hàiele”, „Cu bine, băiete”, „Cu bine, viaţă, nu-ţi fie frică pentru mine. Merg încotro mi-ai arătat”. Îşi coborî ochii spre picioarele osoase care mi se iveau din pantalon şi în răsuflare îi urcă un zâmbet. Îşi

puse iar ochelarii şi baticul şi se răsuci cu chipul în direcţia vaporului.

Daniele se întoarse, îmi strânse mâna ca unui camarad, luă el valiza şi se apropie de Caia. Ea porni spre locul de îmbarcare fără să se mai uite în urmă. Rămăsei pe loc până când pupa vasului dispăru dincolo de far, în spatele lizierei de pini. Îmi simţeam mâinile calde, pline de forţă, şi un impuls violent de a mă pune în mişcare, de a-mi îndeplini planul. Vântul se înteţea. De obicei, pe vreme de scirocco omul e cuprins de apatie, de data asta îmi dezlănţuia în sânge o sarabandă. Mă întorsei cu spatele către port şi vântul mă apucă de umeri, împingându-mă, iar eu o pornii la fugă în sensul rafalelor lui. N-o mai aveam pe Caia de un braţ şi valiza ei într-altul, eram uşor, trebuia să-mi stăpânesc tălpile ca să nu se lanseze în paşi gigantici. Alergam la deal, nu mai alergasem de multă vreme şi mă minunam cât de sprinten şi iute sunt.

Trecui pe acasă, să verific că totul era gata. Apoi mă dusei la Nicola. Nu ieşise pe mare. „Vântu ăsta ţine trei zile, nu putem decât să întindem plasele în golf şi să tragem nădejde la polipi”. Ridicai de jos o plasă şi o aranjai fără să scot o vorbă. În orice capcană pentru peşti e o cale de ieşire, numai că peştii n-o găsesc niciodată. Dinaintea acelui dispozitiv simplu mă simţeam un peşte, incapabil să-l înţeleg.

Mă uitam înspre marea înfuriată. Zării vaporul cu care plecase Caia: n-o luase pe canalul insulei Procida, unde valurile erau prea mari, şi făcuse o întoarcere în larg, trecând prin dreptul plajei pescarilor. Vedeam cum îi juca prova pe apă. Caia îşi amintise, desigur, să se ţină bine de ceva şi să se uite drept înainte, ca să nu vomite, aşa îi spusesem să facă. Iar Daniele o s-o ajute. „Uite, pe vasul ăla e Daniele, care se întoarce la oraş”, îi arătai lui Nicola. „Mai bine azi, că mâine o să fie rău tare”, îmi spuse el.

Barca era pe ţărm. Îmi trecui palma peste bordul ei. Lemnul era neted, de la sare, de la vopsitul de fiecare an, lopeţile scobiseră o adâncitură lângă piciorul furchetului, unde era punctul de frecare. Bara cârmei se înnegrise în locul unde stătea rezemată mâna pilotului. Fiecare piesă a bărcii suferea de pe urma uzurii, era îmblânzită, şlefuită de muncă. Îmi venea s-o mângâi pe proră, pe margini. „Ce faci, linguşeşti barca?” mă întrebă cu duioşie Nicola. „Uită-te bine, lemnu îşi are firu lui. Când tăiem lemn de scânduri, după asta ne luăm. Dacă-l tai împotriva vinelor lui, lemnu se suceşte, nu te ascultă şi la urmă plesneşte. Şi lemnu care a stat la uscat e tot la fel, se lucrează după cum îi e firu. Barca trebuie s-o netezeşti după cum vine lemnul, de la provă înspre pupă, cum face marea”. „O pipăiam fiindcă gata, s-a terminat, anul ăsta nu mai vin la pescuit”.

Vântul urca din mare, venind dinspre Capri şi biciuind cu putere marginea noastră de insulă. „Cum e pentru voi scirocco?” întrebai eu. „Păi, ăsta-i ăl mai rău vânt din toate. Îi schimbă faţa la insulă, ia nisip dintr-o parte şi-l duce într-alta. Scirocco nu-i un vânt, e o turbare. Nu se mai vede cerul, fierbinţeala îţi încinge ţeasta, nu mai poţi să gândeşti. Nu trebuie să facă omu’ copii când bate scirocco, nu trebuie să ia nicio hotărâre. De la el izbucnesc incendii. Face să sune clopotele, auzi?” Un dangăt lugubru urca pe vuietul vântului, ajungând până pe plajă. „Îi un vânt turbat, ce mai…” Vaporul pe care se afla Caia trecuse dincolo de capul insulei din faţa noastră, făcându-se nevăzut.

Îmi luai rămas-bun de la Nicola şi trecui pe la unchiul. Îl văzui de la poartă, stătea de vorbă cu o femeie în mica grădină a casei. „Voiam să te salut, să-ţi mulţumesc pentru toate dăţile când m-ai luat la pescuit, vara asta”. Dădu din cap şi îmi zâmbi cum n-o mai făcuse vreodată. Un

zâmbet scurt, de complicitate, pe urmă dădu iar din cap, fără să-şi descleşteze buzele. Îmi făcea semn că da, un fel bărbătesc de a spune da, pe care mie mi-l adresa prima oară. Aveam altele în cap, nu-mi trecu prin minte să mă umflu în pene. Pentru prima oară îl vedeam acceptându-l pe nepotul care îi purta numele. În clipa aceea purtam încă acelaşi nume, dar din noaptea care urma eu aveam să port altul, pe care să nu-l mai pot împărţi cu nimeni.

Acasă, era şi tatăl meu la masa de prânz. Se vorbea de acum de lucrurile pe care trebuia să le facem la întoarcerea în oraş. Scirocco decidea că vara se sfârşise. Mă privi cu înţeles, zâmbitor. „Nu-mi pare rău că o să te mai scuturi, la oraş, de coaja asta de sălbăticie, dar să te văd intrat iar în pantofi nu mă bucur deloc. Mă bine dispun picioarele tale desculţe”. Îi răspunsei pe ton glumeţ la buna lui dispoziţie. „În fiecare an, când mă încalţ la loc, sunt ca un ocnaş care îşi pune ghiuleaua de picior. Nici nu mai pot să merg, în primele zile. O să încerc odată să umblu şi iarna în sandale, ca franciscanii”.

„Am impresia, după tot ce-am văzut anul ăsta, că nu numai sandalele îţi plac la franciscani. Nu cumva ai ajuns bisericos?” „Nici vorbă, vara asta n-am ajuns decât ceva mai pescar”, îi răspunsei, ca să nu ridicăm tonul discuţiei, fiindcă prea repede se ajunsese de la pantofi la credinţă.

„Aflu că ai umblat cu băieţi mai mari, împreună cu Daniele. Aflu şi că ţi-ai pierdut capul după una dintre fete”. Mă simţii recunoscător că nu-i rostise numele. Îi răspunsei cu glas pierit: „N-a ieşit nimic. Avea dreptate unchiul, trebuia să caut o fată de seama mea”. Era ciudat să vorbim între noi despre aşa ceva, încercam să aleg vorbe din cele mai obişnuite. „Te-ai necăjit?” „Puţin”. Mă privi cu atenţie. „Se întâmplă ceva cu tine. Ai căpătat un alt ton când vorbeşti. Nu mai dai din mâini. Stai chiar cu spinarea ceva mai dreaptă. Ţi-a prins bine să umbli cu băieţii mai mari.

Numai că nu mă pot obişnui cu schimbarea asta bruscă. Un tată e obişnuit să-şi vadă copilul cum creşte în înălţime, cum îl ajunge din urmă şi-l întrece, dar schimbările de caracter nu i le poate urmări prea bine. Caracterul tău n-aş putea să-l definesc deocamdată, dar am impresia că nu semeni cu nimeni de la noi din familie, ce zici?”

Era sincer. Se afla dinaintea unui fiu care devenise îndârjit, încerca să-l înţeleagă. Nu voiam să mă trădez, să spun vreun lucru de care să-şi aducă aminte a doua zi, după foc. Dar nici nu voiam să-l resping. „De un an încoace nu văd decât greşelile altora, datoriile neplătite care ajung până la mine. Anul trecut tu şi cu mama aţi semnat un act de renunţare la moştenirea bunicului, pentru că avea datorii. Anul acesta am descoperit că nu pot să fac la fel ca voi. Văd că un pumn de oameni ţin în gheare oraşul nostru şi l-au vândut armatei americane. Îi văd pe soldaţii străini care urinează beţi pe străzile noastre şi pe femei cum stau atârnate de pantalonii lor. Toate astea existau dinainte, eu le descopăr acum. Văd că nu-i pasă nimănui, că nimănui nu i se face ruşine. Văd că războiul ne-a cangrenat de tot. În alte părţi s-a isprăvit, la noi continuă. Nu pot să-ţi răspund la întrebare, nu ştiu să dau niciun răspuns, dar simt în trup impulsul de a răspunde”.

Mă ascultă, se posomorî la chip. Vorbele mele îl sileau să se apere, să treacă de partea cealaltă. De acolo se putea ajunge la iuţeală în trecutul recent, la război. Fu singura dată când nu încercă să se sustragă. Continuă discuţia ca să poată înţelege, nu pentru că înţelesese deja: „Faci bine că vrei să ştii despre trecutul recent, e un drept al tău şi dai dovadă de un interes pe care alţii de vârsta ta nu-l manifestă. Am însă impresia că nu procedezi într-un mod sănătos. În fine, sună caraghios, dar am impresia că vrei să intervii asupra trecutului, să-l îndrepţi. Îl critici cu intenţia de a-l schimba, dar asta nu se poate. Nici

Dumnezeu nu mai poate să facă nimic. E mare lucru să aperi prezentul de greşeli, să nu comiţi un rău care va trebui reparat mai târziu. E mare lucru, chiar dacă nu-i de ajuns: faptul că n-ai făcut nimic rău nu te cruţă de vină. În momente grele pe care tu nu le-ai cunoscut şi nu înseamnă că trebuie să le cunoşti, în momente grele a nu face nimic rău echivalează cu a deveni complice la rău".

Privea dincolo de mine, se opri contrariat de ceea ce spusese. „Complice e un termen imprecis şi nedrept", reluă el, vorbindu-mi drept în faţă, făcându-mă pe mine răspunzător de cuvântul acela pe care şi-l adresase singur. „Nu ştiam cum să mă împotrivesc răului. Locuiam la Roma, ştiam că pe strada Tasso sunt torturaţi partizani. N-am trecut niciodată pe lângă strada aceea. Am fost unul dintre cei mulţi, nu dintre cei puţini, dar complice nu. Dacă vrei să devii unul din cei puţini, lasă trecutul în pace. Tu nu erai pe vremea aceea, nu eşti răspunzător de nimic".

Nu ştia nimic despre Caia, dar eu mă simţeam descoperit. Şi ce dacă? Chiar dacă mi se citea pe faţă şi nu era doar o intuiţie, n-aveam de gând să mă opresc. Nu voiam nici să neg, nici să recunosc, aşa că rămăsei încremenit în muţenie, privindu-mi încurcat labele picioarelor. Atunci el trase concluziile: „Dar eu fac rău că-ţi spun toate astea, eşti încă un băiat care mai are mult de crescut şi eu îţi pun în seamă atitudini definitive. Deocamdată, răspunsul tău trebuie să fie studiul, şcoala, respectul. Pot conta pe asta din partea ta?" Redevenise tatăl unui băiat şi căpătă drept răspuns un da rostit mecanic, în chip de rămas-bun. Profunzimea intuiţiei lui se nivelase la loc, m-am scuturat ca să îndepărtez de mine urmele acestei incursiuni a inteligenţei sale.

O pornii pe străzi, peste tot erau ace şi conuri de pin aduse de vânt. Mă gâdilau sub tălpi, foşnindu-mi sub paşi. Trebuia să ţin seamă de asta la noapte. Era oare cazul să

rămân desculţ sau să-mi pun pantofii? Hotărâi că era mai bine desculţ. Trecui prin faţa pensiunii. Maşina nu era acolo.

Privii cu atenţie portiţa cu zăvor. N-aveau câine, nimeni n-avea câini de pază pe insulă. Nu erau nici copaci care să ia foc. Vântul ar fi putut să întindă incendiul. Gândurile mi-o luau înainte, construind ipoteze. Le cântăream, le dădeam la o parte. Mă adunasem într-un singur punct, ocheam o singură ţintă.

Cutreierai îndelung pe insulă, ca să-mi consum nerăbdarea. Nu aveam nimic altceva de făcut, nici de mers la pescuit, nici la plajă. Trecui prin dreptul locului unde se întâlneau cei de vârsta mea. Eliana era acolo, cu o prietenă. Îmi adresă un salut zgomotos, apoi îşi lăsă prietena şi veni lângă mine. „Mă bucur că mai eşti încă aici, când pleci?” „Când se termină scirocco”. Îşi ascunsese şi ea părul sub un batic. Nu venise acolo cu intenţia să mă caute. Avea o privire deschisă şi leală, se expunea în faţa cuiva care o putea răni. Tot nu se putea ajunge la mine? Am plecat ochii, ca să n-o pun într-o situaţie proastă. „Când o să se termine vântul ăsta, o să vin să te caut. O să am pantofi în picioare şi părul spălat cu apă dulce. O să te caut în oraş. Nicola mi-a spus că nu trebuie să faci planuri când suflă scirocco”. Am spus toate astea din nevoia de a crede într-o urmare, dincolo de noapte, chiar dacă nu mă mai puteam închipui pe mine însumi mai departe de foc. Acolo se crease un hotar. Poate că aşa gândesc animalele, oarbe în privinţa viitorului, preocupate doar de ziua care urmează să vină. Poate că aşa sunt gândurile celor întemniţaţi. Vântul ne sili să ne lipim de un zid.

„Nu facem planuri, dar facem promisiuni? Dacă asta e, vreau să aştept mai întâi să se isprăvească scirocco”. Zâmbii şi mă uitai în fine la ea. Era dulcea jale a fericirii.

Făcui brusc un semn din cap, apoi îl şi rostii, un da sigur şi grav. Iar ea se întinse pentru un sărut, eu îmi deplasai puţin obrazul şi mă nimeri pe jumătate de gură, rapidă şi directă, cum îi erau şi vorbele. Îmi trecu prin minte că o persoană atât de francă nu putea da decât sărutări drepte, incapabile să se plieze pe un singur obraz. „Mulţumesc”, zisei, la care ea: „Pentru ce?”, pornind deja spre prietena ei. „Pentru gustul de unt de cacao”, iar ea întoarse capul să-mi arunce un zâmbet, ţinându-şi cu mâna baticul.

Mă plimbai îndelung. Insula era pustie, vântul o golise de oameni Nimeni n-avea chef să umble pe străzi. Dădusem înconjur tuturor locurilor mele. Dincolo de noaptea care urma, dincolo de foc nu-mi azvârleam privirea. Nu mă întrebam dacă o voi scoate la capăt, dacă voi izbuti să nu mă ard, să nu fiu descoperit, să nu fiu arestat. Nici măcar nu ştiam pe vremea aceea că există închisoare de minori. Nici nu voiam să ştiu. Trebuia să ajung la foc, după aceea putea să nu mai urmeze nimic. Nu mai aveam casă, familie, viitor, aveam numai un prezent urgent. Eram singur pe lume în incendiul acela. Vântul nu cunoştea odihnă, eu cu atât mai puţin. Mă simţeam bine în bătaia vântului care îmi aţâţa nervii, îmi aducea căldura în nări, iar în urechi zăngănit de ferestre şi de uşi trântite. Ştergea urmele, acoperea zgomotele, ascundea stelele.

Nici n-a mai fost amurg, s-a făcut brusc întuneric beznă. Trecui încă o dată prin faţa pensiunii, maşina nu era acolo. Acasă îmi lăsaseră masa pregătită, ei mâncau în oraş. Am mestecat încet, cum îmi plăcea să fac, mâncând pe îndelete. După aceea mi s-a făcut somn. Trebuia să aştept ca noaptea să fie în toi. N-aveam cum să stau treaz până atunci. Mă dusei la mine în cameră şi mă întinsei pe jos. Postura incomodă n-avea să-mi îngăduie decât scurte frânturi de somn. Îmi găsii o poziţie, pe o parte, şi adormii. Mă trezii în două rânduri, a doua oară la zgomotul făcut de

ai mei care se întorceau acasă. Mă repezii în pat, mama deschise uşa, să vadă dacă eram acolo. Îi mai auzii ducându-se la baie, stând de vorbă, stingând lumina. Adormiră în scurtă vreme. Aşteptam cu ochii în tavan. Vântul împingea insula spre larg, era o plută de pe care se pierdeau naufragiaţi, în derivă, departe de ruta vapoarelor.

Mă sculai şi deschisei fereastra: îmi făcusem greşit socoteala, nu puteam să cobor pe acolo, lăsând fereastra deschisă şi vântul s-o izbească de zid. Trebuia să ies, fără zgomot, pe uşă. Îmi trebuiră minute întregi ca să răsucesc de mânerul uşii, alte minute ca să ajung la poartă şi să ies. Eram desculţ, vântul se năpustea peste mine, gata să-mi smulgă hainele. Mă lua de grumaz, dar nu era ostil, era ca un câine care se gudură şi dă din coadă scheunând. Luai chibriturile, ziarul şi damigeana cu benzină. Străzile erau torente de praf pline de lucruri rostogolite. Un câine de vânătoare veni lângă mine şi mă însoţi o bună bucată de drum. La colţul străzii cu pensiunea mă părăsi.

Până acolo, avui pe rând vântul din toate părţile, pe ultima stradă mă trezii cu el drept în faţă. Îmi veni în minte noaptea de furtună pe mare. „*Né paù*”, glasul lui Nicola şi izbitura valurilor. „*Né paù*”, făcui semn din cap că nu. Nu se vedea niciun fir de lumină, mergeam cu pleoapele strânse prin vârtejul de praf, mergeam după memorie. Hotărâsem să nu iau lanterna, eram încrezător în puterile mele. Pipăii maşina, portiţa, apăsai pe clanţă şi pătrunsei înăuntru. Proptii poarta cu o piatră, ca să nu se izbească de perete. Alţi câţiva paşi, câteva trepte până la uşa de intrare. În capul scărilor era un colţ adăpostit. Mă ghemuii ca să încerc un chibrit. Nu se stingea.

Nu te uita la mine, Hàiele, tu dormi în trenul tău, uită de insulă şi de vara aceasta.

Destupai damigeana şi turnai benzina pe uşă, încet, ca să nu mi-o vărs pe picioare. Vântul împingea lichidul pe

sub prag. N-o turnai toată, deşertai ce mai rămăsese în ea peste maşină. Mă deplasam prin întuneric cu gesturi precise, vedeam mult mai bine ca înainte. Nu mă gândeam la nimic, executam şi atâta tot, mă pricepeam s-o fac şi mi se părea evident să ştiu. În colţul adăpostit aprinsei de la chibrit foaia de ziar. O apropiai de uşă. Nu imediat, dar în câteva secunde benzina reacţionă cu forţa unei explozii şi mă pomenii azvârlit înapoi. Făcusem bine că nu folosisem întreg ziarul. Focul îmi smulsese din mână hârtia. Acum trosnea deasupra uşii, făcând să plesnească geamul de sus. Mă ridicai orbit de lumină, strângând la piept paginile rămase. Le aprinsei şi pe ele şi ieşii pe alee, ca să dau foc maşinii. Până să reuşesc, auzii strigătele *Feuer*, *Feuer* şi, în fine, luă foc şi maşina. Azvârlii peste ea damigeana. Furia gesturilor mă ţinea calm. Incendiul se prefăcuse în lumină şi în larmă, mai puternic decât vântul şi căldura năprasnică.

În spatele meu auzii trântindu-se ferestre, auzii glasuri, ţipete, eram deja în mijlocul străzii, alergam împins de vânt, iute şi sprinten, întunericul îmi acoperea spatele şi un câine mă aştepta la colţ, ca să alerge alături de mine, iar pe urmele mele exploda un foc care nu putea să îndrepte trecutul.

sfârşit